

Näkökulmia urheilu- ja liikuntaseurojen avustus- ja tukikäytäntöihin Suomessa

Kati Lehtonen & Samuli Oja (toim.)

Kati Lehtonen, johtava tutkija, Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Samuli Oja, tutkija, Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Marianne Turunen, tutkija, Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Tuomas Kukko, tilastoasiantuntija, Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Matti Hakamäki, erikoissuunnittelija, Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Pasi Mäenpää, seuratoiminnan asiantuntija, yrittäjä
Jari Lämsä, johtava asiantuntija, Huippu-urheilun instituutti
ISBN 978-951-830-702-3 (PDF)
Rahoitus: opetus- ja kulttuuriministeriö
Kustantaja: Jyväskylän ammattikorkeakoulu
© Tekijät ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2023

Sisällys

1 Seurojen avustaminen on monitahoinen kokonaisuus	4
1.1 Seurojen avustamisen ja tukemisen perusta kunnallisessa liikuntahallinnossa	5
1.2 Urheilu- ja liikuntaseurojen käsitteellinen määrittely	6
Lähteet	7
2 Yleistietoa urheilu- ja liikuntaseurojen toiminnasta	8
2.1 Seuratoiminnan eri kehityssuunnat	9
2.2 Seuratoiminta ja harrastamisen hinta	10
Lähteet	11
3 Liikunnan kansalaistoiminnan valtionrahoitus Suomessa	13
3.1 Lähtökohtana liikuntalaki	13
3.2 Valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen avustaminen	14
Lähteet	15
4 Seurojen avustamisen ja tukemisen muodot	17
4.1 Opetus- ja kulttuuriministeriö	17
4.2 Kunnat	18
4.3 Euroopan Unioni	18
4.4 Valtakunnalliset ja alueelliset liikuntajärjestöt	21
4.5 Muut liikuntajärjestöt	22
4.6 Säätiöt ja muut toimijat	23
Lähteet	24
5 Kuntien seura-avustukset ja tuet	26
5.1 Avustus- ja tukimuotojen käsitelmäärittely	26
5.2 Seuroilla on laajasti yhteistyötä kunnan eri toimijoiden kanssa	27
5.3 Suurilla kaupungeilla on paljon avustus- ja tukimuotoja	28
5.4 Kuntien suorien raha-avustusten osuus seurojen vuosituloista on vähentynyt	28
5.5 Case Lahti	29
5.6 Tyytyväisyys eri avustus- ja tukimuotoihin	30

5.7 Yhteenvetoa	31
5.8 Johtopäätöksiä ja tulevaisuuden kehittämisehdotuksia	31
Lähteet	33
6 Seurojen näkemyksiä avustus- ja tukimuodoista	34
6.1 Kyselyn toteutus	34
6.2 Kyselyyn vastanneet seurat	34
6.3 Seurojen hakemat avustukset	36
6.4 Seuroille tärkeimmät avustus- ja tukimuodot	38
6.5 Seurojen tyytyväisyys avustus- ja tukimuotoihin	41
6.6 Teemat kyselyn avoimissa vastauksissa	44
6.7 Yhteenveto kyselyn tuloksista	45
Lähteet	46
7 Millaiset seurat hakevat ja saavat avustuksia? Case seuratuki	47
7.1 Seuratukea on saanut alle viidennes urheilu- ja liikuntaseuroista	47
7.2 Seuratuki kasautuu – mutta kenelle?	48
7.3 Hankkeiden suunnittelu- ja hallinnointiosaaminen tärkeää	49
Lähteet	50
8 Näkökulma-artikkeli: Taloudellista voittoa tavoittelevat osakeyhtiömuotoiset seurat	51
8.1 Seurojen yhtiöittäminen	51
8.2 Yhtiömuotoisten seurojen talous ja tukeminen	52
Lähteet	53
9 Seuratoiminta on kehittynyt nopeammin kuin avustuskäytänteet	54
Lähteet	57
Liitteet	58
Liite 1. Seurakysely	58
Liite 2. Suurten kaupunkien (yli 50 000 asukasta) tai kaupunkikonsernien eri yhtiöissä käytössä olleita avustus- ja tukimuotoja vuonna 2021 (n=16).	63

1 Seurojen avustaminen on monitahoinen kokonaisuus

Kati Lehtonen, johtava tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Matti Hakamäki, erikoissuunnittelija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Samuli Oja, tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Tässä artikkelikokoelmassa tarkastellaan urheilu- ja liikuntaseurojen avustus- ja tukimuotoja. Kohteena ovat voittoa tavoittelemattomat yleishyödylliset ry-muotoiset seurat, joiden toiminnan kohde on urheilu- ja liikuntatoiminnan järjestäminen jäsenistön määrittelemällä tavalla. Tavoitteena on saada koottua mahdollisimman ajantasainen ja tätä hetkeä kuvaava tieto siitä, millaisia rahallisia avustuksia seurojen on mahdollista hakea ja mitä muita tukimuotoja seuroilla on käytössään. Lähtökohtaisesti on tiedossa, että kyseessä on monitahoinen kokonaisuus eikä täysin kattavaa koontia pystytä tekemään. Tematiikkaa lähestytään eri aineistoja ja tietolähteitä hyödyntäen: esimerkiksi seurakyselyn, kunnista kootun erillisaineiston sekä hankeseurantatiedon avulla.

Artikkelit ovat osa Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likesin *Liikunnan järjestötiedon kehittäminen* -hanketta. Hanketta on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö. Hankkeeseen on sisältynyt liikuntajärjestöjä koskevan yleistiedon kokoaminen avoimesti saataviin tietokantoihin ja liikuntajärjestöjä koskevan tiedon keruun systematisointi. Likes on ylläpitänyt ja päivittänyt kesästä 2022 lähtien seuratiekanta suomalaisista urheiluseuroista (Seuratiekanta 2023). Hankkeessa on myös koottu kokonaan uusi valtakunnallisten ja alueellisten liikuntajärjestöjen tasa-arvo-, henkilöstö- ja avustustietoa sisältävä tietokanta sekä päivitetty seurojen palkkatyötä koskevat tilastot.

Aihepiiristä ei ole tehty viime vuosina yleiskatsausta. Ajankohtainen kysymys on esimerkiksi seuraharrastamisen kustannukset. Teema on ollut liikuntapolitiikan asialistalla myös aiemmin (ks. esim. Hakamäki ym. 2014; OKM 2016). Jo pitkään on ollut tiedossa, että seurojen tulonhankintakeinoina ovat yhä useammin varsinaisen toiminnan tuotot eli esimerkiksi kausi- ja kurssimaksut sekä tapahtuma- ja turnaustuotot (Koski & Mäenpää 2018, 78). Toisin sanoen harrastajat ja kotitaloudet maksavat seuratoiminnasta yhä suuremman osan, ja vastaavasti yleisten avustusten osuus on pysynyt melko vakiintuneena. Erilaisten avustusten osuus oli vuonna 2016 noin kymmenesosa seurojen tuotoista (emt.).

Seurojen hankeosaaminen ja sen myötä kyky hakea ja saada avustuksia kasautuvat (Seuratuki-Virveli 2023). Tämä ilmiö on havaittu myös laajemmin kansalaisyhteiskunnan tutkimuksessa, eikä se siksi ole liikunnan ja urheilun järjestötoiminnan erityispiirre (Ruuskanen ym. 2020). Lisäksi Veikkauksen rahapeli-toiminnan liikunnalle ja urheilulle tuloutetut voittovarot siirtyvät yleiseen budjettiin vuodesta 2024 alkaen. Nivelvaihe antaa mahdollisuuden analysoida liikunnan kansalaistoimintaan kohdistuvaa valtionrahoitusta myös seurojen avustamisen näkökulmasta.

Kahdessa ensimmäisessä artikkelissa tehdään tiiviit katsaukset urheilu- ja liikuntaseuroihin yleisesti sekä liikunnan kansalaistoiminnan rahoitukseen. Tämän jälkeen esitetään avustus- ja tukimuodot eri tietolähteistä koottuna. Käytetyt aineistot kuvataan pääaiheen mukaan tarvittaessa kunkin artikkelin alussa.

Yksittäiset artikkelit ovat itsenäisiä kokonaisuuksia ja tämän vuoksi teksteissä voi olla joissakin toistoa. Esimerkiksi liikuntalaki liikunnan valtionrahoituksen perustana mainitaan useammin kuin kerran.

Kuntien seura-avustuksista käsittelevä luku viisi on Pasi Mäenpään kirjoittama ja perustuu hänen keräämiinsä aineistoihin. Yrittäjänä ja seura-asiantuntijana toimiva Mäenpää on toteuttanut asiantuntijatyönä useita kuntiin kohdistuneita tiedonkeruita, eikä raportin toteutusta suunniteltaessa katsottu enää tarpeelliseksi tehdä uutta tiedonkeruuta kunnille. Raporttiin sisältyy myös Huippu-urheilun instituutissa (KIHU) johtavana asiantuntijana toimivan Jari Lämsän kirjoittama näkökulma-artikkeli, joka täydentää kokonaisaihetta osakeyhtiömuotoisten seurojen näkökulmasta.

1.1 Seurojen avustamisen ja tukemisen perusta kunnallisessa liikuntahallinnossa

Suomen urheiluseuratoiminnan alkupisteenä on pidetty vuotta 1856. Tuolloin porilaiset purjehduksen harrastajat pitivät seuransa perustamiskokouksen (Brunila 1955)¹. Ensimmäinen urheiluseura Segelföreningen i Björneborg toimii edelleen.

Uusia seuroja on perustettu tämän jälkeen useita tuhansia. Monia on myös lakkautettu. Vuonna 1919 annetulla yhdistyslailla kaikki ne yhdistykset, joilla oli nimissään oikeuksia tai velvoitteita, määrättiin rekisteröitymään yhdistysrekisteriin vuoden kuluessa. Vanhimpien yhdistysten rekisteröitymispäivä on siten usein myöhäisempi kuin tosiasiallinen perustamisajankohta.

Seurojen avustaminen ei ulotu yhtä pitkälle 1800-luvun puolelle kuin seurojen perustaminen, mutta sil-läkin on vakiintunut historiansa. Seurojen avustamisen hallinnolliset periaatteet on juurrutettu suomalaiseen liikuntapolitiikkaan 1900-luvun alkupuolella. Seurojen avustaminen kiinnittyi ajanjaksoon, jolloin liikunnan järjestötoiminta alkoi vakiintua ja kunnalliset urheilulautakunnat perustettiin.

Ilmasen (1996, 38–46) väitöskirjassa kunnallisesta liikuntahallinnosta vuosina 1919–1994 todetaan, että ensimmäinen kunnan urheilulautakunta perustettiin Helsinkiin vuonna 1919. Lautakunnat osallistuivat kiinteästi erityisesti liikuntapaikkarakentamisen edistämiseen ja tekivät jakoesityksiä mahdollisista urheiluseura-avustuksista. Tuolloin käytäntönä oli, että seurat hoitivat aktiivisesti liikuntapaikkoja. Sidokset kuntien ja seurojen välillä ovat muotoutuneet kohti nykymalleja järjestäytyneen liikunnan ja urheilun sekä kunnallishallinnon omien kehityslinjojen pohjalta.

Seurojen avustaminen ja tukeminen on ollut pitkälti kuntien vastuulla. Läänien urheilulautakuntien perustaminen 1950-luvulla vauhditti kuntien roolia liikunnan ja urheilun edistäjinä. Valtakunnallisten järjestöjen ehdotuksesta kuntien tehtäväksi määriteltiin urheilutilojen ylläpito ja rakentaminen sekä seurojen avustaminen (Vasara 2004, 166–167). Tämä lähtökohta on säilynyt samana.

¹ Yhdistyksen perustamiskokouksen pöytäkirja on päivätty 26.1.1856. Kevääseen mennessä jäsenmaksun oli maksanut 30 miestä. Purjehdusseuran toimintamalli omaksuttiin Englannista.

Perustan on tuonut vuonna 1980 voimaan tullut liikuntalaki, joka vakiinnutti järjestöjen, valtion ja kuntien välisen työnjaon ja avustamisen (Kokkonen 2013, 28–29). Nykyään liikuntalain 5§ (390/2015) mukaan kunnan vastuulla on liikunnan yleisten edellytysten luominen paikallistasolla ja tehtävää toteutetaan muun muassa tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta. Se, miten tukeminen toteutuu, vaihtelee kunnittain.

Vastaavasti Suomen liittyminen Euroopan unioniin on mahdollistanut sen, että seurat voivat olla mukana hakemassa Euroopan sosiaalirahaston (ESR) avustuksia tai vähintäänkin olla aktiivisia toimijoita hankkeissa. Avustus- ja tukimahdollisuudet ovat aiempaa monipuolisemmat. Isoimmat lajiliitot ovat myös myöntäneet rahallisia avustuksia jäsenseuroilleen.

Historiallinen päälinja on kuitenkin ollut se, että valtio ei ole myöntänyt liikuntabudjetista merkittäviä avustuksia suoraan seuroille. Seuratoiminnan kehittämistuki vuodesta 2013 lähtien on ollut tästä selkeä poikkeus. Toinen poikkeus liittyy vuosien 2021–2022 koronatukiin, jotka olivat kaikkien seurojen haettavissa kriteerien mukaisissa rajoissa.

1.2 Urheilu- ja liikuntaseurojen käsitteellinen määrittely

Urheilua järjestäviä rekisteröityjä yhdistyksiä kutsutaan tavallisesti urheiluseuroiksi. Yleiskielessä käsite pitää toisinaan sisällään myös yritykset, joiden toimialaan kuuluu urheilujoukkueiden toiminta. 1980-luvulla etenkin Kalevi Heinilä käytti paikallisista yhdistyksistä käsitettä liikuntaseura (Heinilä 1986). Pasi Koski puolestaan kirjoitti vuonna 1994 väitöskirjassaan, että liikunta yleiskäsitteenä olisi syrjäyttänyt urheilun, ja että urheiluseurasta puhuminen koko kenttää tarkasteltaessa olisi vähintäänkin vanhanai-kaista. *Liikuntaseura*-nimityksen käyttöön sisältyi myös julkilausuttu toive, että seurat aiempaa laajemmin alkaisivat paneutua koko väestön liikuntatoimintaan. Puhumalla seuroista nimenomaan liikuntaseuroina ne saattaisivat itsekin hahmottaa toimintansa laaja-alaisuuden. (Koski 1994, 140.) Tämä on saattanut vaikuttaa niin, että hallinnon kielessä (esimerkiksi hakuilmoituksissa) ja myös osassa tutkimuksista on käytetty käsitteitä *liikuntaseura* ja myöhemmin myös *liikunta- ja urheiluseura*. Viime mainittu sanajärjestys oli myös vuosina 1993–2012 vaikuttaneen kattojärjestön, Suomen Liikunta ja Urheilu, nimessä.

Valtion liikuntaneuvostolle kirjoittamassaan selvityksessä Arto Tiihonen esitti retorisen kysymyksen, halutaanko käsitteillä kuten liikuntaseura ymmärtää asioita, jos ei väärin, niin ainakin harhaanjohtavasti (Tiihonen 2014, 54). Yleisessä suomalaisessa ontologiassa *liikuntaseura* nimitys oli heinäkuuhun 2019 asti (YSO). Sen jälkeen hakusanat *urheiluseura* ja *liikuntaseura* ovat molemmat ohjanneet käsitteeseen *urheilu- ja liikuntaseura*. Tässä selvityksessä käytämme yleensä sitä, jos asiayhteys tai viitattu lähde ei muuta vaadi. Lisäksi niissä yhteyksissä, joissa sekoittamisen vaaraa ei ole, käytämme lyhyempää ilmaisua *seura*.

Avustuksilla viittaamme kaikkiin rahallisiin avustuksiin, joita seurat voivat hakea. Kyseessä ovat tällöin esimerkiksi kuntien jakamat yleisavustukset, opetus- ja kulttuuriministeriön jakama seuratoiminnan kehittämistuki tai kohdennetut avustukset esimerkiksi valmentajien tai kesätyöntekijöiden palkkaamiseen. *Tuki* viittaa puolestaan muuhun tukeen, joka hyödyttää seuran toimintaa taloudellisesti, kuten

esimerkiksi vastikkeellinen kunnan liikuntapaikkojen hoito. Yksityiseltä sektorilta saadut sponsorituotot tai muut vastaavat eivät ole tarkastelun kohteena.

Lähteet

Brunila, K. 1955. *100 år på böljan med Björneborgs Segelförening*. Björneborgs Segelförening.

Hakamäki, M., Jaako, J., Kankaanpää, A., Kantomaa, M., Kämppi, K., Rajala, K. & Tammelin, T. 2014 Sosio-ekonomisen taustan yhteys lasten ja nuorten liikuntaan. Teoksessa [Mikä maksaa. Sosioekonomisen taustan yhteys lasten ja nuorten liikuntaan](#). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2

Heinilä, K. 1986. [Liikuntaseura sosiaalisena organisaationa](#). Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos.

Ilmanen, K. 1996. [Kunnat liikkeellä. Kunnallinen liikuntahallinto suomalaisen yhteiskunnan muutoksessa 1919–1994](#). Studies in sport, physical education and health 43. Jyväskylän yliopisto.

Kokkonen, J. 2013. *Liikuntaa hyvinvointivaltiossa. Suomalaisen liikuntakulttuurin lähihistoria*. Suomen Urheilumuseosäitiön tutkimuksia nro: 2

Koski, P. 1994. [Liikuntaseura toimintaympäristössään](#). Studies in sport, physical education and health 35. Jyväskylän yliopisto.

Koski, P. & Mäenpää, P. 2018. [Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016](#). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:25. Helsinki.

[Liikuntalaki 390/2015](#).

OKM. 2016. [Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa – painopisteenä harrastamisen hinta](#). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:19.

Ruuskanen, P., Jousilahti, J., Faehnle, M., Kuusikko, K., Kuittinen, O., Virtanen, J. & Strömberg, L. 2020. [Kansalaisyhteiskunnan tila Suomessa](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:47. Valtioneuvoston kanslia.

[Seuratietokanta](#). 2023. Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.5.2023.

[Seuratuki-Virveli](#). 2023. *Seuratoiminnan kehittämistuen seuranta 2012–2022*. Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Tiihonen, A. 2014 [Liikuntakulttuurin käsitteet muuttuvat ja muuttavat](#). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:6.

Vasara, E. 2004 *Valtion liikuntahallinnon historia*. Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja nro 157. Liikuntatieteellinen seura.

[YSO – Yleinen suomalainen ontologia](#). Viitattu 12.5.2023.

2 Yleistietoa urheilu- ja liikuntaseurojen toiminnasta

Samuli Oja, tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Matti Hakamäki, erikoissuunnittelija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Kati Lehtonen, johtava tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Liikunta- ja urheiluväkeä on jo pitkään askarruttanut kysymys paitsi seurojen tarkasta määrästä myös urheilu- ja liikuntaseuran määritelmästä. Esimerkiksi Kosken (2013) mukaan Suomessa on eri arvioiden mukaan 9 000–11 000 urheilu- ja liikuntaseuraa. Seuratietokannassa (2023) lajiliittojen jäsenseuroja on yhteensä 8263. Osa seuroista ei siis ole minkään valtakunnallisen lajiliiton jäsen.

Yksi tapa lähestyä urheilu- ja liikuntaseurojen kokonaismäärää on rajata ne jollakin jäsenyyss- tai muulla ehdolla. Seuratietokannassa rajauksen perusteena on lajiliiton jäsenyys. Suurin osa Seuratietokannan seuroista on aatteellisia yhdistyksiä (ry), joiden päätarkoitus on organisoidun liikunta- ja urheilutoiminnan järjestäminen. Mukana on myös seuroja, joiden toiminnan ensisijainen tarkoitus on jokin muu kuin liikunta ja urheilu. Tällaisia ovat esimerkiksi nuorisoseurat, jotka järjestävät muun toimintansa ohella liikuntatoimintaa. Lajiliittojen jäseninä on myös erilaisia muita liikuntaan ja urheiluun liittyviä yhdistyksiä kuten tuomarikerhoja. Lisäksi lajiliittoihin kuuluu yhdistyksiä, joissa liikunta ja urheilu on osa seuran toimintaa, mutta jotka luokitellaan esimerkiksi yhdistysrekisterissä ensisijaisesti muiksi kuin urheilu- ja liikuntaseuroiksi. Tällaisia seuroja ovat esimerkiksi Agilityliittoon tai Valjakkourheilijoiden liittoon kuuluvat erilaiset koirayhdistykset. (Aarresola 2021; Seuratietokanta 2023.)

Seuratietokantaan on sisällytetty myös urheilu- tai liikuntatoimintaa harjoittavat yhteisöt, jotka ovat oikeudelliselta muodoltaan muita kuin aatteellisia yhdistyksiä. Useita osakeyhtiöitä toimii urheiluseuratoiminnan rajapinnalla. Lajiliittojen jäsenikseen ilmoittamia osakeyhtiötä ovat esimerkiksi Jääkiekkoliiton joukkueiden taustayhtiöt, Kansainvälisen Voimalajiliiton kuntokeskukset ja studiot, Biljardiliiton saliyhtiöt, Golfliiton kenttäyhtiöt, Lumilautaliiton yhteisöjäsenikseen listaamat laskettelukeskukset, Vesihiihtourheilun kaapelikeskukset sekä kolmen kamppailulajin lajiliiton (Suomen brasilialaisen jujutsun liitto, Muaythai-liitto ja Vapaaotteluliitto) jäseniksi luokittelemat harjoittelukeskukset. Kaikissa edellä mainituissa lajiliitoissa on oman ilmoituksen mukaan vähintään viisi osakeyhtiömuotoista jäsentä (Seuratietokanta 2023). Muita esimerkkejä urheilutoimintaa harjoittavista organisaatioista ovat lajiliittojen jäsenikseen ilmoittamat säätiöt: Suomen Jääkiekkoliiton jäsen Kuortaneen Urheiluopistosäätiö sr, Suomen Purjehdus ja Veneily ry:n luokkaliitto Suomen Purjelaivasäätiö sr ja Suomen Palloliiton toiminnassa mukana oleva Me-säätiö sr.

Erilaisia määritelmiä käyttäen voitaisiin seurojen määrä laskea tarkastikin. Tiukat rajaukset eivät kuitenkaan tee kunniaa liikunnan ja urheilun kansalaistoiminnan moninaisuudelle. Kenties seurojen tarkan kokonaismäärän laskeminen ei edes ole tarpeellista tai tarkoituksenmukaista. Myös seuroilla itsellään voi olla tukisäätiöitä- tai yhdistyksiä, mikä kuvaa seurojen toiminnan laajentumista.

2.1 Seuratoiminnan eri kehityssuunnat

Urheilu- ja liikuntaseurat ovat merkittäviä toimijoita erityisesti lasten ja nuorten liikunnan alalla. Viimeisimmän alle lukioikäisten liikunnan harrastamista selvittäneen LIITU-kyselytutkimuksen mukaan 9–15-vuotiaista lapsista ja nuorista 58 % harrasti seurassa kyselyntekohetkellä (Blomqvist ym. 2023). Lukioikäisistä seurassa harrasti viimeisimmän LIITU-tutkimuksen mukaan hieman vajaa kolmannes (Mononen ym. 2021). Kaiken kaikkiaan yli 80 % lapsista ja nuorista harrastaa jossain vaiheessa lapsuuttaan ja nuoruuttaan seurassa (Mononen ym. 2021; Blomqvist ym. 2023). Aikuisväestöstä 13 % harrasti seurassa viimeisimmän selvityksen mukaan (Mononen ym. 2019).

Urheilu- ja liikuntaseurojen toiminnan laajuutta voidaan tarkastella myös niiden talouden kautta. Liikuntatieteellisen seuran toteuttamassa *Liikunnan talous Suomessa 2018* -raportissa seurojen kokonaistaloudeksi arvioitiin noin 800 miljoonaa euroa. Luku on arvio, ja se on laskettu seurojen jäsenmäärien avulla. Jäsenmäärän ja kokonaistalouden yhteyttä on tarkasteltu kahden keskenään erilaisen aineiston avulla ja tarkastelun tulokset on yleistetty koskemaan koko seurakenttää. (Ala-Vähälä ym. 2021.)

Urheilu- ja liikuntaseuroilla on nykyisellään merkittävä rooli työnantajana. Palkkatyön lisääntyminen urheilu- ja liikuntaseuroissa ilmentää liikunnan ja urheilun ammattimaistumista ja on osa yleisempää kansalaistoiminnan kehitystä, jossa kolmannen sektorin toimijat omaksuvat toimintatapoja julkiselta ja yksityiseltä sektorilta. Suuntaus tunnistettiin 1990-luvulla (esim. Koski & Heikkala 1998; Heikkala 1998), ja se on edelleen vallitseva (esim. Lehtonen 2017). Organisaatioiden viitekehityksessä eri toimintalogiikkaisia organisaatioita kutsutaan usein hybridioorganisaatioiksi (Billis 2010; laajemmin hybridisaatiosta ilmiönä esim. Johansson & Vakkuri 2017). Työntekijöiden palkkaamisen lisäksi urheilu- ja liikuntaseurat voivat ammattimaistaa seuransa rakenteita ja prosesseja esimerkiksi keskittämällä päätöksentekoa ja eriyttämällä seuran tehtäviä. Ammattimaistuminen voi näkyä myös tavoitteiden asettamisena ja niiden seuraamisena eli yleisenä strategisena suunnitteluna, jonka tarkoituksena on vaikuttavuuden, tehokkuuden ja toiminnan optimointi. (Nagel ym. 2015.)

Palkkatyön ja ammattimaistumisen kasvusta huolimatta suurin osa urheilu- ja liikuntaseurojen toiminnasta tapahtuu edelleen vapaaehtoisvoimin. Suomalaisista aikuisista 12 prosenttia tekee vapaaehtoistyötä urheilu- ja liikuntaseuroissa. Kun mukaan lasketaan urheilu- ja liikuntajärjestöissä ja muissa yhdistyksissä tai järjestöissä tehtävä liikunnan vapaaehtoistyö, nousee luku 21 prosenttiin. Liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyötä tekee siis noin 845 000 henkilöä. Keskimääräinen vapaaehtoistyöhön käytetty aika on 87,6 tuntia vuodessa, jolloin kokonaisuudessaan liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyötä tehdään laskennallisesti noin 74 miljoonaa tuntia vuodessa. Eri tavoin laskettuna liikunnan ja urheilun parissa tehtävä vapaaehtoistyö on arvoltaan 0,9–1,5 miljardia euroa. (Aarresola ym. 2019.)

Seuratoiminnassa tehtävän vapaaehtoistyön laajuus kertoo, että palkkatyön ja asiakkuusajattelun lisääntymisestä huolimatta monissa seuroissa nojataan yhä kansalaistoiminnan logiikkaan. Tutkimus on osoittanut, että urheilu- ja liikuntaorganisaatiot toimivat usein erilaisten toimintalogiikoiden tai eetosten välimaastossa (esim. Koski & Heikkala 1998; Oja & Lehtonen 2022).

Vaikka vapaan kansalaistoiminnan ideaalin mukaan urheilu- ja liikuntaseurat ovat autonomisia ja toimivat omista lähtökohdistaan, asettuvat seurat esimerkiksi valtionavustuksia hakiessaan valtionohjauksen kohteeksi. OKM:n vuosittain jakama seuratoiminnan kehittämistuki on esimerkki resurssiohjauksesta, jolla sekä edistetään seurojen ammattimaistumista että tuetaan seuroja monipuolisina liikuttajina rahoituskriteerien kehityksessä. Lasten ja nuorten heikentyneitä kuntoa koskevassa keskustelussa pohditaan edelleen paljon sitä, mikä rooli seuroilla on ja tulisi olla kansalaisten liikuttamisessa. Erisuuntaisia odotusarvoja on paljon. Vakiintunutta näyttää olevan liikuntapoliittinen keskustelu siitä, kuinka paljon seurojen tulee toimia puhtaasti omista lähtökohdistaan ja toisaalta toteuttaa liikuntapoliittisia toimenpiteitä ja tahtotiloja (Oja & Lehtonen 2022).

2.2 Seuratoiminta ja harrastamisen hinta

Lasten ja nuorten liikuntaharrastamista kulutushyödykkeenä, siihen käytettyjä resursseja ja kustannuksia on Suomessa tutkinut muun muassa Kari Puronaho väitöskirjassaan. Kuluttajanäkökulmasta hinta on uhraus, joka hyödykkeen saamiseksi on tehtävä. Rahan lisäksi kulutetaan myös aikaa, työtä ja energiaa. Kokonaisresurssijousta riippuu, miten korkeaksi hinta voi muodostua. Tulotason noustessa vapaa-ajankulutuksen menojen osuus suhteellisesti nousee. Kulutustavaran tai -palvelun olennaisia valintamekanismeja ovat traditio, elämäntapa, tottumus ja muoti. Vaihtuvissa tilanteissakin elämäntavan jatkuvuutta eli totuttua kulutustasoa pyritään pitämään yllä. (Puronaho 2006.)

Yksi liikuntalain tavoitelausumissa kulutuksen rahallista tukemista suoraan perustelevista kirjauksista on tavoite edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa. Useilla tukimuodoilla tavoitellaan etenkin pienituloisimpien väestöosien liikunta- ja harrastamismahdollisuuksien edistämistä. Kulutusvalinnoissa kyse ei ole aina kuitenkaan pelkästään tulotasosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö selvitytti sosioekonomisen taustan ja liikunnan harrastamisen tietopohjaa vuonna 2014. Selvityksen tekijät pitivät harrastamisen luokka- tai ryhmäeroa oleellisena, jos se johtaa erilaiseen fyysisen aktiivisuuden määrään lapsuudessa tai erilaisiin elämäntapavalintoihin ja terveyskäyttäytymiseen, jotka näkyvät eroina aikuisuudessa. Jos taas fyysisen aktiivisuuden määrä on vähäinen taustasta riippumatta, toimenpiteiden tulisi olla sellaisia, jotka osuvat kaikkiin sosioekonomisiin ryhmiin. Se tarkoittaa yleisempää aktiivisuuden edistämistä yhteiskunnassa eikä niinkään kotitalouksien kulutusvalintojen rahallista tukemista. (Hakamäki ym. 2014.)

Harrastamisen hintaa vuonna 2016 selvittänyt työryhmä tunnisti sekä elinympäristöön liittyvät että sosiaaliset ja kulttuuriset resurssit harrastamisen mahdollistajina. Elämäntapa nähtiin myös yleisempänä valintana, joissa liikuntaa joko priorisoidaan tai sitten ei. Selvityksessä otettiin kantaa harrastamisen hintaa koskevan keskustelun tasoon toteamalla, että keskustelua tulee olennaisesti täsmentää. Työryhmä erotti liikunnan fyysisenä aktiivisuutena, liikuntaharrastamisena, kilpaurheiluna ja huippu-urheiluna toisistaan. Ensin mainittu eli vaikkapa liikkuminen arjessa ei välttämättä vaadi yksilöltä juurikaan resursseja, ja yhteiskunnan kannalta se tarkoittaa esimerkiksi väylien rakentamista ja ylläpitoa. Sen sijaan mitä organisoidumpaa, tavoitteellisempaa ja ammattitaitoisempaa toiminta on, sitä enemmän aiheutuu kustannuksia. (OKM 2016.)

Kun hyödykkeestä pyydetty rahallinen hinta sekä muut uhraukset esimerkiksi harrastamisen intensiteetin muuttuessa kasvavat, yleistyy toivomus, että yhteiskunta osallistuisi harrastamisen kustannuksiin muutenkin kuin yleisiä edellytyksiä ja olosuhteita luomalla. Urheilusta toivotaan etenkin huipuksi mielletyllä tasolla joko suoraan ansioita tai ainakin aiheutuvien menetysten korvaamista avustuksina. Huippu-urheilun ulkopuolella menojen korvaamis- tai tukemisvaatimusta perustellaan paitsi huippu-urheilijaksi kehittymisen erityisellä tarpeella myös liikuntaan liittyvällä yleisemmällä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun näkökulmalla, jota kustannukset vaarantavat. (Emt.) Tukea voidaan vaatia joko suoraan itselle tai urheilua organisoivalle seuralle. Valtion liikuntaneuvoston vuonna 2013 julkaisemassa selvityksessä käytiin läpi erilaisia mahdollisia urheiluseuratoiminnan avustamisvaihtoehtoja. Kirjoittajat muun muassa viittasivat Kanadassa vuonna 2010 tehtyyn tutkimukseen verovähennyksestä urheiluseuratoiminnan rahoittamisen tapana. Mallin heikkouksia, täysin ilmeisen vaikutuksen eli verokertymän laskun lisäksi oli se, että vähennyksellä ei ole merkitystä niille, joilla ei ole varaa maksaa harrastamisesta ensinkään. Myöskään ohjausvaikutus ei ollut kovin suuri (Hossein ym. 2013, Spence ym. 2010).

Kulutuksen kustannusten siirtämistä osittain valtiolle verovähennyksen muodossa on kysynyt eduskunnassa Ritva Elomaa vuonna 2020. Valtiovarainministeri Matti Vanhasen vastauksessa tuloverotuksen luonnetta selitettiin niin, että vähennettäviä lähtökohtaisesti ovat tulonhankkimisesta aiheutuvat kustannukset. Verovelvollisen elantomenot eivät ole verotuksen peruseriaatteiden mukaan vähennyskelpoisia menoja. Lisäksi verotuet yleisesti ottaen monimutkaistavat järjestelmää, ovat ongelmallisia valvonnan näkökulmasta ja haittaavat verotuksen automaatioasteen nostamista. Vastauksessa myös tuen kohdentumista pienituloisten ulottumattomiin pidettiin epätarkoituksenmukaisena. (Vastaus kirjalliseen kysymykseen 2020.)

Liikuntaan ja kulttuuriin luettavaa kuluttamista tuetaan verotuksen kautta kuitenkin siten, että työnantajan järjestämänä verovapaana virkistys- ja harrastustoimintana pidetään myös enintään 400 euron vuosittaista etua työnantajan tarjoamasta työntekijän omaehtoisesta liikunta- tai kulttuuritoiminnasta, kunhan se on tarjolla koko henkilökunnalle ja on ainoastaan työntekijän käytettävissä. (Henkilökunta-edut verotuksessa 2023.) Verovapaasta edusta osa on kulkeutunut urheiluseuroille osallistumis- tai harrastusmaksujen tai katsojien pääsylippujen maksutapana.

Lähteet

Aarresola, O. 2021. [Seuratietokanta – “urheiluseuroja” etsimässä](#). KIHUn blogi Viitattu 7.12.2022.

Aarresola, O., Itkonen, H., Salmikangas, A-K., Mäkinen, J. 2019. Liikunnan ja urheilun vapaaehtoistyö, osallistuminen ja jäsenyys. Teoksessa J. Mäkinen (toim.) [Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018](#). KIHU julkaisuja nro 67. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 28–47.

Ala-Vähälä, T., Lämsä, J., Mäkinen, J. & Pusa, S. 2021. [Liikunnan talous Suomessa vuonna 2018](#). Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 19. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki.

- Billis, D. 2010. Towards a theory of hybrid organizations. Teoksessa D. Billis (toim.) *Hybrid organizations and the third sector: challenges for practice, Theory and Policy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 46–69.
- Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. 2023. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) [Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa](#). LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:1, 83–92
- Hakamäki, M., Jaako, J., Kankaanpää, A., Kantomaa, M., Kämppi, K., Rajala, K. & Tammelin, T. 2014. Sosioekonomisen taustan yhteys lasten liikuntaan. Teoksessa [Mikä maksaa](#). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2. Valtion liikuntaneuvosto.
- Heikkala, J. 1998. *Ajolähtö turvattomiin kotipesiin: liikunnan järjestökentän muutos 1990-luvun Suomessa*. Acta Universitas Tampereensis. Tampereen yliopisto.
- Henkilökuntaedut verotuksessa 2023. Syventävä vero-ohje. VH/6863/00.01.00/2022
- Hossain, T., Suortti, K. & Kallio, M. 2013. [Urheiluseurat kunniaan. Liikunnan ja urheilun rahoituksen painopisteeksi perustaso – lapset ja nuoret](#). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:7. Valtion liikuntaneuvosto.
- Johansson, J-E. & Vakkuri, J. 2017. *Governing Hybrid Organisations: Exploring Diversity of Institutional Life*. New York & Abingdon: Routledge.
- Koski, P. 2013. *Liikunta- ja urheiluseuroja koskeva tietopohja ja sen kehittäminen*. [Teoksessa Liikunnan kansalaistoiminnan tietopohja](#). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:6, 18–42.
- Koski, P. & Heikkala, J. 1998. *Suomalaisten urheiluorganisaatioiden muutos: lajiliitot professionaalistumisen prosessissa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lehtonen, K. 2017. [Muuttuvat rakenteet – staattiset verkostot. Suomalaisen liikunta- ja urheilujärjestelmän rakenteelliset muutokset 2008–2015](#). Väitöskirja. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 331.
- Mononen, K., Blomqvist, M., Koski, P. & Kokko, S. 2021. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko, R. Hämylä & L. Martin (toim.) [Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa](#). LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1, 36–45.
- Mononen, K., Blomqvist, M., Hakamäki, M., Laine, K. & Mäkinen, J. 2019. Liikunnan ja urheilun harrastaminen. Teoksessa J. Mäkinen (toim.) [Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018](#). KIHUn julkaisusarja, nro 67, 8–22.
- Nagel, S., Schlesinger, T., Bayle, E. & Giauque, D. 2015. Professionalisation of sport federations – a multi-level framework for analysing forms, causes and consequences. *European Sport Management Quarterly* 15 (4), 407–433.
- OKM. 2016. [Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa – painopisteinä harrastamisen hinta](#). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:19.

Oja, S. & Lehtonen, K. 2022. ["Sopiva taso meille" – pienten seurojen ammattimaistumista ohjaava eetos.](#) *Liikunta & Tiede* 59:5, 66–73.

Puronaho, K. 2006. [Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi: tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosessista, resursseista ja kustannuksista.](#) Jyväskylä studies in business and economics. Jyväskylän yliopisto.

[Seuratietokanta.](#) 2023. Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.5.2023.

Spence, J., Holt, N., Dutove, J. & Carson, V. 2010. [Uptake and effectiveness of the Children's Fitness Tax Credit in Canada: the rich get richer.](#) *BMC Public Health* 2010, 10:356.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 891/2020vp. Vastaus kirjalliseen kysymykseen lasten ja nuorten liikuntaharrastusten tukemisesta verovähennyksen avulla sekä liikuntamahdollisuuksien edistämisestä

3 Liikunnan kansalaistoiminnan valtionrahoitus Suomessa

Kati Lehtonen, johtava tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulu Likes

Samuli Oja, tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Matti Hakamäki, erikoissuunnittelija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

3.1 Lähtökohtana liikuntalaki

Liikuntalaissa valtion ja kunnan vastuunjako on esitetty niin, että opetus- ja kulttuuriministeriölle kuuluu liikuntapolitiikan yleinen johto, yhteensovittaminen, kehittäminen sekä yleisten edellytysten luominen valtionhallinnossa. Valtion tulee olla tarpeen mukaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Kunnan vastuulle on kirjattu edellytysten luominen asukkaiden liikunnalle. Erääksi sen tavaksi on mainittu kansalaistoiminnan, mukaan lukien seuratoiminta, tukeminen sekä liikuntapaikkojen rakentaminen ja ylläpitäminen. (Liikuntalaki 390/2015.) Yleisten edellytysten luomisen lisäksi kunnat tukevat monin tavoin liikunnan kansalaistoimintaa kuten esimerkiksi tarjoamalla halvemmalla tai maksutta liikuntapaikkoja käyttöön tai jakamalla erilaisia avustuksia.

Kunnallisten liikuntapalveluiden sisällöstä ei säädetä erikseen, joten kunnat voivat toteuttaa palveluita omilla tavoillaan. Kunnille myönnettävää valtionosuutta (noin 19,6 M€ vuonna 2021) ei ole siten korva-merkitty. Valtionosuus liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin myönnetään kunnan asukasmäärään ja valtion talousarviossa määriteltyyn asukaskohtaiseen yksikköhintaan perustuen. Vuodesta 2009 yksikköhinta on ollut 12 euroa. Valtionosuuden perustana toimii laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009). (OKM 2022, 17.)

Seuroille myönnettävien avustusten näkökulmasta liikuntalaki on ollut aiempina vuosikymmeninä tarkempi. Vuoden 1979 liikuntalaissa kunnan liikuntatoimen hallintoa ja sen rahoittamista koskeva sääntely oli jopa yksityiskohtaista (Liikuntalaki 984/1979). Lain 8 §:n mukaan kunnille suoritettiin valtionosuutta

eri tarkoituksiin, muun muassa "urheiluseurojen toimintaan myönnettävistä avustuksista aiheutuviin kustannuksiin". Kuntien valtionosuusjärjestelmä uusittiin 1990-luvun alussa. Vuoden 1993 alusta voimaan astunutta uudistusta perusteltiin muun muassa sillä, että aiempi osauudistuksin rakentunut järjestelmä oli raskas eikä mahdollistanut paikallisiin oloihin ja tarpeisiin soveltamista. Uuden järjestelyn to-dettiin vahvistavan kuntien itsehallintoa, keventävän valvontaa ja tarpeetonta ohjausta sekä ennen kaikkea lisäävän kuntien kustannusvastuuta. (HE 214/1991.)

Valtionosuutta maksettiin edelleen, mutta yleisenä toiminta-avustuksena. Kuntien tavat järjestää liikun-tahallintoa erilaistuiivat, kun resurssit irrotettiin normiohjauksesta. Nykyisessä liikuntalaissa (390/2015) oleva muotoilu kunnan vastuusta tukea kansalaistoimintaa "mukaan lukien seuratoiminta", pohjautuu edeltäneessä liikuntalaissa (1054/1998) olleeseen sanoitukseen, jossa tosin edellä kursivoitua osuutta ei ollut. Voi ajatella, että valtio tukee edelleen seuratoimintaa kuntien kautta valtionosuuden muodossa – etenkin kun valtionosuusjärjestelmän uudistuksella sinänsä ei tavoiteltu kustannusten jaon muutosta. Toisaalta kolmen vuosikymmenen jälkeen yhteys on vähintäänkin hämärtynyt.

Varsinaisen liikuntatoiminnan järjestäminen määriteltiin liikuntalain perusteella kolmannen sektorin eli esimerkiksi urheilu- ja liikuntaseurojen tehtäväksi 2010-luvun puoliväliin asti, jolloin kirjaus "järjestöistä kansalaisten liikuttajina" poistui (Lehtonen 2015). Tällä hetkellä muutkaan liikuntalaissa edellä luetellut vastuut ja tehtävät eivät tosiasiallisesti ole enää yhtä selvärajaisia. Esimerkiksi liikuntapaikkoja rakenne-taan niin sanotulla hybridimallilla (Huhtanen & Itkonen 2022), jossa toteuttajina voi olla toimijoita sekä julkiselta, yksityiseltä että kolmannelta sektorilta. Osa seuroista myös rakentaa ja/tai ylläpitää omat lii-kuntatilansa.

3.2 Valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen avustaminen

Liikuntalakiin perustuen opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) myöntää yleisavustusta vuosittain hieman yli sadalle valtakunnalliselle ja alueelliselle liikuntajärjestölle. OKM:n (2022, 17) mukaan liikunnan valti-onrahoituksen kokonaisuudesta valtakunnallisten ja alueellisten järjestöjen osuus oli vuonna 2021 noin 20 % (42,8 M€). Yleisavustusten lisäksi OKM myöntää edellä mainituille järjestöille vuosittain erityisavus-tuksia. OKM jaottelee liikuntajärjestöt liikunnan palvelujärjestöihin (Olympiakomitea ja Paralympiakomi-tea), aluejärjestöihin, lajiliittoihin sekä muihin järjestöihin. Viimeksi mainittuun ryhmään luokitellaan esi-merkiksi Koululiikuntaliitto, Suomen Latu, Suomen Valmentajat ja Työväen Urheiluliitto.

Huolimatta liikuntalakiin perustavista avustuskohdennuksista seurojen on kuitenkin ollut mahdollista saada valtionavustusta eri tarkoituksiin rahapelitoiminnan tuloutuksesta myös opetus- ja kulttuuriminis-teriöltä, valtion aluehallinnon viranomaisilta tai edelleen jaettuna liikuntajärjestöjen kautta. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä seurojen avustukset perustuivat Lasten ja nuorten liikuntaohjelmaan, jota rahoitti OKM, ja jonka sisällöllisestä toteutuksesta vastasi tuolloin toiminnassa ollut lasten ja nuor-ten liikunnan toimialajärjestö Nuori Suomi (Turpeinen ym. 2018). Liikuntaohjelmaan kuulunutta ns. lii-kuvaa iltapäivätoimintaa rahoitettiin ja organisoitiin lääninhallitusten kautta. Seuroille suunnattuja avus-tuksia jakoi edelleen Nuori Suomi. Seuratoiminnan paikallistuki -avustusmuoto nimettiin myöhemmin kehitystueksi korostamaan tuen kehitysvaikutusta. (Lehtonen 2012.)

Lasten ja nuorten liikuntaohjelmaan kuului 2010-luvulla monipuolista liikuntaa painottavan liikuntakerhomallin ja nuorten osallisuuden tukeminen. Seuratoiminnan kehitystukeen sisältyi koulutustuki sekä erilaisia seuratoiminnan laadun kehittämiseen tähdänneitä tukimuotoja, joissa seurat olivat joko haki-joina suoraan tai osana kunnallista toimintaa (emt). Seuroille kohdennettu tuki laajeni vuonna 2009, jolloin aloitettiin päätoimisten työntekijöiden palkkaukseen kohdistuva pilottikokeilu (Koski 2012; Lehtonen & Hakamäki 2009). Tukea jaettiin edelleen valtakunnallisten liikuntajärjestöjen kautta; Nuoren Suomen lisäksi haku- ja jakoprosessiin tulivat mukaan Suomen Liikunta ja Urheilu sekä Kuntoliikuntaliitto (ks. Hakamäki & Kankaanpää 2010).

Suomen seuratuon muutokseen vaikutti myös se, että Ruotsissa paikallistason toimintaa oli tuettu vuodesta 2004 kahdella huomattavalla nelivuotisella projektilla, ensin Handslaget- ja sitten Idrottslyftet-nimellä (Lehtonen 2012). Projektille suotuisaa oli myös vuosiin 2008–2009 ajoittunut taantuma. Seurat nähtiin järkeviksi ja kustannustehokkaiksi organisaatioiksi työllistää ihmisiä työvoimavaltaiselle alalle. (Turpeinen ym. 2018.) Pilottina alkanut kehittämisen tukeminen vakiintui käytännöksi.

Jyrki Kataisen hallituksen kaudella (2011–2014) seuratuon tukemiset siirrettiin jaettavaksi suoraan opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja tuen kokonaismäärä kasvoi lähes nykyiselle tasolle. Merkittävää avauksessa oli, että tuen sisällöissä painotettiin harrastamisen edullisuutta. Kehittämistuki ei lähtökohtaisesti ollut kalliiseen harrastamisen hintaan kohdistuvaa tukea. Ajatuksena pikemminkin oli, että valtionavustuksella voi ja on syytä tukea sellaisen seuratoiminnan kehittämistä, joka on kustannuksiltaan useille mahdollista. Aikanaan seuratoiminnan kehittämistuki ja sen taloudellisen kokonaismäärän kasvattaminen selitettiin rahan suuntaamisella valtakunnallisten liikuntajärjestöjen rakenteista ruohonjuuritasolle eli perustoimintaan (Lehtonen & Hakamäki 2009). OKM:n roolin kasvattaminen seurojen tukemisessa oli tulkittavissa myös suunnanmuutokseksi siihen, miten kuntien ja valtion liikuntalaissa määritelty vastuu-jako oli aikaisemmin ymmärretty (Turpeinen ym. 2018).

Yhteistyö seurojen kanssa sekä OKM:n avustamisrutiini ja sen yhteydessä rakentunut tietopohja olivat edellytys sille, että vuonna 2020 alkaneen koronapandemian aikana oli mahdollista tukea seuroja nopeasti suoraan valtion varoista. Jo huhtikuussa 2020 asetettiin haettavaksi ensimmäinen avustus paikallisten seurojen vaihtoehtoisten toimintatapojen tukemiseen sekä pandemiasta aiheutuneen alijäämän kattamiseen. Seuroillekin oli muodostunut riittävä osaaminen hakea ja hallinnoida avustuksia myös poikkeusoloissa. Korona-avustuksia sai vuosina 2020–2021 kaikkiaan lähes tuhat seuraa.

Lähteet

Hakamäki, M. & Kankaanpää, A. 2010. *Seuratuon toiminnallisten tukien hankkeet 2009–2010*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 242.

Hallituksen esitys Eduskunnalle kuntien valtionosuuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi HE 214/1991 vp.

Huhtanen, K. & Itkonen, H. 2022. [Julkiset palveluntuotantotehtävät suomalaisten liikuntaseurojen muodonmuutosten lähteenä](#). *Liikunta & Tiede* 59:4, 91–102.

Koski, P. 2012. [Palkattu seuraan – Mitä seuraa? Seuratoiminnan kehittämistuen tulokset](#). Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 263.

Lehtonen, K. 2012. (toim.) [Nuorten harrasteliikunnan kehittäminen 1999–2011](#). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:2.

Lehtonen, K. 2015. [Suomalaisen urheiluliikkeen muutosprosessi systeemiteoreettisesti tulkittuna](#). *Hallinnon Tutkimus* 34:4, 326–340.

Lehtonen, K. & Hakamäki, M. 2009. *Seuratuen haku 2009 – Arviointiraportti*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 229.

[Liikuntalaki 984/1979](#).

[Liikuntalaki 1054/1998](#).

[Liikuntalaki 390/2015](#).

OKM. 2022. [Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2021](#). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2022:50.

Turpeinen, S., Hakamäki M., Hentunen, J., Laine, K. ja Lehtonen, K. 2018. [Seuratuki kansalaistoiminnan tukimuotona. Havaintoja seuratuen seurannasta vuosilta 2013–2017](#). Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 343.

4 Seurojen avustamisen ja tukemisen muodot

Kati Lehtonen, johtava tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulu Likes
Samuli Oja, tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Tässä artikkelissa kuvataan seuroille kohdennettuja eri avustusmuotoja, jotka ovat seurojen haettavissa vuosittain. Kustakin avustusmuodosta on lyhyt esittely. Mukaan on otettu myös viime vuosilta yksittäisiä valtion myöntämiä erityisavustuksia, kuten seuroille myönnetyt korona-avustukset. Nämä yksittäiset avustukset ovat mukana esimerkkeinä, eikä niitä ole laskettu mukaan arvioituun vuosittaiseen seurojen saamaan avustusmäärään. Kuntien myöntämistä avustuksista on tässä artikkelissa lyhyt yleiskuvaus ja artikkelissa viisi aihetta tarkastellaan tarkemmin.

Vuosittain toistuvien seura-avustusten kokonaismäärä on noin 70 miljoonaa euroa. Summa sisältää suorat rahalliset avustukset kunnilta seuroille, OKM:n seuratuena, lajiliitoilta ja muilta valtakunnallisilta järjestöiltä saadut avustukset ja EU:n kansalliset avustukset, joista laskettiin vuosikohtainen keskiarvo. Ala-Vähälän ym. (2018) selvityksessä seurojen kokonaismenot olivat vuositasolla noin 800 miljoonaa euroa. Julkisten avustusten osuus seurojen kokonaistuloista arvioitiin 5–10 prosentiksi. Tähän raporttiin koottujen avustustietojen kokonaismäärä on saman suuntainen, eikä julkisten avustusten osuus ole siten kasvanut.

4.1 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Seuratoiminnan kehittämistuki

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) myöntämä seuratoiminnan kehittämistuki (seuratuki) on tarkoitettu lasten ja nuorten liikuntaharrastusten edistämiseen sekä monipuolisen organisoidun liikunnan kehittämiseen. Avustusta voivat hakea liikuntaa ja/tai urheilua järjestävät paikalliset, rekisteröityneet yhdistykset. Avustus myönnetään saajalle harkinnanvaraisena erityisavustuksena. (OKM 2023a.) Haku- ja jakoprosessi on vuosittain toistuva ja siitä vastaa OKM. Avustusta on ohjautunut vuosien 2012–2022 aikana noin 1700 seuralle yli 41 miljoonaa euroa. Keskimääräinen avustussumma on ollut noin 10 000 euroa. Vuosittain jaettu kokonaissumma on ollut 3,5–5 miljoonaa euroa. (Seuratuki-Virveli 2023.) Seurat voivat hakea avustusta toiminnan yleiseen kehittämiseen tai työntekijöiden palkkaukseen.

Muut valtion- ja aluehallinnon erityisavustukset

OKM myöntää myös muita erityisavustuksia, mutta niistä kaikki eivät ole seuratuena kaltaisia pitkään jatkuneita avustusinstrumentteja. Covid-19 pandemia-avustuksia myönnettiin vuosina 2020–2021 viitenä eri avustuskokonaisuutena, joista kolmessa toimi valtionapuviranomaisena OKM ja kahdessa aluehallinto. Kohteena oli esimerkiksi toiminnan yleinen turvaaminen koronavirustilanteessa sekä digitaalisen etävalmennuksen ja -harjoittelun tukeminen. Yhteensä avustuksia jaettiin yli 14 miljoonaa euroa yli 900 seuralle (Seuratuki-Virveli 2023).

Seurat voivat olla myös muiden OKM:n tai aluehallintovirastojen myöntämien erityisavustusten saajina. Esimerkiksi aluehallintovirastojen jakamat lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan erityisavustukset on tarkoitettu lapsille ja nuorille suunnatun, säännöllisen ja tavoitteellisen, koulujen lukuvuoden aikaan ajoittuvan harrastustoiminnan sekä koulujen loma-aikoihin ajoittuvan päiväleiritoiminnan järjestämiseen. Avustusta voivat hakea kunnat, seurakunnat ja paikallistasolla nuorisopalveluja tarjoavat rekisteröidyt yhteisöt. (AVI 2023.) Vastaavasti OKM:n myöntämät kilpa- ja huippu-urheilun arvokisojen ja suur tapahtumien organisointiin tarkoitettut erityisavustukset kohdistuvat sellaisten tapahtumien organisointiin, joissa seurat saattavat olla osa- tai pääasiallinen toteuttaja (OKM 2023b).

Urheilu- ja liikuntaseuroilla on mahdollisuus hyödyntää myös muita valtionhallinnon myöntämiä avustuksia, joita ei ole lähtökohtaisesti kohdistettu suoraan liikuntaan tai urheiluun. Seurat ovat hakeneet esimerkiksi TE-toimistojen myöntämää palkkatukea työttömän työntekijän palkkaamiseksi. Lisäksi yksittäiset seurat ovat hakeneet sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus STEA:n myöntämiä avustuksia. (Oja & Kukko 2023.)

4.2 Kunnat

Kuntien myöntämistä avustuksista urheilu- ja liikuntaseuroille ei ole olemassa tarkkaa tilastointia. Kuntien käyttötaloutta koskevan tilaston mukaan (SVT 2023) kuntien jakamat avustukset olivat vuonna 2020 noin 61,3 miljoonaa euroa. Avustuksia jaettiin 293 kunnassa. Oletettavaa on, että summasta suurin osa on urheilu- ja liikuntaseuroille myönnettyjä yleisavustuksia. Myönnettyjen avustusten kokonaismäärä vaihteli kunnittain 1000 eurosta 24,3 miljoonaan euroon.

4.3 Euroopan Unioni

Urheilu- ja liikuntaseurat hyödyntävät enenevässä määrin Euroopan unionin rahoittamia avustusväyliä. Seuroille on tarjolla sekä kansainvälisiä että kansallisia EU-rahoituskanavia. Kansainvälisten rahastojen avulla tuetaan EU:n tavoitteita toteuttavia hankkeita. Kansallisten rahastojen kriteeristöt määrittävät maakohtaisesti EU:n yleislinjojen mukaisesti.

Kansainvälisiä rahoituksia ovat esimerkiksi erilaiset Erasmus+ -ohjelmat. Erasmus+ Sport -hankkeilla on tarkoitus vahvistaa liikunta- ja urheilutoimijoiden osaamista, kansainvälisiä verkostoja ja erilaisten hyvien käytäntöjen, menetelmien ja toimintamallien oppimista. Kansainvälisistä rahastoista avustusta saavilta hankkeilta edellytetään kansainvälisyyttä eli yhteistyötä eri maissa toimivien tahojen kesken. Pie-nille Erasmus+ Sport -hankkeille voidaan myöntää enintään 60 000 euroa ja isommille hankkeille enintään 400 000 euroa avustusta. Erasmus+ Sport -hankkeiden lisäksi urheilu- ja liikuntaseurat voivat hakea avustusta myös muista Erasmus+ -ohjelman hankemuodoista tai muista kansainvälisistä rahoitusohjelmista (esim. CERV ja EU4Health). (PLU & Olympiakomitea 2022.)

Kansallisia EU-rahoituksen kanavia ovat EU:n maaseutuohjelman ja rakennerahastojen rahoitukset. Maaseutuohjelmalla tavoitellaan elinvoimaisen maaseudun säilymistä, osaamisen kehittämistä,

ympäristön tilan parantamista ja uusiutuvien luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Maaseutuohjelman rahoitusta haetaan joko ELY-keskuksista tai alueellisilta Leader-ryhmiltä. Suurin osa maaseutuohjelmasta rahoitetuista hankkeista toteutetaan Leader-ryhmien kautta. Leader-hankkeissa voidaan keskittyä esimerkiksi liikuntapaikkojen kunnostamiseen ja rakentamiseen, välinehankintoihin, koulutukseen ja työelämään tai yleisempään toiminnan kehittämiseen. ELY-keskusten jakamalla rahoituksella on toteutettu pääosin samantyyppisiä kokoluokaltaan suurempia hankkeita. Sen sijaan rakennerahastosta myönnettävillä avustuksilla tavoitellaan alueiden välisten kehityserojen vähentämistä ja alueiden kilpailukyvyyn, työllisyyden ja hyvinvoinnin vahvistamista. Sisällöltään rakennerahastoista rahoitettavat hankkeet voivat olla lähellä maaseutuohjelmasta rahoitettuja hankkeita. (PLU & Olympiakomitea 2021.)

Kansallisia EU-rahoituskanavia rahoitetaan EU-rahoituksen ohella julkisella ja yksityisellä rahoituksella. Esimerkiksi Leader-ryhmien rahoituksesta tuli 42 prosenttia vuosina 2014–2020 EU:n maaseuturahastosta, 38 % valtiolta ja 20 % kunnilta. (Leader-Suomi 2023.)

Kansallisten EU-rahoitusten kautta rahoitettuja liikuntaa edistäviä hankkeita on seurattu 2000-luvulla tarkemmin. Tehdyissä raporteissa on tarkasteltu hankkeita alueellisesti, temaattisesti ja toteuttajatahon mukaan. (PLU & Olympiakomitea 2021.) Vuosina 2017–2020 urheilu- ja liikuntaseurat toteuttivat enimmäkseen Leader-hankkeita (176 kpl). Seurojen toteuttamista hankkeista 19 oli ESR-hankkeita ja kahdeksan ELY-keskuksen rahoittamia hankkeita. (Hämäläinen & Kettunen 2023.)

Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin seurojen toteuttamia Leader-hankkeita edeltävän ohjelmakauden neljältä viimeiseltä vuodelta 2017–2020. Tiedot perustuvat alkuperäisen selvityksen tehneeltä taholta saatuihin tietolähteisiin. Urheilu- ja liikuntaseurojen toteuttamien hankkeiden lukumäärä on pienempi kuin vuonna 2021 julkaistussa raportissa (ks. PLU & Olympiakomitea 2021), sillä nyt käsillä olevan raportin aineistossa esimerkiksi osa ampumaurheiluseuroista on kirjattu ”järjestö/yhdistys”-kategoriaan urheiluseuran sijaan.

Seurojen toteuttamiin Leader-hankkeisiin myönnettiin julkista avustusta vuosina 2017–2020 yhteensä 4,3 miljoonaa euroa. Keskimääräinen hankkeille myönnetty avustussumma oli 24 613 euroa. Avustuksen osuus hankkeiden hyväksytyistä kokonaiskustannuksista vaihteli 30–90 % välillä. Keskimäärin avustus kattoi yli 60 % hankkeiden hyväksytyistä kustannuksista. Suurin osa Leader-hankkeista liittyi erilaisten liikuntapaikkojen kunnostamiseen ja rakentamiseen. Yhteensä 55 % seurojen toteuttamista hankkeista liittyi jollain tavalla liikuntapaikkoihin (sisä- ja ulkoliikuntapaikat, virkistysalueet, reitistöt). Myös 56 % kaikista seuroille myönnetystä avustuksesta kohdistui näihin teemoihin. Muita suosittuja teemoja hankkeissa olivat välinehankinnat sekä toiminnan kehittäminen, koordinointi ja organisointi. (Hämäläinen & Kettunen 2023.)

Seurojen toteuttamia Leader-hankkeita voidaan tarkastella alueellisesti ELY-keskusten mukaan. Eniten avustusta on vuosina 2017–2020 myönnetty Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueelle (taulukko 1).

Taulukko 1. Urheilu- ja liikuntaseuroille myönnettyjen Leader-avustusten jakautuminen ELY-keskusten mukaan (Hämäläinen & Kettunen 2023).

ELY-keskus	Myönnetty avustus (€)	Avustukset (lkm.)
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	730 135	26
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	538 092	21
Hämeen ELY-keskus	507 794	22
Pohjois-Savon ELY-keskus	478 803	13
Satakunnan ELY-keskus	452 793	21
Lapin ELY-keskus	251 453	8
Keski-Suomen ELY-keskus	248 927	16
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	248 359	4
Pirkanmaan ELY-keskus	226 054	10
Pohjanmaan ELY-keskus	207 296	11
Etelä-Savon ELY-keskus	185 699	6
Uudenmaan ELY-keskus	146 065	10
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	63 245	4
Varsinais-Suomen ELY-keskus	40 900	3
Kainuun ELY-keskus	6 360	1

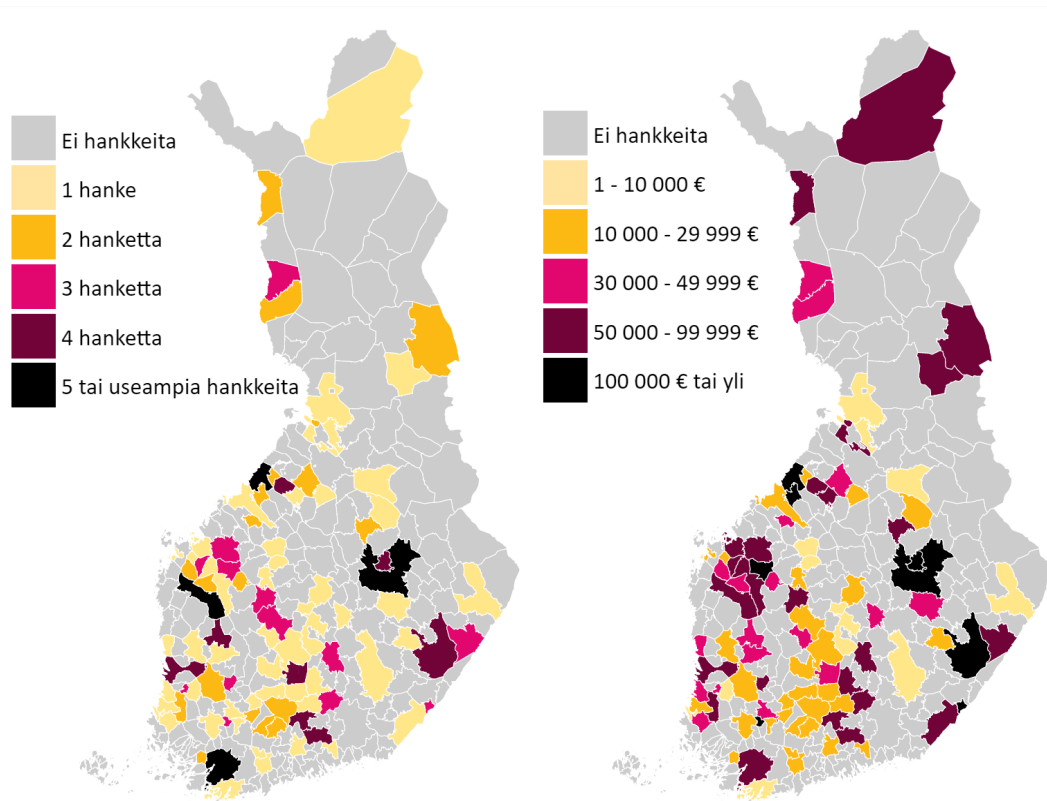
Leader-avustuksia myönnettiin urheilu- ja liikuntaseuroille vuosina 2017–2020 yhteensä 91 kuntaan. Kunnittain tarkasteltuna Leader-avustuksia myönnettiin eniten 10 001–20 000 asukkaan kunnille (taulukko 2).

Taulukko 2. Urheilu- ja liikuntaseuroille myönnettyjen Leader-avustusten jakautuminen asukasluvultaan erikokoisten kuntien välillä (Hämäläinen & Kettunen 2023).

Kunnan asukasluku*	Myönnetty avustus (€)	Myönnetyt avustukset (lkm.)	Keskimääräinen avustus (€)
yli 100 000	181 802	7	25 972
40 001–100 000	349 381	17	20 552
20 001–40 000	864 318	28	30 869
10 001–20 000	1 164 933	48	24 269
5 001–10 000	875 860	35	25 025
2 000–5 000	869 017	38	22 869
alle 2 000	26 662	3	8 887

*Tilastokeskus 2022.

Maantieteellisesti tarkasteltuna seuroille myönnetyt Leader-avustukset jakoutuivat ympäri Suomea (kuvio 1). Yli 100 000 asukkaan kunnista Leader-avustusta vuosina 2017–2020 myönnettiin Jyväskylään (1 hanke), Ouluun (1) ja Kuopioon (5). Vähintään 50 000 asukkaan kunnista avustusta myönnettiin edellisten lisäksi Poriin (4), Joensuuhun (1), Lappeenrantaan (1), Hämeenlinnaan (2), Vaasaan (1), Seinäjoelle (1), Mikkeliin (1) ja Saloon (5). Leader-avustuksen painottumisen pienempiin kuntiin voidaan katsoa olevan avustuksen tavoitteiden mukaista (PLU & Olympiakomitea 2021).

Kuvio 1. Urheilu- ja liikuntaseuroille myönnettyjen Leader-avustusten jakautuminen maantieteellisesti myönnettyjen avustusten lukumäärän ja summan mukaan (Hämäläinen & Kettunen 2023).

4.4 Valtakunnalliset ja alueelliset liikuntajärjestöt

Suomessa toimivista yli 70 lajiliitosta vain harvat myöntävät seuroilleen avustuksia. Tässä raportissa tarkastelun kohteeksi on otettu toimintamenoiltaan 10 suurinta liittoa (kts. Ala-Vähälä ym. 2018, 26). Tuloksia esitellään niiltä osin, kun tietoa on ollut saatavilla. Tietolähteinä on käytetty toimintakertomuksia, liittojen verkkosivuja sekä henkilökohtaisia tiedonantoja. Näihin tietolähteisiin perustuvan suuntaa antavan arvion mukaan 10 suurinta liittoa myöntää vuosittain jäsenseuroilleen seura-avustuksia yhteensä noin 2,4–2,5 miljoonaa euroa. Yhteenlaskettu summa sisältää aineistoihin dokumentoidut avustukset sekä arvion esimerkiksi liittojen seuroille maksamien palkkatukien ja -avustusten kokonaismäärästä. Jääkiekko- ja Palloliiton myöntämät avustukset ovat ylivoimaisesti suurimmat ja kattavat lähes kokonaan yhteenlasketun avustusmäärän.

Avustusten lisäksi suurimmat lajiliitot myöntävät rahastoistaan tukea vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten harrastamiseen. Jalkapallosäätiö myöntää kohdennettuja avustuksia vähävaraisten perheiden lasten jalkapalloharrastuksen tukemiseen vuodessa noin 0,15–0,2 miljoonaa euroa (Huttunen 2023). Jääkiekkoliitolla säätiöperustainen tuki lasten ja nuorten harrastamiseen oli kaudella 2021–2022 lähes 1,2 miljoonaa euroa (SJL 2022). Myös esimerkiksi Koripalloliito myöntää harrastustukea We deliver -rahaston kautta (SKL 2023).

Palloliiton jäsenseuroille myöntämät avustukset ovat noin viisi prosenttia lajiliiton kokonaisbudjetista, mikä tarkoittaa vuonna 2023 noin 1,5 miljoonan euron avustuskokonaisuutta. Sisällöllisesti suurimmat avustukset koostuvat talenttivalmennuksen valmentajien palkkatuesta (0,8 M€) ja valmennusosaamisen kehittämiseen suunnatusta avustuksesta (0,4–0,5 M€). (Huttunen 2023.) Jääkiekkoliiton avustukset seuroille kohdistuvat Palloliiton tavoin valmennukseen. Kaudella 2021–2022 taitovalmentajahankkeille myönnettiin tukea 0,65 miljoonaa euroa. Lisäksi Unelmien Peliä -rahastosta myönnettiin Varsinais-Suomen seuroille tukea 0,1 miljoonaa euroa matalan kynnyksen harrastetoiminnan kehittämiseen. (SJL 2022.)

Kymmenestä toimintamenoiltaan suurimmasta liitosta Salibandyliitto myöntää Salibandyliiton Tuki -säätiöstä seura-avustuksia. Vuonna 2020 avustusta myönnettiin lähes 77 000 euroa 59 seuralle (SBL 2023.) Suomen Ratsastajainliitto tukee alueellista harraste- ja seuratoimintaa harraste- ja seuratuilla (50–400 €), joiden myöntäminen tehdään alueellisilla päätöksillä (SRL 2021; 2023). Kahdeksalle alueelle myönnetty yhteenlaskettu avustus oli 24 000 euroa vuonna 2021 (SRL 2021). Vastaavasti Lentopalloliitto on myöntänyt taloudellista tukea vuonna seuroille, jotka toteuttavat kouluvierailuja. Tukea myönnettiin vuonna 2022 yhteensä 5 300 euroa 15 seuralle. Avustuksen myöntämiselle on samat perusteet vuonna 2023. (SLL 2023a; SLL 2023b.)

Kokonaisuutena voi todeta, että liittojen myöntämissä avustuksissa on aina kohdennettu tarkoitus, joka todennäköisesti perustuu kunkin liiton strategisiin valintoihin. Avustus ei välttämättä kohdistu seuran toimintaan laaja-alaisesti vaan se voi olla esimerkiksi palkkatuki tai -avustus, jolla edistetään lajin seurojen toimintaa. Näistä esimerkkeinä ovat muun muassa Voimisteluliiton huippu-urheilun Tähtiseuroille myöntämät palkkatuet. Myös Suunnistusliitto, joka ei ole tarkastelluissa 10 suurimmassa liitossa, myöntää ns. karttatukea jäsenseuroilleen. Lisäksi Pesäpalloliitto on myöntänyt vuodesta 2017 alkaen seuroille palkkatukea junioripäälliköiden palkkaamiseen. Avustus on ollut vuosittain noin 150 000 euroa. (SPL 2023.)

4.5 Muut liikuntajärjestöt

Lajiliittojen lisäksi Suomessa on muutamia muita valtakunnallisia järjestöjä, joilla on jäsenseuroja. Tähän ryhmään kuuluvista järjestöistä Työväen Urheiluliitto (TUL) myöntää avustuksia pääasiassa yksilötukena ja stipendeinä, mutta joukossa mukana on myös seuroille ja joukkueille myönnettäviä tukia. Eri taloudelliset tukimuodot perustuvat yhteistyökumppaneiden tai säätiöiden rahoitukseen. Esimerkiksi TUL:n yhteistyökumppaneiden apurahoja myönnettiin vuonna 2022 yhteensä 18 000 euroa 22 urheilijalle ja 10 seuralle. (TUL 2023.) Myös Finlands Svenska Idrott (FSI) jakaa vuosittain tukea jäsenliittojen seuroille

yhteensä 100 000 euroa. Avustusten painopisteenä on ruotsinkielinen seuratoiminta, joka kohdistuu muun muassa lasten ja nuorten liikuntaan, koulutuksiin ja seuratoiminnan yleiseen kehittämiseen. (FSI 2023.)

Paralympiakomitea myöntää yhdessä Suomen Punaisen Ristin alaisen Ahos-säätiön kanssa Ahos-apuraha paraurheilussa ja soveltavassa liikunnassa toimiville henkilöille. Apuraha on tarkoitettu koulututtamiseen ja osaamisen kehittämiseen. Avustuksen hakijoina voivat olla seuratoimijoiden lisäksi esimerkiksi valmentajat, ohjaajat ja kouluttajat. Vuonna 2021 Ahos-apuraha jaettiin yhteensä 77 000 euroa. Summa sisältää kaikille hakijoille, ei vain seuratoimijoille, myönnetyt avustukset. (Paralympiakomitea 2021.) Ahos-apurahan ohella Paralympiakomitea jakaa yhdessä Tukilinja-säätiön kanssa Startti-stipendejä, joilla tuetaan harrastamisen alkuvaiheen paraurheilun ja soveltavan liikunnan toimintaa. Stipendit voivat hakea sekä yksilöhakijat että seurat ja yhdistykset. Stipendit rahoittaa Tukilinja-säätiö ja ne voivat olla suuruudeltaan maksimissaan 1000 euroa seuraa kohden. Lisäksi Paralympiakomitea tukee jäsenyhdistystensä ja -seurojensa järjestämiä paikallisia liikuntatapahtumia enintään 250 eurolla tapahtumaa kohden. (Paralympiakomitea 2023.)

Liikunnan aluejärjestöt ovat kolmen viime vuoden aikana jakaneet edelleen opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää avustusta nuorten harrastus- ja kesätoiminnan lisäämiseksi. Vuonna 2023 ministeriö myönsi 2,5 miljoonaa euroa viidelletoista liikunnan aluejärjestölle lasten ja nuorten toimintaa järjestävien seurojen kesätyöntekijöiden palkkaamiseen. Vuonna 2021 jaettava summa oli miljoona euroa ja vuotta myöhemmin 2,2 miljoonaa euroa. Palkkaukset ovat lyhytaikaisia ja niiden tulee tapahtua huhtisyysskuun välisenä aikana. Avustuksella voidaan kattaa uuden palkattavan henkilön palkkakuluista enintään 700 euroa. Seura voi hakea avustusta yhden tai useamman uuden henkilön palkkaamiseen. Palkkakulujen lisäksi avustusta saa käyttää seurojen ja nuorten kohtuullisiin koulutuskuluihin. (OKM 2023c.)

4.6 Säätiöt ja muut toimijat

Muiden kuin lajiliittojen tai lajeihin liittyvien säätiöiden urheilu- ja liikuntaseuratoimintaan kohdistuvista avustuksista tai avustuksia myöntävien säätiöiden määrästä ei ole saatavilla tarkkaa tietoa. Siksi tässä artikkelissa kuvataan seuraavaksi lähinnä yleiskuvausten tasolla yksittäisiä säätiöitä yksittäisinä esimerkeinä.

Urlus-Säätiön painopisteinä ovat nuoriso, urheilu- ja liikuntakasvatus sekä vapaaehtoinen maanpuolustus. Nuorisoa koskevan avustustoiminnan erityisiä kohteita ovat Helsingin seudun partiolaiset, urheiluseurat sekä lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy. Urheilussa ja liikuntakasvatuksessa Urlus-Säätiön tuki painottuu suunnistuksen, ampumaurheilun, hiihdon ja ampumahiihdon tukemiseen. Tavoitteena on lasten ja nuorten mahdollisimman laajamittainen ja pitkäaikainen harrastustoiminta. (Urlus-Säätiö 2023a.) Säätiö ei tue edustusurheilua. Säätiön myöntämistä yhteenlasketuista avustuksista (2,5 M€) liikuntaan ja liikuttamiseen kohdistetut avustukset ovat noin kolmasosa. (Urlus-Säätiö 2023b.)

Minela Säätiö kuvaa tehtäväkseen nuorten osallisuuden ja kehittymisen tukemisen. Säätiö jakaa avustuksia nuorten liikunta- ja kulttuuriharrastuksiin sekä luovuutta, osaamista ja osallisuutta tukevaan toimintaan. Nuorisotyöhön kohdistettuja avustuksia voivat hakea kerhot, yhdistykset ja seurat. Tukimuotoina ovat apurahat ja avustukset, joista jälkimmäiset ovat myös seurojen haettavissa korkeintaan 5000 euron suuruisina. (Minela Säätiö 2023.)

Läpimurtosäätiö on yksityishenkilöiden vuonna 2022 perustama liikunnan ja urheilun tukisäätiö. Se jakaa kahta eri apurahaa: huippu-urheilun apurahaa, joka kohdistuu nuorille lupaaville urheilijoille sekä lasten ja nuorten liikunnan apurahaa. Näistä jälkimmäistä voivat hakukriteerien mukaan hakea myös seurat, sillä apurahan voi saada ”esimerkiksi projekti tai toimija, joka mahdollistaa lapsille ja nuorille yhdenvertaisia mahdollisuuksia liikuntaharrastukseen”. (Läpimurtosäätiö 2023.)

Myös yksittäisillä seuroilla on tukisäätiöitä. Näiden määrästä ja taloudellisesta volyyymistä ei ole tarkennettuja tietoja. Muista toimijoista Osuuspankki myöntää eri alojen yhdistyksille 15-17-vuotaiden nuorten kesätyötukea, ja nämä ovat myös seurojen haettavissa (OP 2023). Lisäksi maakuntien liitoista kuten esimerkiksi Keski-Suomen Liitosta (2023) on haettavissa avustuksia myös yhdistysten hankkeisiin.

Lähteet

Ala-Vähälä, T., Lämsä, J., Mäkinen, J. & Pusa, S. 2021. [Liikunnan talous Suomessa vuonna 2018](#). Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 19. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki.

AVI. 2023. [Lasten ja nuorten paikallinen harrastustoiminta](#). Hakuohjeet. Viitattu 22.5.2023.

FSI. 2023. [Finlands Svenska Idrott, verkkosivut](#). Viitattu 12.5.2023.

Huttunen, T. 2023. Suomen Palloliiton avustukset urheiluseuroille. Henkilökohtainen tiedonanto, 23.2.2023.

Hämäläinen, T. & Kettunen, A. 2023. Henkilökohtainen tiedonanto, 18.1.2023.

Keski-Suomen Liitto. 2023. [Verkkosivut Keski-Suomen Liiton rahoitusmuodoista](#). Viitattu 12.5.2023.

Leader-Suomi. 2023. [Rahoitus. Leader-Suomen verkkosivut](#). Viitattu 22.5.2023.

Läpimurtosäätiö. 2023. [Apurahat. Läpimurtosäätiön verkkosivut](#). Viitattu 22.5.2023.

Minela Säätiö. 2023. [Minela Säätiön verkkosivut tukimuodoista](#). Viitattu 12.5.2023.

Oja, S. & Kukko, T. 2023. Seurojen näkemyksiä avustus- ja tukimuodoista. Julkaisussa K. Lehtonen & S. Oja (toim.) *Näkökulmia liikunta- ja urheiluseurojen avustus- ja tukikäytäntöihin Suomessa*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

OKM. 2023a. [Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivut seuratoiminnan kehittämistuesta](#). Viitattu 15.3.2023.

OKM. 2023b. [Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivut liikunnan ja urheilun arvokisojen ja suurtahtumien tukemiseen 2023–2025](#). Viitattu 6.4.2023.

OKM. 2023c. [Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivut nuorten harrastus- ja kesätoiminnan lisäämiseen](#). Viitattu 6.4.2023.

OP. 2023. [Osuuspankin verkkosivut kesätyötuesta](#). Viitattu 13.4.2023.

Paralympiakomitea. 2021. [Vuoden 2021 vuosikertomuksen liitteet](#). Viitattu 29.3.2023.

Paralympiakomitea. 2023. [Apurahat ja tuet. Paralympiakomitean verkkosivut](#). Viitattu 29.3.2023.

PLU & Olympiakomitea. 2022. [EU-eurot liikunnalle ja urheilulle 2021–2027. Rahoitusopas](#). Viitattu 29.3.2023.

PLU & Olympiakomitea. 2021. [EU-eurot liikunnalle 2017–2020. Raportti Manner-Suomen maaseutuohjelmasta ja EU:n rakennerahastoista tukea saaneista liikuntaa edistäneistä hankkeista](#). Viitattu 29.3.2023.

Seuratuki-Virveli. 2023. [Seuratuen kehittämistuen seuranta 2012–2022](#). Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.3.2023.

SBL. 2023. [Salibandyn Tuki -säätiön 2. vaiheen avustukset päätetty - seuroille tukea 76 900 euron edestä](#). Viitattu 29.3.2023.

SJL. 2022. [Jääkiekkoliiton vuosikertomus 2021–2022](#). Viitattu 27.3.2023.

SKL. 2023. [We deliver -rahasto. Koripalloliiton verkkosivut](#). Viitattu 5.4.2023.

SLL. 2023a. [Koululentis - Lentopalloliitto](#). Lentopalloliiton verkkosivut. Viitattu 29.3.2023.

SLL. 2023b. [Lentopalloliiton seurainfo 1/2023](#). Viitattu 29.3.2023.

SPL. 2023. [Tukea toimintaan! Suomen Pesäpalloliiton verkkosivut](#). Viitattu 22.5.2023.

SRL. 2021. [Ratsastajainliiton vuosikertomus 2021](#). Viitattu 29.3.2023.

SRL. 2023. [Ratsastajainliiton verkkosivut](#). Viitattu 29.3.2023.

SVT. 2023. Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuntatalous [[verkojulkaisu](#)]. Viitattu 15.3.2023. ISSN=2343–4147. Helsinki: Tilastokeskus.

Tilastokeskus. 2022. [Tunnuslukuja väestöstä alueittain, 1990–2022](#). Viitattu 15.3.2023.

TUL. 2023. [Työväen Urheiluliiton verkkosivut järjestön myöntämistä tuki- ja avustusmuodoista](#). Viitattu 15.3.2023.

Urlus-Säätiö. 2023a. [Säätiön avustusten painotukset](#). Viitattu 6.4.2023.

Urlus-Säätiö. 2023b. [Verkkosivut säätiön avustuspäätöksistä](#). Viitattu 6.4.2023.

5 Kuntien seura-avustukset ja tuet

Pasi Mäenpää, seuratoiminnan asiantuntija, yrittäjä

Seuratoiminta ja kuntien toimintakulttuuri ovat muuttuneet viimeisten vuosikymmenten aikana. Sen myötä myös kuntien tapa tukea seuratoimintaa on muuttunut. Hyvää muutoksessa on se, että tukea seuroille on tarjolla entistä monipuolisemmin. Huonona puolena voidaan pitää sitä, että eri tukimuotoja on entistä vaikeampi koordinoita kokonaisvaltaisesti, läpinäkyvästi ja tasa-arvoisesti eri seuroja kohdellen. Artikkelin tavoitteena on esitellä eri näkökulmia ja herättää keskustelua tästä vaikeasta ja monitasoisesta aiheesta.

Tukimuotojen monipuolisuus ja koordinoimattomuus kärjistyy suurempien kaupunkien suurempien seurojen kohdalla. Pienemmissä kunnissa ja pienemmille seuroille tukimuotojen kirjo on perinteisempi eli huomattavasti helpommin hahmotettava kokonaisuus. Tämän artikkelin tieto- ja kokemuspohja painottuu suurimpien kaupunkien tilanteeseen. Kerättyä tietoa pienempien kuntien tilanteesta on olemassa vain vähän.

Artikkelissa tarkastellaan kuntien seuroille myöntämiä suoria raha-avustuksia ja muita tukimuotoja. Käytettävissä on rajatusti tilastointeja aiheesta, mutta tarkastelussa pyritään mahdollisimman monipuoliseen kuvaukseen olemassa olevien tietojen pohjalta. Lisäksi artikkelissa hyödynnetään kirjoittajan kokemuksia työskentelystä noin 30 eri kunnan kanssa liikunta- ja urheilukulttuuriin liittyvissä asioissa. Aiheen esittely rajataan rekisteröityneisiin yhdistyksiin eli ry-muotoisiin seuroihin. Kuntien avustus- ja tukimuotoja Suomen noin 60–80 osakeyhtiöpohjaiselle urheiluseuralle ei tässä artikkelissa käsitellä.

5.1 Avustus- ja tukimuotojen käsitelmäärittely

Artikkelissa käytetään termejä *avustus* ja *muut eri tukimuodot*. Avustukset pitävät sisällään erilaisia suoria taloudellisia raha-avustuksia kuten 1) vuosittain haettavat yleis-, perus- tai vuosivastukset (avoimesti kaikille haettavissa) 2) erilaiset kohde- tai erityisavustukset (avoimesti kaikille haettavissa) ja 3) harkinnanvaraiset avustukset (ei avointa hakua).

Muut eri tukimuodot pitävät sisällään erilaisia välillisiä tukimuotoja kuten 1) olosuhteiden subventiot ja investoinnit olosuhteisiin eli ilmaiset tai todellisia kustannuksia pienemmät käyttömaksut kaupungin ylläpitämissä olosuhteissa ja 2) yhteistyö- tai operaattorisopimukset, jotka ovat seuralle taloudellista kannattavia eli ylijäämää tuottavia. Tällaisia ovat useasti erilaiset operaattorisopimukset kunnan omistamien tilojen käyttöoikeuksista (kahviot, ravintolat, kioskit, talviuintipaikat tmv.) tai ylisuuret yhteistyö- tai markkinointisopimukset ilman vastaavaa hyötyä liiketaloudellisesta näkökulmasta.

Avustukseksi tai tueksi tässä yhteydessä ei luokitella sellaisia kunnan ja seuran välisiä yhteistyösopimuksia tai ostopalveluita, jotka maksaisivat kunnalle yhtä paljon tai enemmän itse tuotettuna palveluna tai yritykseltä ostettaessa. Tällaisia yhteistyön muotoja voivat olla esimerkiksi hiihtolatuojen ajaminen tai kunnan organisoiman liikuntatuokion vetäminen. Niistä seuralle korvataan korkeintaan sama summa, joka menisi palvelun tuottamiseen kunnan oman organisaation tai yrityksen kautta. Avustuksia ja tukia käsitellään pääosin perinteisen kuntaorganisaation näkökulmasta, mutta muutamassa kohdassa nostetaan esille myös havaintoja kuntien pääomistamien yhtiöiden tukimuodoista kunnan urheiluseuroille.

Edellä esitelty avustusten ja tukien pitkä määrittely osoittaa, että aiheen kokonaisvaltainen ja yksiselitteinen käsittely on monitasoista ja vaikeaa.

5.2 Seuroilla on laajasti yhteistyötä kunnan eri toimijoiden kanssa

Urheilu- ja liikuntaseuroilla on vuosittain melko vakiintunut yhteistyösuhde kuntien liikuntapalvelujen tai liikuntatoimen kanssa (taulukko 1). Tämän rinnalla seuralla voi olla laajaa yhteistyötä myös kunnan muiden toimialojen kanssa. Yhteistyötä ei toki voi aina luokitella seuran saamaksi tueksi tai avustukseksi, mutta yleensä yhteistyö pitää sisällään seuralle haluttuja ja edullisia elementtejä.

Taulukko 1. Prosenttiosuuksina ilmaistuna seurat (%), joilla oli vakiintunutta yhteistyötä kunnan eri toimialojen kanssa vuosina 2006 (n=550) ja 2016 (n=816) seuratuotkimusaineistossa. (Koski ja Mäenpää 2018.)

Kunnan toimiala	2006	2016
Liikuntatoimi	92	83
Tekninen toimi	47	53
Nuorisotoimi	50	39
Sivistystoimi	30	33
Kulttuuritoimi	23	19
Muu kunnallistoimi	17	19
Sosiaali- ja terveystoimi	17	15

Edellä mainittujen perinteisten toimialojen lisäksi monilla seuroilla etenkin suurissa kaupungeissa voi olla yhteistyötä myös kunnan matkailun edistämisen, elinvoiman, veto- ja pitovoiman, brändin, tai markkinoinnin tavoitteisin liittyen. Tavoitteita edistetään osittain yksilöllisesti räätälöidyillä avustuksilla ja sopimuksilla pääsarjatason palloilujoukkueille, parhaille yksilöurheilijoille tai järjestettävillä suurtaapahtumille. Myöntäjätahoina näissä tapauksissa on pääosin kunnan yläjohto tai joku muu toimiala kuin liikuntatoimi. Suurimmissa kaupungeissa tukitahojen laajaan kokonaisuuteen voi liittyä myös kaupunkien konserniyhtiöiden erikseen tekemiä markkinointisopimuksia urheiluseurojen kanssa.

5.3 Suurilla kaupungeilla on paljon avustus- ja tukimuotoja

Suomessa on kaikkiaan 21 yli 50 000 asukkaan kaupunkia. Vuonna 2021 näille kaupungeille toteutettiin *Suurkaupunkien tukemisen tavat liikunta- ja urheiluseuroille* -kysely. Kysely lähetettiin kaupunkien liikuntatoimen tai -palvelujen vastuuhenkilöille, mutta kyselyssä kysyttiin tietoja laajasti myös kunnan muiden toimijoiden myöntämistä avustuksista ja tuista. Vastauksia saatiin 16 suurkaupungilta.

Yhdessä kyselyn kysymyksissä lueteltiin 25 erilaista avustus- ja tukimuotoa ja kysyttiin kyllä/ei -vastusvaihtoehdoilla, onko kaupungilla ollut käytössä ko. tukimuoto viimeisen 12 kuukauden aikana (liite 2). Keskimäärin yksittäisessä kaupungissa oli ollut käytössä 16 eri avustus- tai tukimuotoa mainituista 25 vaihtoehdosta.

Kyselyn vastaukset osoittivat, että perinteisten kaikille avoimien julkisten avustusten rinnalla käytössä on paljon erilaisia yksilöllisempiä yhteistyömuotoja tai -sopimuksia, kuten operaattorisopimuksia tai sopimuksia ostopalveluista tai yhteistyöstä seurojen kanssa. Kaupunkien vastauksissa oli merkille pantavaa myös se, että kolme suurkaupunkia oli luopunut perinteisestä yleis- tai perusavustuksesta seuroille. Liikuntatoimi oli avustus- tai tukimuotojen yleisin myöntäjätaho, mutta kaupungeista löytyi myös 13 muuta toimielintä kyselyn eri tukimuotojen myöntäjätahona. Pienissä kunnissa (alle 10 000 asukasta) ja keskisuurissa kunnissa (10 000–50 000 asukasta) tilanne ei ole avustuksien ja tukien osalta luonnollisesti niin monimuotoinen kuin suurissa kaupungeissa.

Joskus kunnan apua ja tukea kanavoituu seuroille ja lajeille myös tapauskohtaisena ”hätäapuna”. Yhteistyö voi käynnistyä esimerkiksi yksityisen tai seuran omistaman liikuntaolosuhteen talousongelmien edessä. Useampi kunta on lähtenyt näissä tilanteissa pelastustalkoisiin varmistamaan liikuntaolosuhteen jatkokäytön kunnassa. Näissä tilanteissa kunnan tuki kyseistä olosuhdetta käyttäville seuroille voi olla merkittävää niin toiminnallisesti kuin taloudellisesti.

5.4 Kuntien suorien raha-avustusten osuus seurojen vuosituloista on vähentynyt

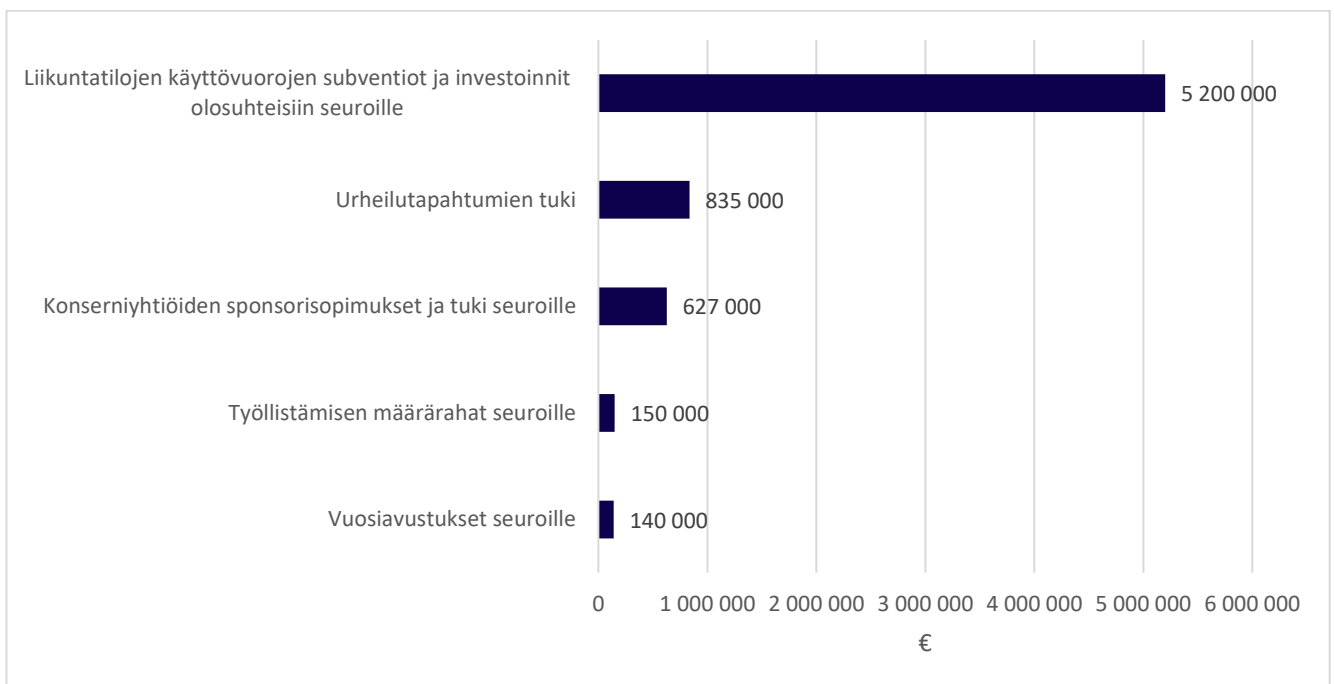
Tarkkaa ja luotettavaa tietoa kuntien kokonaistuesta liikunta- ja urheiluseuroille on vaikea löytää eriytyneestä ja monimuotoistuneesta toimintakulttuurista johtuen. Kuntaliiton verkkosivujen mukaan kuntien liikuntatoimien käyttötalous vuonna 2020 oli yhteensä 782 miljoonaa euroa, josta nettokäyttömenot olivat noin 630 miljoonaa euroa. Kunnat tukevat kansalaistoimintaa eli pääosin seuroja avustuksin noin

10 prosentilla nettomenoista. Vuonna 2020 kunnat myönsivät erilaisina avustuksina 61 miljoonaa euroa yli 5 300 yhteisölle.

Seurojen kasvaneiden vuositulojen vuoksi suorien kunta-avustusten osuus seurojen vuosituloista on keskimäärin vähentynyt. Vuonna 1986 kunta-avustuksen osuus oli seurojen vuosituloista 11 %, mutta vuonna 2016 enää 4 % (Koski ja Mäenpää 2018). Muiden välillisten tukimuotojen määrää ja merkitystä on vaikea arvioida, mutta voi olla, että ainakin osassa kuntia erilaisten tukimuotojen laajentunut kokonaisuus on voinut jopa lisätä joidenkin kaupunkien tukea ja apua seuroille.

5.5 Case Lahti

Lahden kaupunki teki vuonna 2019 laajan selvityksen *Lahden kaupungin urheilutoiminnalle myöntämien erilaisten suorien ja epäsuorien tukien jakautuminen vuonna 2018*. Yhden kaupungin esimerkki ei toki kuvasta koko Suomen tilannetta, mutta se konkretisoi hyvin erilaisten avustusten ja tukien monimuotoista ja vaikeasti hahmotettavaa kokonaisuutta, sekä eri avustus- ja tukimuotojen merkitystä seuratoiminnalle.

Kuvio 1. Lahden kaupungin urheilutoiminnalle myöntämien suorien ja välillisten tukien kokonaisuus vuonna 2018.

Lahden kaupungin kustannusosuus kaupungin omistamien liikuntatilojen kokonaiskustannuksista on ylivoimaisesti suurin tukimuoto lahtelaisille seuroille. Vastaavasti seurojen vuosi- tai perusavustuksen merkitys seurojen tukimuotona on Lahdessa ja monessa muussakin kunnassa kutistunut melko pieneksi. Urheilutapahtumien erilaiset tuet ja avustukset sekä konserniyhtiöiden sponsorisopimukset – lähinnä palloilulajien ylimpien sarjatasojen osakeyhtiömuotoisia seurojen kanssa – ovat merkittävä osa isoimpien urheiluseurojen tukea Lahdessa.

Lahden kaupungin alueelle rekisteröityneitä liikuntayhdistyksiä oli Patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysrekisterissä elokuussa 2022 yhteensä 299. Niistä nimen perusteella liikunta- tai urheiluseuroja oli 283. Lahden kaupungin liikuntapalvelut selvitti elokuussa 2022 omista rekistereistään kaikki ne seurat, joille oli viimeisen kolmen vuoden aikana myönnetty avustuksia, myönnetty käyttövuoroja kaupungin tiloihin tai oli tehty yhteistyötä muulla tavalla. Näitä seuroja löytyi liikuntapalvelujen tiedostoista yhteensä 122. Niinpä yhteistyötä 161 liikunta- ja urheiluseuran kanssa ei löytynyt tietoja. On todennäköistä, että suuri osa näistä 161 seurasta ei ole toiminut viimeisen kolmen vuoden aikana, mutta joukossa on myös paljon toimivia seuroja.

Vuoden 2022 toukokuussa tehdyssä Lahden seurakyselyssä seuroista (n=29) 48 % ilmoitti toteuttavansa suurimman osan toiminnastaan muualla kuin kaupungin omistamissa olosuhteissa. Näistä seuroista pääosa oli aikuisten harrasteliikuntaan keskittyviä, pienempien ”erikoislajien” seuroja.

Pienten seurojen toimimisesta kuntien tuen ja avun ulkopuolella saatiin vahvistusta myös valtakunnallisessa pienten seurojen (alle 50 jäsentä) seurakyselyssä joulukuussa 2022. Kyselyyn vastanneista 303 seurasta 31 % ilmoitti, ettei heillä ole ollut viimeisen 12 kuukauden aikana yhteistyötä kunnan kanssa omalla paikkakunnallaan (kysymysmuoto ”*oli saanut käyttövuoroja kunnan ylläpitämiin liikuntaolosuhteisiin tai oli saanut vuosi- tai perusavustusta tai oli tehnyt yhteistyötä muulla tavalla*”).

Jatkuvasti laajentuneen lajikirjon myötä kuntien ja etenkin kasvavien kaupunkien rajalliset resurssit eivät riitä enää avustamaan tai tukemaan paikkakunnan kaikkia liikunta- ja urheiluseuroja.

5.6 Tyytyväisyys eri avustus- ja tukimuotoihin

Vuoden 2022 toukokuussa tehtiin Lahden ja Porin liikunta- ja urheiluseuroille erillinen kysely *Kaupunkien tuki- ja avustusmuodoista seuroille*. Kyselyyn vastasi yhteensä 51 seuraa (Lahti n=29 ja Pori n=22). Kyselyn jälkeen tehtiin vielä tukiin ja avustuksiin liittyviä teemahaastatteluja eri seuroille kaikkiaan 19 seuratohtajalle (Pori n=9 ja Lahti n=10).

Kyselyyn vastanneista 51 seurasta noin kaksi kolmasosaa oli tyytyväisiä kaupunkien tukitoimenpiteiden kokonaisuuteen. Erittäin tyytyväisiä oli 8 % ja tyytyväisiä 59 %. Sen sijaan noin neljäsosa seuroista oli tyytymättömiä vallitsevaan tilanteeseen. Erittäin tyytymättömiä oli 4 % ja tyytymättömiä 18 %. Loput 11 % seuroista ei osannut arvioida asiaa.

Kyselystä ja haastatteluista ilmeni, että harvalla seuralla oli tietoa kaupungin kaikista eri avustus- ja tukimuodoista. Kyselyyn vastanneista seuratohtajista 72 %:lla ei ollut tietoa kaupungin subvention osuudesta seuran liikuntaolosuhteiden käyttökustannuksista. Vain harvalla seuratohtajalla oli laaja ja kokonaisvaltainen ymmärrys kaupunkien monimuotoisesta roolista seurojen ja eri lajien toiminnan tukena.

Kyselyssä ja haastatteluissa nousi vahvasti esille kaksi kehittämistarvetta. Suurimmalla osalla seuroista (85 %) oli halua laajentaa yhteistyötä kaupungin kanssa (merkittävästi 53 % ja vähäisesti 32 %). Tuki- ja avustusmuotojen kehittämistä yksilöllisempään suuntaan kannatti 58 % kaikista seuroista ja suurista seuroista (= yli 500 000 €:n vuositulot) jopa 79 %.

5.7 Yhteenvetoa

Viimeisen seitsemän vuoden aikana tehtyjen rajallisten ja hajanaisten tutkimusten, selvitysten, kyselyjen ja kokemusten pohjalta yhteenvetona voidaan tehdä seuraavia havaintoja ja arvioita:

- Avustukset ja tuet, sekä niihin liittyvät toimintatavat ovat eriytyneet merkittävästi suurten kaupunkien ja pienempien kuntien välillä.
- Suurimmissa kaupungeissa on entistä enemmän avustus- ja tukimuotoja ja niiden välinen koordinaatio on heikkoa.
- Avustuksia ja eri tukimuotoja on saatavissa laajasti kuntien eri toimijatahoilta. Kuntien liikunta-toimi koordinoi kaikkia seuroille suunnattuja avustuksia ja tukia vain harvassa kunnassa.
- Välillisten tukien osuus on huomattavasti suurempi kuin suorien talousavustusten, mutta tarkkaa tietoa välillisten tukien määrästä ja kohdentumisesta ei juurikaan ole.
- Suurimmissa kaupungeissa avustusten ja tukien strategiset tavoitteet ovat laajentuneet koskemaan entistä enemmän matkailua, taloutta, markkinointia ja kaupungin vetovoimaa.
- Kuntien avustus- ja tukiresursseja ei riitä enää kaikille seuroille ja lajeille. Etenkin moni pienempien ”erikoislajien” pieni seura toimii ilman kunnan avustuksia tai tukea.
- Seurat ja etenkin suuret seurat eivät ole enää passiivisia avustamisen kohteita, vaan seurat ovat aktiivisia, sekä yhteistyö- ja kehityshaluisia ”kumppaneita”.
- Aktiiviset ja aloitteelliset seurat ovat tuen ja avun saajina voittajia ja passiiviset seurat häviäjiä.
- Eri lajien ja seurojen edunvalvonta kunta- ja kaupunkiorganisaatioita kohtaan on kovaa.

5.8 Johtopäätöksiä ja tulevaisuuden kehittämisehdotuksia

Urheilu- ja seurakulttuuri ja kuntien rooli seurojen tukena on muuttunut enemmän kuin kuntien avustamisen ja tukemisen tavat

Seuratoiminta on muuttunut 2000-luvulla. Vuoden 2015 uusi liikuntalaki laajensi kuntien roolia. Etenkin suurempien kaupunkien omat strategiset tavoitteet liikunnan ja urheilun tukemiseksi ovat muuttuneet. Seurojen toiminta on eriytynyt, monimuotoistunut, ammattimaistunut ja seurojen talous on kasvanut (Koski ja Mäenpää 2018). Suuret ja ammattimaisesti toimivat seurat ovat 2000-luvun uusi erityinen ilmiö.

Kuntien avustamisen ja tukemisen lähtökohtia ja tukemisen tapoja ei kaikissa kunnissa ole uudistettu vastaamaan muuttuneita tavoitteita ja toimintaympäristön muutoksia. Eri avustus- ja tukimuodot toimivat monessa kunnassa erillisillä omilla tavoitteillaan ja ilman kokonaisuuden koordinoitua. Kunnat ratkovat liian useasti seurojen toiveita ja ongelmia asia kerrallaan ilman strategista tukea.

Kehitysehdotuksia kuntien seurojen avustamisen ja tukemisen kehittämiseksi

Kunnissa olisi hyvä selvittää 5–10 vuoden välein seurojen ja eri lajien avustusten ja eri tukimuotojen määrä ja merkitys kokonaisvaltaisella otteella. Lahden kaupungin selvitys vuoden 2018 tiedoista on hyvä esimerkki avustusten ja tukien kokonaisvaltaisesta selvittämisestä. Kokonaisvaltaisen tiedon pohjalta voidaan tehdä luotettavampaa ja tasa-arvoisempaa nykytilanteen arviointia, strategisten tavoitteiden kirkastusta sekä painopisteiden priorisointia. Ennen kehitysprosessia on hyvä päättää, kuka vastaa kehitysprosessista ja kokonaisuuden operatiivisesta koordinoinnista myös tulevaisuudessa. Onko se kunnan liikuntatoimi vai joku muu taho kunnassa?

Laji- ja seurakulttuuri on eriytynyt ja monimuotoistunut niin paljon, että enää ei kannata yrittää saada kaikkia seuroja yhden ja saman ”tukisabluunan” sisälle. Tätä mieltä on moni kunnan liikuntatoimen ja urheiluseuran johtaja. Suurimmille seuroille olisi tarkoituksenmukaista rakentaa kokonaisvaltaiseen harjintaan perustuva yksilöllinen ja vuorovaikutteinen toimintatapa. Kunnat voisivat luoda 2–3 erilaista toimintatapaa seurojen kokoluokan mukaan.

Nykyään suuret seurat itse hakevat ja löytävät omalla aktiivisuudellaan yksilöllistä ja monimuotoista tukea kunnasta. Tämä vallalla oleva toimintatapa olisi avoimuuden nimissä syytä tunnustaa ja virallistaa. Avoimien kriteerien pohjalta jokaisella seuralla olisi jatkossa mahdollisuus päästä mukaan suurten seurojen kokonaisvaltaiseen ja yksilölliseen tukiprosessiin. Kuntien ja suurten seurojen jäsenyöneempi ja vuorovaikutteisempi ”kumppanuus” loisi paremman ja pitkäjänteisemmän molempia hyödyttävän kokonaisuuden.

Ohjautuuko kuntien organisoidun liikunnan ja urheilun tukea jatkossa entistä enemmän muille kuin seuroille?

Vahvan perinteen myötä ry-seurojen rooli kuntien liikunta- ja urheilukulttuurissa on edelleen merkittävä. Silti etenkin suuremmissa kaupungeissa on havaittavissa viitteitä siitä, että liikuntaan ja urheiluun tarkoitettuja avustuksia ja tukia organisoituun liikunta- ja urheilutoiminnan toteuttamiseen kanavoituu ry-seurojen lisäksi enenevässä määrin myös muille toimijoille kuten oy-seuroille, lajiliitoille, akatemoille, yrittäjille, yrityksille ja joskus myös kansainvälisille toimijoille.

Etenkin erilaisissa suurtahtumissa näyttää olevan kasvava trendi toteuttaa tapahtumia monen eri toimijan yhteishankkeena. Joissakin tällaisissa tapahtumissa urheiluseurojen rooli on jäänyt varsin pieneksi. Voi olla, että liikunta- ja urheilutapahtumien tukemisen trendi kehittyy tulevaisuudessa samaan suuntaan kuin erilaisissa musiikki- ja kulttuuritapahtumissa, joissa yritykset ja yrittäjät ovat vastuutekijöitä ja paikalliset yhdistykset seuraavat sivusta tai ovat vain hyvin pienessä sivuroolissa.

Kuntien liikunta- ja urheilukulttuurin avustusten ja eri tukimuotojen kehitystä on syytä pohtia myös laajasta viitekehyksestä; ei vain suppeasti organisoidun urheilun lajien ja seurojen välisenä resurssitaisteluna.

Lähteet

Koski, P. & Mäenpää, P. 2018. *Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:25.

Mäkelä, A. 2019. *Selvitys Lahden kaupungin urheilutoiminnalle myöntämien erilaisten suorien ja välillisten tukien kokonaisuudesta vuonna 2018*.

[Kuntaliitto www-sivut](#). Viitattu 21.1.2023.

Seurakyselyt: Suurten kaupunkien seurakysely 2021 (n=16), Lahden seurakysely 2022 (n=29) ja Porin seurakysely 2022 (n=22), Pienten seurojen seurakysely 2023 (n=303)

6 Seurojen näkemyksiä avustus- ja tukimuodoista

Samuli Oja, tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Tuomas Kukko, tilastoasiantuntija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Urheilu- ja liikuntaseurojen avustaminen ja tukeminen on laaja kokonaisuus, joka sisältää sekä rahallisen avustamisen että muunlaisen tukemisen. Moninaisessa seurakentässä on oleellista, että avustamisen ja tukemisen muodot vastaavat mahdollisimman hyvin seurojen toiminnan tarpeita. Esimerkiksi kuntien kohdalla on pohdittu, että tarkoituksenmukaista olisi muodostaa avustamisen ja tukemisen kokonaisuus, joka olisi yksilöllisempi ja jossa huomioitaisiin paremmin erilaisten ja eri kokoisten seurojen tilanne (Mäenpää 2023). Avustus- ja tukijärjestelmien kehittämiseksi onkin kuultava laajasti myös seurojen näkemyksiä tämänhetkisestä tilanteesta ja tarpeesta.

6.1 Kyselyn toteutus

Tietopohjan laajentamiseksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes toteutti vuoden 2023 maaliskuussa kyselyn urheilu- ja liikuntaseuroille. Kysely lähetettiin opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) myöntämää seuratoiminnan kehittämistukea (seuratuki) vuosina 2019–2022 saaneille seuroille. Kyselyssä kysyttiin seurojen perustietojen lisäksi niiden näkemyksiä urheilu- ja liikuntaseurojen avustamisesta ja tukemisestä Suomessa yleensä sekä tietoja seurojen seuratukihankkeiden toteutumisesta.

Tässä yhteydessä raportoidaan seurojen avustamista ja tukemista yleisemmin käsittelevien kysymysten vastauksia. Seuratukihankkeisiin liittyvät tulokset raportoidaan myöhemmin toisaalla. Koko kysely löytyy liitteestä 1.

Kysely lähetettiin yhteensä 977 seuran yhteyshenkilölle, joiden yhteystiedot saatiin Likesin ylläpitämästä seuratukihakemusten rekisteristä. On mahdollista, että osa henkilöistä, joille kysely lähetettiin, ei kyselyn toteuttamishetkellä ollut enää seuran toiminnassa mukana tai sähköpostiosoite ei muista syistä ollut toiminnassa tai henkilön käytössä. Tämän takia potentiaalisten vastaajien määrä oli todennäköisesti pienempi kuin lähetettyjen kyselylinkkien määrä. Kyselyyn vastasi yhteensä 219 seuraa, jolloin laskennalliseksi vastausprosentiksi muodostui 22. Ensimmäinen vastauslinkillä varustettu sähköpostiviesti lähetettiin 2.3.2023 ja kysely suljettiin 11.4.2023. Matkan varrella lähetettiin kolme muistutusviestiä niille, jotka eivät vielä olleet vastanneet.

6.2 Kyselyyn vastanneet seurat

Kyselyyn vastanneet seurat (n=219) jakautuivat AVI-alueittain melko samalla tavalla kuin valtionavustusta vuodelle 2023 saaneiden lajiliittojen jäsenseurat (n=8263). Kyselyyn vastasi suhteellisesti hieman enemmän seuroja Länsi- ja Sisä-Suomen ja Itä-Suomen alueilta. Lounais-Suomen, Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen alueilta vastanneita seuroja oli suhteellisesti hieman vähemmän (taulukko 1).

Taulukko 1. Valtionavustusta vuodelle 2023 saaneiden lajiliittojen jäsenseurojen ja kyselyyn vastanneiden seurojen jakautuminen AVI-alueittain (%).

Aluehallintovirasto	Lajiliittojen jäsenseurojen osuus (%) (n=8263)	Kyselyyn vastanneiden seurojen osuus (%) (n=219)
Etelä-Suomi	41,4	41,6
Länsi- ja Sisä-Suomi	23,1	27,4
Lounais-Suomi	12,5	10,5
Itä-Suomi	10,6	12,3
Pohjois-Suomi	8,1	6,4
Lappi	3,8	1,8
Ahvenanmaa	0,6	0,0

Kyselyyn vastanneet seurat edustivat maantieteellisesti kohtuullisen hyvin suomalaisia urheilu- ja liikuntaseuroja yleensä. Kyselyyn vastanneet seurat kuitenkin erosivat hieman iältään, seuratyypiltään, lajiliittojäsenyyksiltään, henkilötyövuosiltaan ja liikevaihtoluokaltaan lajiliittojen jäsenseuroista ja seuratukea vuosina 2019–2022 saaneista seuroista (taulukko 2). Kyselyyn vastanneet seurat ovat hieman iäkkäämpiä kuin seurat keskimäärin. Lisäksi niissä tehtiin palkkatyötä enemmän kuin seuroissa keskimäärin, mutta kuitenkin vähemmän kuin seuratukea vuosina 2019–2022 saaneissa seuroissa. Vähintään 100 000 euron liikevaihdolla toimivien seurojen osuus oli kyselyaineistossa suurempi kuin lajiliittojen jäsenseuroissa, joskaan ero lajiliittojen jäsenseuroihin ei ollut yhtä suuri kuin vuosien 2019–2022 seuratukeyseuroilla. Kyselyyn vastanneista seuroista suurempi osuus oli useamman lajin yleisseuroja kuin lajiliittojen kaikki jäsenseurat keskimäärin.

Vertailtavien muuttujien tiedot on saatu Likesin ylläpitämästä seuratukeyhakemusten rekisteristä, lajiliittojen valtionavustuslomakkeista, Tilastokeskukselta ja patentti- ja rekisterihallitukselta. Tiedot on yhdistetty toisiinsa ja esitetään tässä artikkelissa siinä laajuudessa, kuin ne ovat olleet saatavilla. Esimerkiksi lajiliittojen 8263 jäsenseurasta 4206 seurasta löytyi tieto henkilötyövuosista, jolloin esitetty keskiarvo muodostuu näiden 4206 seuran henkilötyövuosien keskiarvosta. Henkilötyövuosi- ja liikevaihtoluokkatiedot ovat vuodelta 2021.

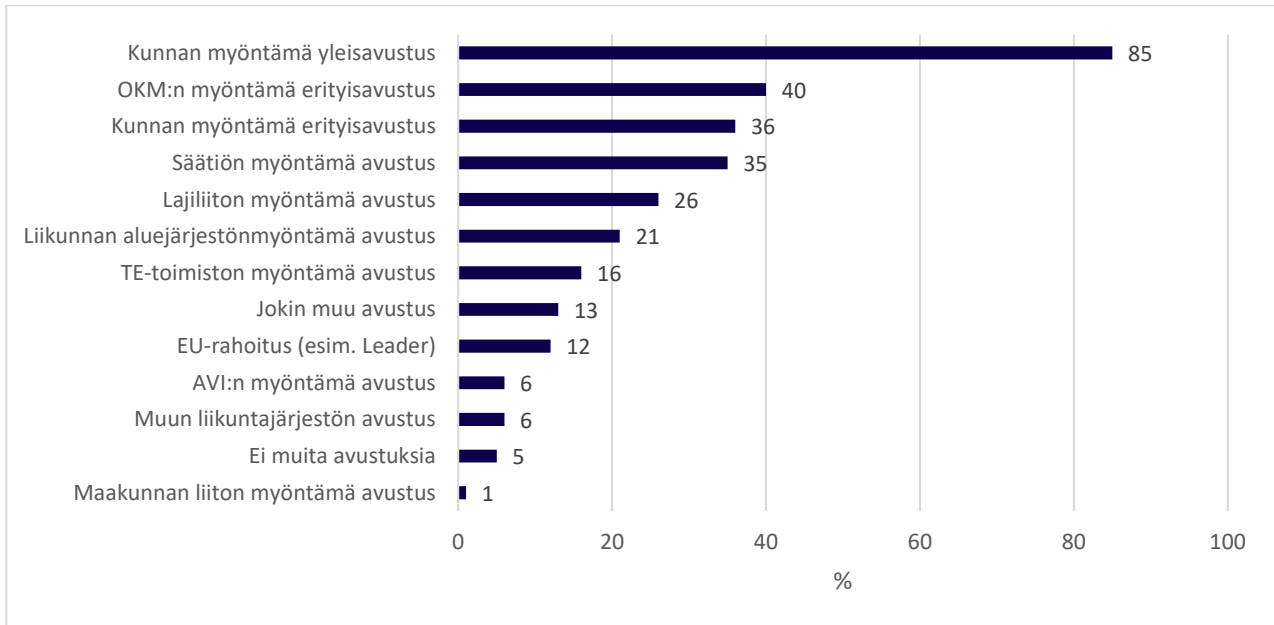
Taulukko 2. Valtionavustusta vuodelle 2023 saaneiden lajiliittojen jäsenseurojen, seuratukea vuosina 2019–2022 saaneiden seurojen ja kyselyyn vastanneiden seurojen vertailua.

	Seuran ikä (vuotta, kes- kiarvo)	Erikoisseurojen osuus (%)	Lajiliittojäsenyydet (keskiarvo)	Henkilötyö- vuodet (kes- kiarvo)	Liikevaihto väh. 100 000 € (%)
Lajiliittojen jä- senseurat (n=8263)	36,8	87,4	1,27	1,4 (n=4206)	8,2 (n=4206)
Seuratukea saaneet seurat 2019-2022 (n=979)	47,8 (n=937)	71,6	1,75	2,72 (n=856)	14,4 (n=856)
Kyselyyn vas- tanneet seurat (n=219)	51,6 (n=213)	65,3	1,94	2,26 (n=197)	9,6 (n=197)

Kyselyyn vastanneiden seurojen eroavaisuudet seuroihin yleensä eivät ole yllättäviä. Kysely lähetettiin seuratukea vuosina 2019–2022 saaneille seuroille. Seuratukea hakeneita ja saaneita seuroja voidaan läh-
tökohtaisesti pitää kehittymishaluisina ja -kykyisinä seuroina, sillä niillä on ollut resursseja ja osaamista lähteä hakemaan ja toteuttamaan seuran kehittämishanketta. Tämä saattaa näkyä myös seuran koossa ja niissä tehtävissä henkilötyövuosissa.

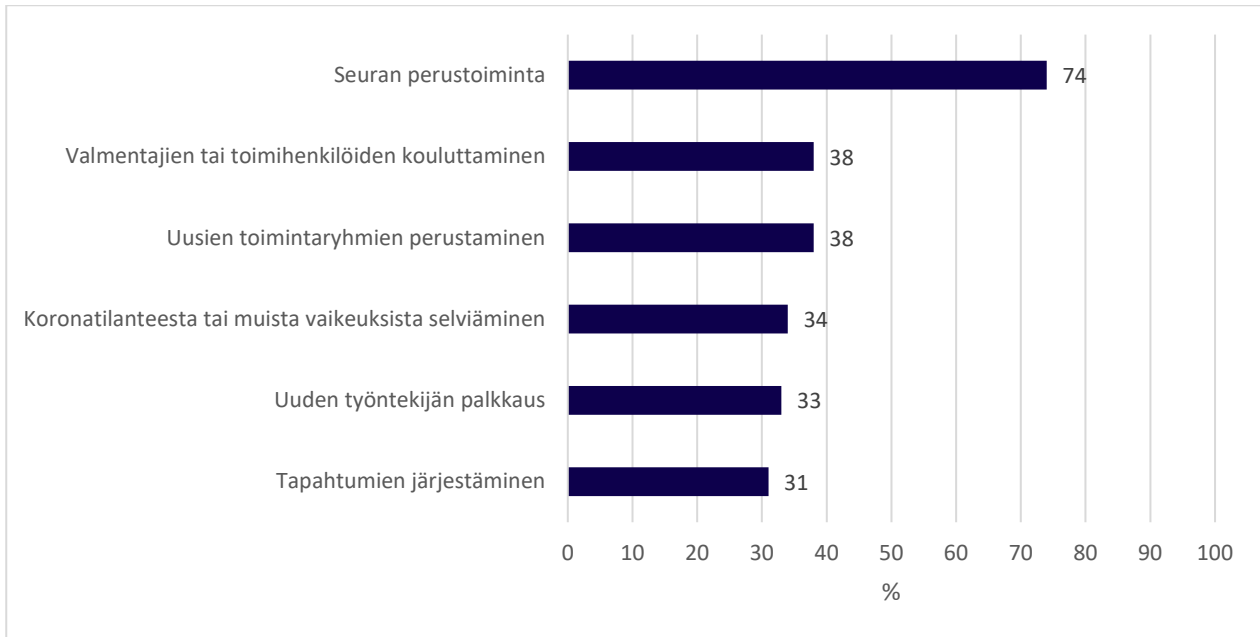
6.3 Seurojen hakemat avustukset

Seuroilta kysyttiin, mitä muita suoria rahallisia avustuksia kuin OKM:n myöntämää seuratukea ne ovat hakeneet (kuvio 1). Yleisimmät avustukset, joita seurat olivat hakeneet, olivat kunnan myöntämä yleis-avustus (85 %) ja erityisavustus (36 %), OKM:n myöntämä erityisavustus (40 %), säätiön myöntämä avus-
tus (35 %), lajiliiton myöntämä avustus (26 %) ja liikunnan aluejärjestön myöntämä avustus (21 %). An-
netuista vaihtoehdoista harvimmoin haettuja avustusmuotoja olivat maakunnan liiton myöntämä avustus
(1 %), Aluehallintoviraston myöntämä avustus (5 %) ja jonkin muun liikuntajärjestön myöntämä avustus
(5 %). Viisi prosenttia vastanneista ei ollut hakenut muuta kuin OKM:n myöntämää seuratukea. 13 %
vastanneista valitsi vaihtoehdon “Jokin muu avustus, mikä?” ja kirjoittivat vapaaseen kenttään, mistä
avustuksesta on ollut kyse. Tällaisia avustuksia olivat esimerkiksi yritysten myöntämät avustukset, erilai-
set kesätyösetelit ja STEA-avustus.

Kuvio 1. Vastanneiden seurojen yleisimmin hakemat rahalliset avustukset OKM:n seuratuena lisäksi (%-osuus vastanneista seuroista) (n=219).

Seuroilta kysyttiin, mihin tarkoitukseen ne ovat aiemmin listaamiaan avustuksia hakeneet (kuviot 2). Yleisimpiä tarkoituksia olivat seuran perustoiminta (74 %), uusien toimintaryhmien perustaminen (38 %), valmentajien tai toimihenkilöiden kouluttaminen (38 %), koronatilanteesta tai muista vaikeuksista selviäminen (34 %), uuden työntekijän palkkaaminen (33 %) ja tapahtumien järjestäminen (31 %). Kysymyksessä kysyttiin muiden kuin OKM:n seuratuena kohdentumista. On oletettavaa, että esimerkiksi uuden työntekijän palkkaaminen olisi noussut suosituimmaksi avustuksen hakemisen tarkoitukseksi, mikäli OKM:n seuratuksi olisi sisällytetty kysymykseen. Harvinaisimpia käyttötarkoituksia, joihin seurat olivat avustusta hakeneet, olivat seuran hallinnollinen kehittäminen (14 %) sekä tilojen tai olosuhteiden rakentaminen/korjaaminen (15 %). Vastanneista lähes joka viides valitsi vaihtoehdon "Johonkin muuhun, mihin?". Muita vastanneiden kertomia käyttötarkoituksia olivat esimerkiksi välinehankinnat.

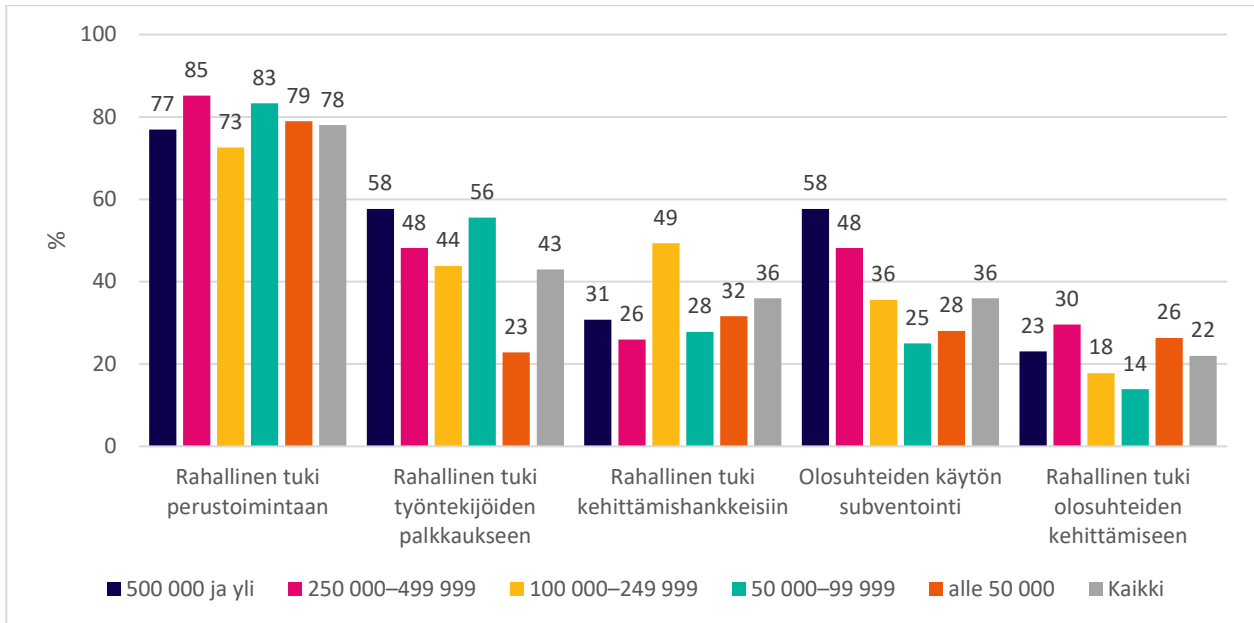

Kuvio 2. Seurojen hakemien rahallisten avustusten käyttötarkoitukset (%) (n=209).

6.4 Seuroille tärkeimmät avustus- ja tukimuodot

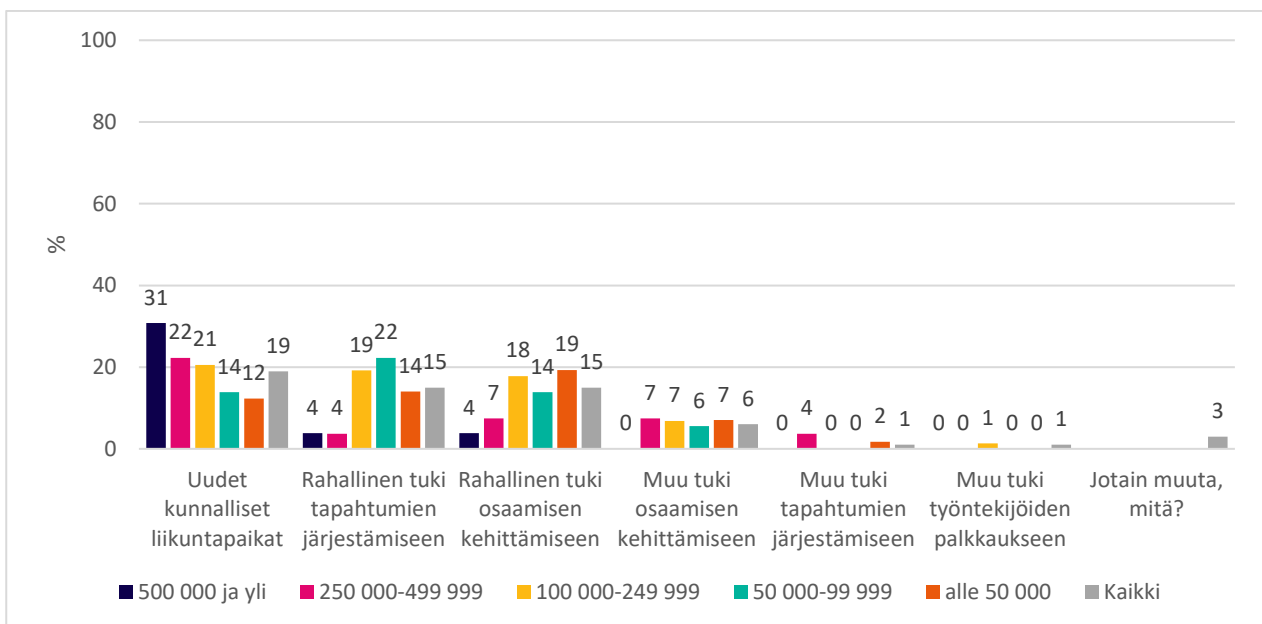
Kyselyssä kysyttiin seurojen näkemyksiä siitä, millainen tuki tai avustus olisi seuralle kaikista tärkeintä. Kysymys sisälsi suorien rahallisten avustusten lisäksi myös erilaiset muut tukemisen muodot kuten maksuttomat tai halvemmat tilavuokrat, osaamisen kehittämisen ja uudet kunnalliset liikuntapaikat. Vastausvaihtoehdoissa erilaiset avustamisen ja tukemisen muodot oli jaoteltu rahallisiin avustuksiin ja muunlaisiin tukiin (esim. rahallinen tuki tapahtumien järjestämiseen, muu tuki tapahtumien järjestämiseen). Vastaajat saivat valita korkeintaan kolme vaihtoehtoa.

Selvästi seurojen tärkeimmäksi kokema tuki- tai avustusmuoto oli rahallinen tuki seuran perustoimintaan (kuvio 3). Seuraavaksi tärkeimmiksi tuki- tai avustusmuodoiksi seurat kertoivat rahallisen tuen työntekijöiden palkkaukseen, rahallisen tuen kehittämishankkeiden toteuttamiseen ja olosuhteiden käytön subventoinnin. Seurojen vastaukset erosivat hieman seuran vuosibudjetin mukaan. Budjetiltaan pienimmät (alle 50 000 €) seurat eivät kokeneet rahallista tukea työntekijöiden palkkaukseen yhtä tärkeäksi kuin suuremmat seurat. Samoin olosuhteiden käytön subventointi nousi suuremmilla seuroilla tärkeämmäksi tuki- ja avustusmuodoksi kuin pienemmillä seuroilla.

Kuvio 3. Seurojen näkemykset siitä, millainen avustus tai tuki on seuralle tärkeintä (%). Viisi yleisesti tärkeimmäksi koettua tuki- tai avustusmuotoa. Seurat on jaoteltu niiden ilmoittaman vuosibudjetin mukaan. (n=219.)

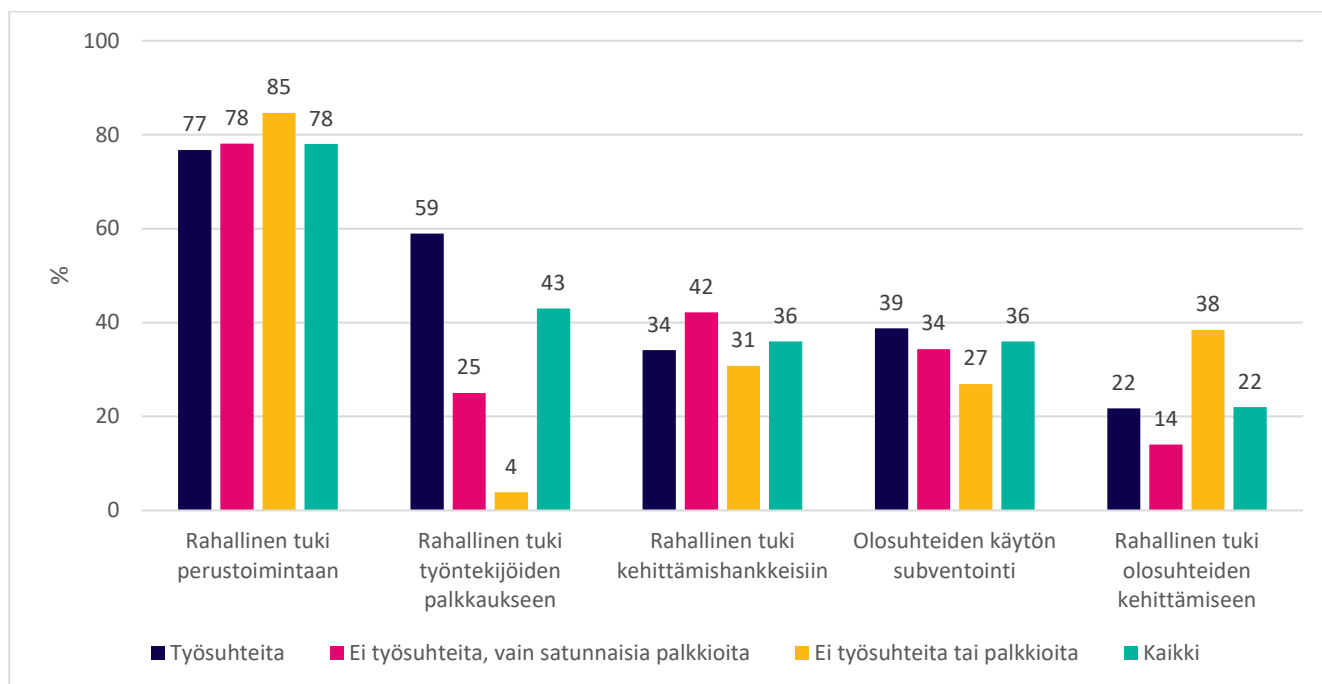
Vähiten tärkeiksi tuki- tai avustusmuodoiksi seurat valitsivat muunlaisen tuen työntekijöiden palkkaamiseen, muunlaisen tuen tapahtumien järjestämiseen ja muunlaisen tuen osaamisen kehittämiseen. Vuosibudjetiltaan suuremmat seurat arvioivat uudet kunnalliset liikuntapaikat tuki- ja avustusmuotona tärkeämmäksi kuin pienemmät seurat. Vastaavasti pienemmät seurat kokivat rahallisen tuen tapahtumien järjestämiseen ja osaamisen kehittämiseen tärkeämmiksi kuin suuremmat seurat (kuvio 4).

Kuvio 4. Seurojen näkemykset siitä, millainen avustus tai tuki on seuralle tärkeintä (%). Kuusi yleisesti vähiten tärkeimmäksi koettua tuki- tai avustusmuotoa. Seurat on jaoteltu niiden ilmoittaman vuosibudjetin mukaan (n=219.)

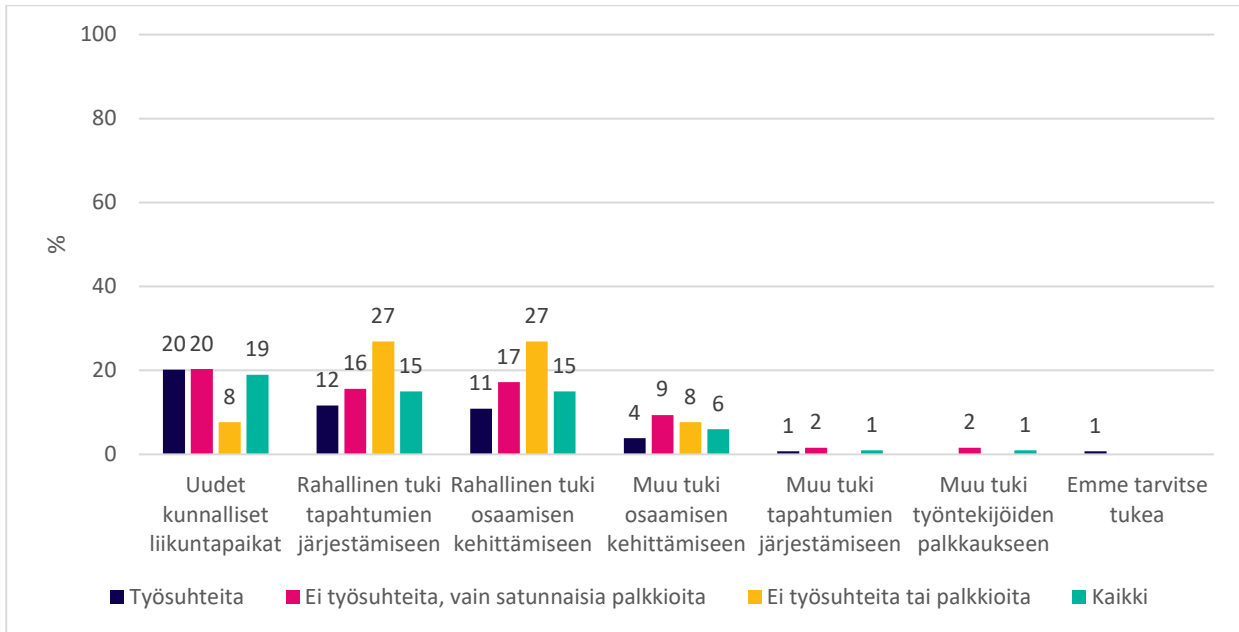
Tuki- ja avustusmuotojen tärkeyttä voidaan tarkastella myös seuroissa tehtävän palkkatyön mukaan. Kyselyssä seurojen perustietoja kartoittavaan kysymykseen "Onko seurassanne palkattuja työntekijöitä?" oli mahdollista vastata "Kyllä, työsuhteessa", "Ei työsuhteita, seurassamme maksetaan vain satunnaisia esim. ohjaajapalkkioita" tai "Seurassamme ei ole työsuhteita tai makseta palkkioita". Vastanneista seuroista 59 %:ssa oli työsuhteita (n=129), 29 %:ssa maksettiin vain satunnaisia palkkioita (n=64) ja 12 %:ssa ei ollut työsuhteita eikä maksettu palkkioita (n=26).

Seurat, joissa oli työsuhteita, kokivat rahallisen tuen työntekijöiden palkkaukseen selvästi tärkeämmäksi kuin muunlaiset seurat (kuviokuva 5). Vain 4 % niistä seuroista, joissa ei ollut työsuhteita tai maksettu palkkioita, valitsi rahallisen tuen työntekijöiden palkkaukseen kolmen tärkeimmän tuki- tai avustusmuodon joukkoon. Näissä seuroissa myöskään olosuhteiden käytön subventointi ei esiintynyt yhtä usein kolmen tärkeimmän tuki- tai avustusmuodon joukossa. Seurat, joissa ei ollut työsuhteita tai maksettu palkkioita kokivat rahallisen tuen olosuhteiden kehittämiseen tärkeämmäksi kuin sellaiset seurat, joissa oli työsuhteita tai maksettiin satunnaisia palkkioita. Seuroissa, joissa ei ollut työsuhteita tai maksettu palkkioita myös rahallinen tuki seuran perustoimintaan koettiin vielä tärkeämmäksi kuin muissa seuroissa.

Kuvio 5. Seurojen näkemykset siitä, millainen avustus tai tuki on seuralle tärkeintä (%). Viisi yleisesti tärkeimmäksi koettua tuki- tai avustusmuotoa. Seurat on jaoteltu sen mukaan, onko niissä työsuhteita, satunnaisesti ohjaajapalkkioiden maksamista vai ei työsuhteita tai ohjaajapalkkioita lainkaan. (n=219.)

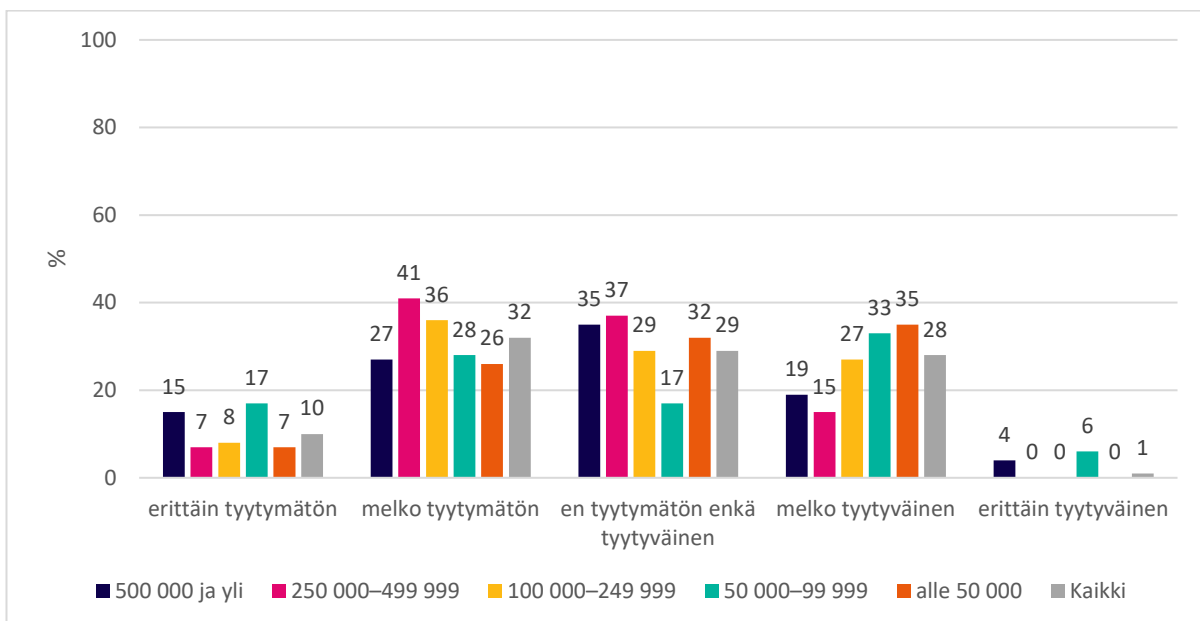
Seurat, joissa oli työsuhteita tai maksettiin satunnaisia palkkioita, kokivat uudet kunnalliset liikuntapaikat tuki- tai avustusmuotona tärkeämmäksi kuin seurat, joissa ei ollut työsuhteita tai maksettu palkkioita. Vastaavasti seuroissa, joissa ei ollut työsuhteita tai maksettu palkkioita arvioivat rahallisen tuen taantumien järjestämiseen ja osaamisen kehittämiseen tärkeämmiksi kuin seurat, joissa oli työsuhteita tai maksettiin palkkioita (kuviokuva 6).

Kuvio 6. Seurojen näkemykset siitä, millainen avustus tai tuki on seuralle tärkeintä (%). Kuusi yleisesti vähiten tärkeimmäksi koettua tuki- tai avustusmuotoa. Seurat on jaoteltu sen mukaan, onko niissä työsuhteita, ohjaajapalkkioita vai ei työsuhteita tai ohjaajapalkkioita lainkaan. (n=219.)

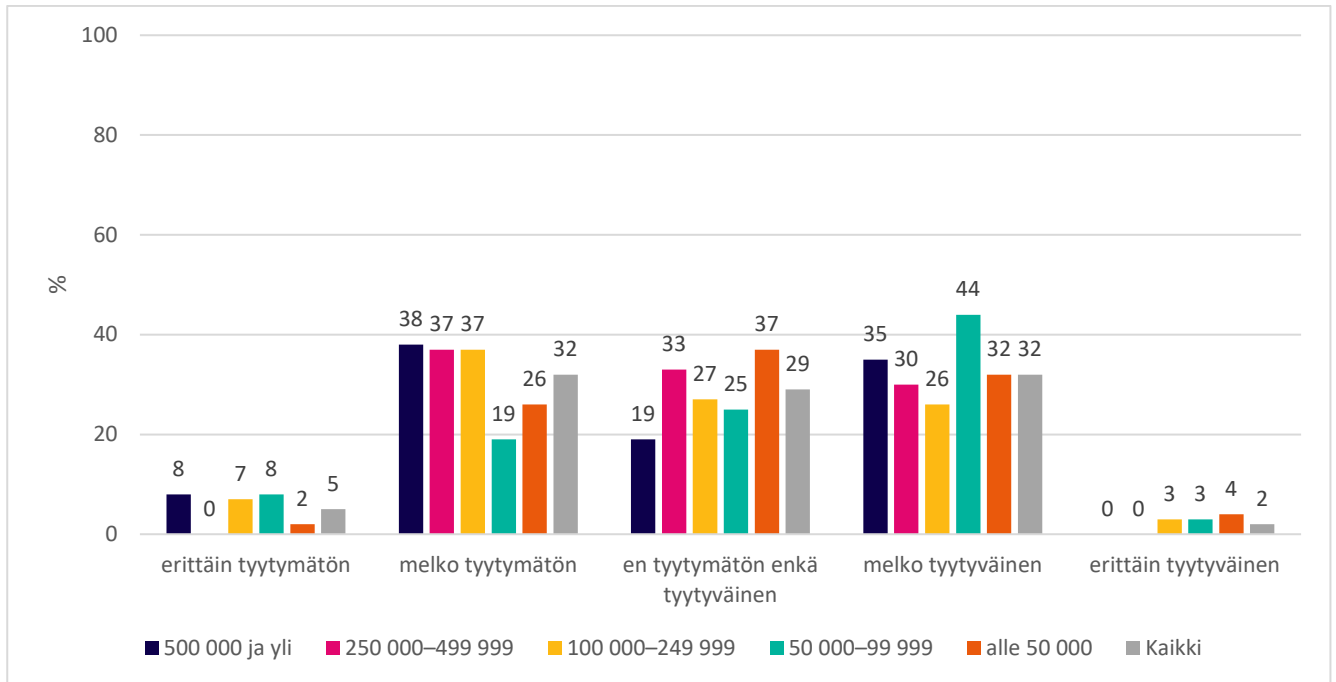
6.5 Seurojen tyytyväisyys avustus- ja tukimuotoihin

Seuroilta kysyttiin, kuinka tyytyväisiä ne ovat urheilu- ja liikuntaseurojen suoraan rahalliseen tukemiseen tällä hetkellä (kuvio 7). Vastaajista 42 % oli joko melko tai erittäin tyytymättömiä seurojen rahalliseen avustamiseen. Vastaajista 28 % oli melko tyytyväisiä ja 1 % erittäin tyytyväisiä seurojen rahalliseen avustamiseen. Vuosibudjetiltaan pienemmistä seuroista hieman suurempi osuus oli tyytyväisiä seurojen rahalliseen avustamiseen kuin suuremmista seuroista.

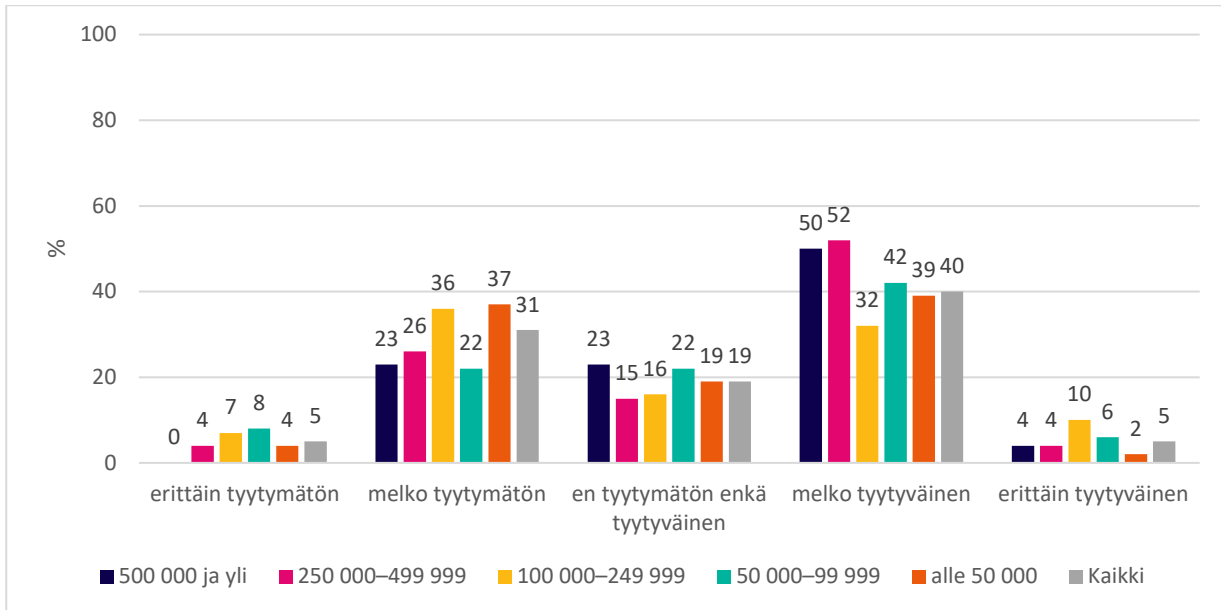
Kuvio 7. Seurojen tyytyväisyys urheilu- ja liikuntaseurojen rahalliseen tukemiseen (%). Seurat on jaoteltu niiden ilmoittaman vuosibudjetin mukaan. (n=219.)

Seuroilta kysyttiin, kuinka tyytyväisiä ne ovat urheilu- ja liikuntaseurojen muuhun kuin rahalliseen tukemiseen tällä hetkellä. Muusta kuin rahallisesta tukemisesta annettiin kyselyssä esimerkeiksi olosuhteiden rakentaminen ja ylläpito, seuratoimijoiden koulutukset tai halvemat/maksuttomat harrastustilat (kuvio 8). Vastaajista 37 % oli melko tai erittäin tyytymättömiä seurojen muuhun kuin rahalliseen tukemiseen. Vastaavasti 34 % oli melko tai erittäin tyytyväisiä tukemiseen. Tyytymättömyyttä esiintyi useammin seuroissa, joiden vuosibudjetti oli suurempi.

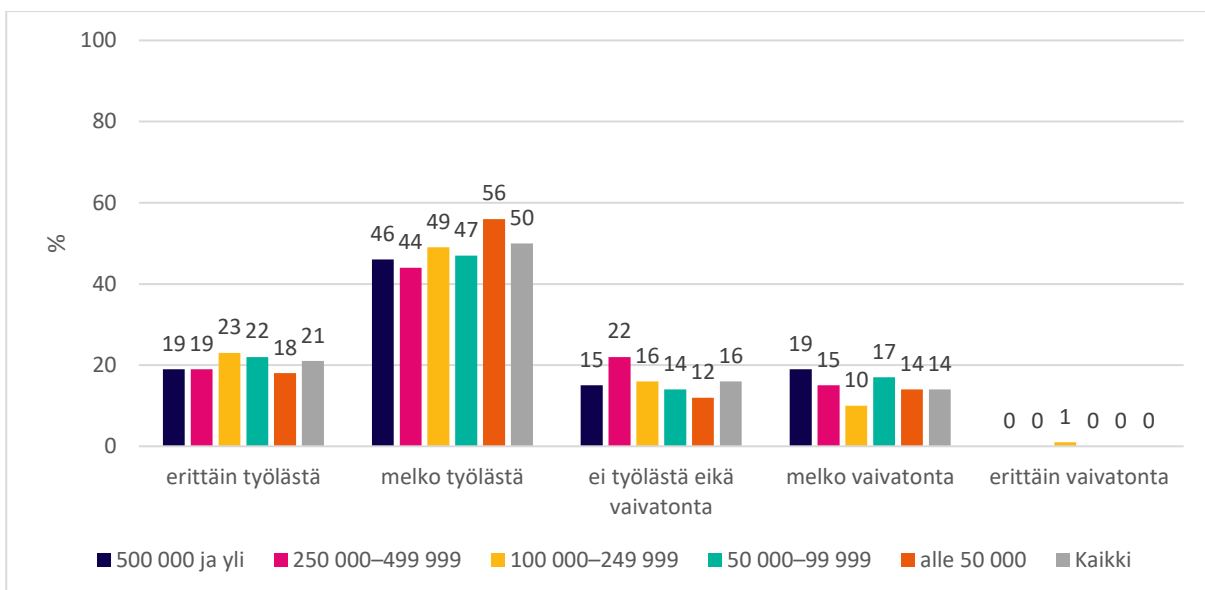
Kuvio 8. Seurojen tyytyväisyys urheilu- ja liikuntaseurojen muuhun kuin rahalliseen tukemiseen Suomessa (%). Seurat on jaoteltu niiden ilmoittaman vuosibudjetin mukaan. (n=219.)

Kyselyssä selvitettiin myös seurojen tyytyväisyyttä siihen, miten ne saavat tietoa erilaisista urheilu- ja liikuntaseurojen rahallisista avustusmuodoista (kuvio 9). Vastaajista 45 % oli melko tai erittäin tyytyväisiä ja 36 % melko tai erittäin tyytymättömiä saamaansa tietoon. Vuosibudjetiltaan suuret seurat olivat useimmin tyytyväisiä saamaansa tietoon erilaisista rahallisista avustusmuodoista.

Kuvio 9. Seurojen tyytyväisyys siihen, miten ne saavat tietoa urheilu- ja liikuntaseurojen rahallisista avustusmuodoista (%). Seurat on jaoteltu niiden ilmoittaman vuosibudjetin mukaan. (n=219.)

Erialaisten avustusten hakeminen ja hallinnointi voi monesti tuntua seuratoimijoista työläältä. Tässä kyselyssä haluttiin kartoittaa seurojen näkemyksiä siitä, miten työläänä ne näkevät eri avustusten hakemisen, hallinnoinnin ja raportoinnin suhteessa saatuun avustussummaan. Vastaajista 71 % koki avustusten hakemisen, hallinnoinnin ja raportoinnin melko tai erittäin työläänä saatuun avustussummaan nähden (kuvio 10). Vain 14 % vastaajista arvioi, että avustuksiin liittyvät hallinnolliset asiat ovat melko tai erittäin vaivattomia saatuun avustussummaan nähden. Seurojen näkemyksissä ei ollut suuria eroja niiden vuosibudjettien mukaan. Kysymyksessä kysyttiin seuran näkemyksiä avustusten hakemisen, hallinnoinnin ja raportoinnin työläydestä yleisesti, ei kohdennetusti jonkin tietyn avustusmuodon osalta. On oletettavaa, että seurat kokevat saadusta avustussummasta riippuen toiset avustukset hallinnoinnin kannalta työläämmiksi kuin toiset.

Kuvio 10. Seurojen näkemyksiä siitä, kuinka työlästä eri avustusten hakeminen, hallinnointi ja raportointi on suhteessa saatuun avustussummaan (%). Seurat on jaoteltu niiden ilmoittaman vuosibudjetin mukaan. (n=219.)

6.6 Teemat kyselyn avoimissa vastauksissa

Kyselyn lopussa vastaajille annettiin mahdollisuus kirjoittaa omia näkemyksiään vapaasti. Avoimeen vastauskenttään tuli yhteensä 73 vastausta. Tässä raportoidaan analyysi niistä vastauksista (n=54), joissa käsiteltiin urheilu- ja liikuntaseurojen avustamista ja tukemista Suomessa. Lopuissa vastauksissa kommentoitiin esimerkiksi kyselyn toteutusta tai seurat kertoivat omien seuratukihankkeidensa sujumisesta. Seuratukihankkeisiin liittyvät avoimet vastaukset raportoidaan myöhemmin toisaalla.

Avoimet vastaukset otettiin ulos Webropol-järjestelmästä ja järjestettiin siistiin muotoon. Tämän jälkeen aineistosta poistettiin vastaukset, joissa ei käsitelty seurojen avustamista tai tukemista. Lopulliseen aineistoon jäi yhteensä 54 avointa vastausta. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti laadullisen sisällönanalyysin keinoin teemoittamalla (esim. Tuomi & Sarajärvi 2018). Analyysiin mukaan otetut avoimet vastaukset siirrettiin ATLAS.ti-ohjelmaan, jossa niistä alettiin muodostaa pelkistettyjä ilmauksia. Pelkistetyt ilmaukset koodattiin ja niistä muodostettiin ryhmiä. Muodostetut ryhmät ilmentävät aineistosta esiin nousseita teemoja. Teemoiksi muodostuivat *avustamisen muodot*, *avustusten jakautuminen*, *avustusten merkitys* ja *avustusten hakemisen työläys*.

Avustamisen muodot -teema voidaan karkeasti jakaa kahteen eri alateemaan. Vastauksissa tuli esiin ajatuksia siitä, mitä ja millaisia asioita seuroissa tulisi avustaa. Osa vastaajista koki, että avustusten kohdistamisessa on kehittämisen varaa. Vastaajat kaipasivat avustusta nykyistä enemmän esimerkiksi harrastuspohjaiseen liikuntaan, aikuisliikuntaan, valmentajien ja ohjaajien koulutukseen, matalan kynnyksen toimintaan ja olosuhteisiin. Toisen ja aineistossa yleisemmin esiintyneen alateeman muodostivat näkemykset avustamisen luonteesta laajemmin. Tämä alateema rakentui suurelta osin seurojen yleisavustamisen tarpeen ympärille. Monissa vastauksissa painotettiin tarvetta seurojen perustoimintaan kohdistuvalle yleisavustukselle. Osa vastaajista kertoi turhauttavaksi innovoida uusia hankkeita mahdollisten avustusten toivossa:

Hakuprosessit ovat työläitä, koska lähes aina pitää keksiä jokin uusi innovatiivinen hanke. Jos ja kun perustoiminta on itsessään jo laadukasta ja tavoitteellista, ei pyörän keksiminen uudelleen ole joka kerralla tarpeellista. Perustoiminnan sekä hyväksi havaittujen ja toimivien käytäntöjen tukeminen sen sijaan säästäisi aikaa varsinaiselle toiminnalle ja olisi sen myötä erittäin tehokasta. (Vastaaja 35)

Avustusten jakautuminen -teema sisälsi näkemyksiä siitä, kenelle ja mille tahoille avustusta tulisi kohdistaa. Osa vastaajista koki, että seurat ovat avustamisen näkökulmasta eriarvoisessa asemassa kokonsa, sijaintinsa tai edustamansa lajin puolesta. Avustusta kaivattiin lisää esimerkiksi pienemmille ja talkoopohjalta toimintansa järjestäville seuroille. Pienemmille seuroille koettiin jäävän vain *“muruset”* isojen seurojen viedessä *“suhteettoman suuret tuet”* (Vastaaja 57). Toisaalta myös vastakkaisia näkemyksiä

esitettiin, ja avustamisen nähtiin olevan tarkoituksenmukaisinta kohdistaa aktiivisille ja vahvoille seuroille. Osassa vastauksista tuotiin esille, kuinka avustusta olisi syytä kohdistaa liittotasolta seuratasolle:

Suomen urheilun tukijärjestelmä toimii täysin väärin. Liittotasolle rahaa on kyllä saatavissa, mutta siihen itse toteuttajaportaaseen eli seuratoimintaan rahaa ja tukea on erittäin huonosti saatavissa. (Vastaaja 32)

Kehittämissuunnitelmista huolimatta seurat myös kokivat nykyisenlaisen avustamisen tärkeänä. *Avustusten merkitys* -teemassa avustusten tärkeys tuli esiin kahdella tavalla. Ensimmäinen avustukset nähtiin tärkeinä toiminnan kehittämisen kannalta. Osa seuroista näki avustusten mahdollistavan toiminnan eteenpäin viemisen ja kasvattamisen, joihin ei ilman avustuksia olisi varaa. Toisaalta avustukset koettiin tärkeiksi seuratoiminnan elinvoimaisuuden säilyttämisen kannalta. Monissa vastauksissa viitattiin esimerkiksi harrastamisen kalleuteen, johon toivottiin ratkaisua ja helpotusta erilaisista avustamisen ja tukemisen muodoista.

Avoimissa vastauksissa esiintyi myös kokemuksia *avustusten hakemisen työläydestä*. Hakemiseen koettiin liittyvän byrokraattisia ja aikaa vieviä piirteitä, jotka ovat pois muusta seuratoiminnasta. Osassa vastauksissa työläys liitettiin myös siihen, ettei saatu avustussummaa kohtaa hakemisen eteen nähtyä vaikeaa, jolloin *"kovin pienen summan vuoksi ei tukea kannata hakea"* (Vastaaja 37).

Yhteenvetona avoimista vastauksista voidaan todeta, että seurat pitivät avustuksia tärkeinä seuratoiminnan elinvoimaisuuden ja kehittymisen kannalta. Vastauksissa esiintyi kritiikkiä avustamisen muotoja, avustusten jakautumista ja avustusten hakemisen työläyttä kohtaan. Moni vastaajista korosti etenkin seurojen perustoiminnan avustamisen merkitystä. Lisäksi avustusta toivottiin pienemmille seuroille matalan kynnyksen toimintaan.

6.7 Yhteenveto kyselyn tuloksista

Kysely toteutettiin OKM:n seuratuella vuosina 2019–2022 saaneille seuroille. Seuratuen lisäksi seurojen yleisimmin hakemia rahallisia avustuksia olivat kunnan myöntämät yleisavustukset ja erityisavustukset, OKM:n myöntämä erityisavustus, säätiön myöntämä avustus, lajiliiton myöntämä avustus ja liikunnan aluejärjestön myöntämä avustus. Seurat hakivat rahallisia avustuksia yleisimmin seuran perustoimintaan, valmentajien tai toimihenkilöiden kouluttamiseen, uusien toimintaryhmien perustamiseen, koronatilanteesta tai muista vaikeuksista selviämiseen, uuden työntekijän palkkaukseen tai tapahtumien järjestämiseen.

Seurat kokivat tärkeimmiksi tuki- tai avustusmuodoiksi rahallisen tuen seuran perustoimintaan, työntekijöiden palkkaukseen, kehittämishankkeisiin ja olosuhteiden kehittämiseen. Lisäksi olosuhteiden käytön subventointi koettiin tärkeäksi. Vähiten tärkeiksi tuki- ja avustusmuodoiksi seurat arvioivat muun tuen työntekijöiden palkkaukseen, tapahtumien järjestämiseen ja osaamisen kehittämiseen. Voidaan siis todeta, että seurat kokivat rahalliset avustukset ja olosuhteiden subventoinnin tärkeimmiksi tuki- tai avustusmuodoiksi. Muunlaiset tukemisen muodot eivät yltäneet seurojen vastausten perusteella yhtä tärkeiksi.

Vastauksissa oli hieman eroja seurojen vuosibudjetin mukaan. Lisäksi tuloksiin vaikutti hieman se, oliko seurassa työsuhteita tai maksettiinko seurassa satunnaisia palkkioita. Esimerkiksi seurat, joissa ei ollut työsuhteita eikä maksettu palkkioita, eivät kokeneet rahallista tukea työntekijöiden palkkaukseen yhtä merkittäväksi kuin seurat, joissa työsuhteita jo oli. Sen sijaan tällaiset seurat kokivat esimerkiksi rahallisen tuen olosuhteiden kehittämiseen tai osaamisen kehittämiseen tärkeämpänä kuin seurat, joissa oli työsuhteita.

Avoimet vastaukset täydensivät kyselyn muita tuloksia. Avoimissa vastauksissa korostuivat tarpeet seurojen perustoiminnan ja erilaisten käyttökohteiden (esim. aikuisliikunta) rahalliseen avustamiseen. Samoin esille tuli erilaisten ja -kokoisten seurojen koettu eriarvoinen asema avustusten jakautumisessa.

Kyselyn tulokset vahvistavat seurojen avustamisen ja tukemisen yksilöllisyyttä. Osa seuroista on tyytyväisiä urheilu- ja liikuntaseurojen avustamiseen ja tukemiseen, kun taas osa osoitti tyytymättömyyttä nykyisiä avustus- ja tukimekanismeja kohtaan. Seurojen näkemykset tärkeimmistä tuki- ja avustusmuodoista myös vaihtelivat hieman seurojen vuosibudjetin tai niissä toteutettavan palkkatyön mukaan. Moninaisessa seurakentässä seurojen tarpeet avustamiselle ja tukemiselle ovat niin ikään moninaisia, jolloin kaikki keinot avustaa ja tukea seuroja eivät sovi kaikille samalla tavalla. Jatkossa olisikin tarve luoda erilaisille ja erikokoisille seuroille nykyistä yksilöllisempiä ja kohdennetumpia avustamisen ja tukemisen muotoja.

Lähteet

Mäenpää, P. 2023. Kuntien seura-avustukset ja tuet. Julkaisussa K. Lehtonen & S. Oja (toim.) *Näkökulmia liikunta- ja urheiluseurojen avustus- ja tukikäytäntöihin Suomessa*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

7 Millaiset seurat hakevat ja saavat avustuksia? Case seuratuki

Samuli Oja, tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Tuomas Kukko, tilastoasiantuntija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Likes on toteuttanut opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän seuratuon seuranta ja arviointia vuodesta 2005. Vuosien varrella on tehty havaintoja siitä, että avustusta hakevat ja saavat vuosi toisensa jälkeen seurat, joilla on kykyä, osaamista ja resursseja erilaisten hankekokonaisuuksien hallinnoimiseen ja toteuttamiseen. Seuratoiminnan avustamisen näkökulmasta on tärkeää tietää, millaisille seuroille avustus kohdentuu.

Tässä artikkelissa tarkastellaan seuratuon vuosina 2012–2022 saaneita seuroja ja niitä verrataan kaikkiin vuodelle 2023 valtion yleisavustusta saaneiden lajiliittojen jäsenseuroihin. Tarkoituksena on selvittää, eroavatko seuratuon saaneet seurat suomalaisista urheilu- ja liikuntaseuroista iän, lajiliittojäsenyyksien, erikoisseurojen osuuden, henkilötyövuosien ja liikevaihdon perusteella. Seurojen lajiliittojäsenyyteen ja erikoisseurojen osuuteen liittyvät tiedot ovat loppuvuodelta 2022 ja henkilötyövuosia ja liikevaihtoa kuvaavat tiedot vuodelta 2021. Tiedot kuvaavat siten paremminkin nykyhetkeä kuin ajankohtaa, jolloin seurat ovat seuratuon ensi kertaa tarkasteluajanjaksolla hakeneet.

Tiedot esitetään niiltä osin kuin ne ovat olleet saatavilla. Lajiliittojen 8263 jäsenseurasta noin puolesta (4206) löytyvät tiedot niiden liikevaihtoluokasta. Esimerkiksi taulukossa 1 vähintään 100 000 euron liikevaihdolla toimivien seurojen osuus muodostuu 4206 seurasta. Artikkelissa käytetty aineisto on saatu Likesin ylläpitämästä seuratuonhakemusten rekisteristä, lajiliittojen valtionavustuslomakkeista, Tilastokeskukselta ja patentti- ja rekisterihallitukselta.

7.1 Seuratuon on saanut alle viidennes urheilu- ja liikuntaseuroista

Vuosina 2012–2022 seuratuon on myönnetty yhteensä 1658 seuralle, joista 1521 eli 92 % on jonkun valtionavustusta vuodelle 2023 saaneen lajiliiton jäsen. Seuratuon on saanut 137 sellaista seuraa, jotka eivät ole minkään yleisavustettavan lajiliiton jäseniä. Ainakin osa näistä seuroista on toimintansa lopettaneita seuroja. Valtionavustusta vuodelle 2023 saaneiden lajiliittojen jäsenseuroista (n=8263) lähes joka viides (18 %) on saanut seuratuon vuosina 2012–2022. Vuodesta 2016 on saatavilla tieto myös niistä seuroista, jotka ovat hakeneet seuratuon mutta eivät ole sitä saaneet. Lajiliittojen jäsenseuroista 1981 eli 24 % on hakenut seuratuon vuosina 2016–2022.

Seuratuoniseurat eroavat kaikista valtionavustusta saavien lajiliittojen jäsenseuroista kaikkien tarkasteltujen muuttujien perusteella (taulukko 1). Vuosina 2012–2022 seuratuon saaneet seurat ovat keskimäärin vanhempia kuin seurat yleensä. Lisäksi niillä on keskimäärin enemmän lajiliittojäsenyyksiä ja niissä tehtiin keskimäärin enemmän henkilötyövuosia. Suurempi osuus seuratuon saaneista seuroista on sellaisia, joiden liikevaihto oli vuonna 2021 vähintään 100 000 euroa. Seuratuon saaneista seuroista

pienempi osuus on erikoisseuroja. Samansuuntaisia havaintoja voidaan tehdä myös vuosina 2016–2022 seuratukea hakeneiden seurojen kohdalla.

Taulukko 1. Valtionavustusta vuodelle 2023 saaneiden lajiliittojen jäsenseurojen ja seuratukea vuosina 2012–2022 saaneiden sekä 2016–2022 hakeneiden seurojen vertailua.

	Seuran ikä (vuotta, kes- kiarvo)	Erikoisseurojen osuus (%)	Lajiliittojäsenyydet (keskiarvo)	Henkilötyövuodet (keskiarvo)	Liikevaihto väh. 100 000 € (%)
Lajiliittojen jäsenseurat (n=8263)	36,8	87,4	1,27	1,4 (n=4206)	8,2 (n=4206)
Seuratukea saaneet seurat 2012-> (n=1659)	48,8 (n=1526)	72,5	1,73	2,19 (n=1376)	12,4 (n=1376)
Seuratukea hakeneet seurat 2016-> (n=2059)	46,0 (n=1976)	74,7	1,66	1,83 (n=1701)	11,2 (n=1701)

Eroja voidaan ainakin osaksi selittää nimenomaan seuratukihankkeiden toteuttamisella. On mahdollista, että seurat ovat hankkeidensa avulla pystyneet kehittämään toimintaansa niin, että esimerkiksi seuran liikevaihto ja seurassa tehdyt henkilötyövuodet ovat kasvaneet. Varsinkin seuratuella toteutettu palkkaushanke kasvattaa lähtökohtaisesti seuran liikevaihtoa ja seurassa tehtyjen henkilötyövuosien määrää.

7.2 Seuratuki kasautuu – mutta kenelle?

Seuratuen seurannan perusteella voidaan todeta, että avustuksen jakautumisessa on tapahtunut kasautumista. Vuosina 2012–2022 seuratukea saaneista seuroista alle viidennes on saanut yli puolet vuosien varrella jaossa olleista seuratukeyhdistyksistä ja 10,7 prosenttia kolmasosan myönnetyn tuen kokonaismäärästä. (Seuratuki-Virveli 2023.)

Seuraavaksi tarkastellaan seuroja, jotka ovat menestyneet erityisen hyvin seuratuken hakemisessa vuosina 2012–2022. Kriteereiksi valittiin vähintään viisi myönteistä avustuspäätöstä tai 75 000 euroa saatua avustusta. Viisi myönnettyä avustusta tarkoittaa jatkohankkeineen vähintään kolmea erillistä hanketta. Samoin 75 000 euroa sisältää nykyisen maksimivastustussumman (25 000 euroa) mukaisesti vähintään kolme erillistä myöntöä. Todennäköisesti myöntöjä on enemmänkin, sillä jatkohankkeissa avustussumman tulee pienentyä toiselle hankevuodelle, minkä lisäksi suurin mahdollinen avustussumma on ollut monena vuonna pienempi kuin nykyinen 25 000 euroa.

Seuroja tarkastellessa huomataan, että seuratuken hakemisessa erityisen hyvin menestyneet seurat eroavat valtionavustusta vuodelle 2023 saaneiden lajiliittojen jäsenseuroista vielä enemmän, kuin

seuratukea vuosina 2012–2022 saaneet seurat tai avustusta vuosina 2016–2022 hakeneet seurat. Haussa menestyneet seurat ovat iäkkäämpiä ja niillä on enemmän lajiliittojäsenyyksiä. Lisäksi niissä tehtiin selvästi enemmän henkilötyövuosia ja suurempi osuus seuroista oli vähintään 100 000 euron liikevaihdolla operoivia. Erikoisseuroja hyvin seuratuena hakemisessa menestyneistä seuroista on vain 55 prosenttia, kun niitä yleisesti ottaen on 87 prosenttia lajiliittojen jäsenseuroista (taulukko 2).

Taulukko 2. Valtionavustusta vuodelle 2023 saaneiden lajiliittojen jäsenseurojen ja seuratuena hakemisessa erityisen hyvin vuosina 2012–2022 menestyneiden seurojen vertailua.

	Seuran ikä (vuotta, keskiarvo)	Erikoisseurojen osuus (%)	Lajiliittojäsenyydet (keskiarvo)	Henkilötyövuodet (keskiarvo)	Liikevaihto väh. 100 000 € (%)
Lajiliittojen jäsenseurat (n=8263)	36,8	87,4	1,27	1,4 (n=4206)	8,2 (n=4206)
Seuratuena hakemisessa erityisen hyvin menestyneet seurat (n=225)	53,7 (n=224)	55,1	2,36	4,73 (n=223)	19,3 (n=223)

Erikoisseurojen selvästi pienemmälle osuudelle voidaan löytää luonnollisia selityksiä. Suurissa yleisseuroissa voi olla sekä selkeä tarve että mahdollisuus hakea seuratukea useana vuonna seuran eri lajijaostojen toteuttamiin hankkeisiin.

Lajiliittojen jäsenseurojen ja seuratuena hakemisessa erityisen hyvin menestyneiden seurojen vertailussa on otettava huomioon samat tekijät kuin edellisessäkin vertailussa. Koska tarkasteltujen muuttujien tiedot ovat seuran ikää lukuun ottamatta vuosilta 2021–2022, on mahdollista, että seuratuena hakemisessa hyvin menestyneet seurat ovat nimenomaan seuratukihankkeidensa avulla kehittäneet ja kasvattaneet seuransa toimintaa. Esimerkiksi 95 %:ssa näistä seuroista teetettiin vuonna 2021 palkkatyötä, kun vastaava osuus lajiliittojen jäsenseuroissa yleensä oli 23 % ja seuratukea vuosina 2012–2022 saaneissa seuroissa 66 %. Tämä voi kertoa paitsi palkkaushankkeiden toteuttamisesta myös niiden vakiinnuttamisesta seuroissa.

7.3 Hankkeiden suunnittelu- ja hallinnointiosaaminen tärkeää

Erilaisten avustusten hakeminen ja saaminen edellyttää monesti hakuprosessin taitamisen lisäksi seuralta myös kehittämishankkeen ja siten hankkeiden suunnittelu- ja hallinnointiosaamista. On usein hyödyksi, mikäli seuralla on käyttää tähän esimerkiksi palkallista työresurssia. (esim. Jokiranta ym. 2022.)

Mikäli avustukset kohdistuvat jo valmiiksi kehittymishaluisille ja ennen kaikkea kehittymiskykyisille seuroille, herää huoli urheilu- ja liikuntaseuratoimintaan kohdistuvien avustusten polarisoivasta vaikutuksesta. Toisaalta erilaisten avustusten hakuprosessit ovat kasvattaneet niiden seurojen määrää, joissa on riittävää hallinnollista osaamista hankkeiden läpiviemiseen. (Emt.)

On myös liikuntapoliittinen valinta, millaisia seuroja halutaan rahallisesti avustaa. Esimerkiksi suurissa kunnissa toimivilla suurilla seuroilla on toimintaympäristönsä myötä mahdollisuus liikuttaa seuratuena avulla lukumäärällisesti enemmän lapsia ja nuoria. Seuratuen tavoitteissa ei suoranaisesti mainita, että avustuksella on tarkoitus edistää seurojen kehittymistä tasaisesti esimerkiksi maantieteellisesti ajateltuna tai erikokoisten seurojen välillä. Toisaalta tavoitteissa mainitaan yhdenvertaisten, tasa-arvoisten ja saavutettavien liikunnan harrastusmahdollisuuksien edistäminen. Lisäksi avustuksen myöntämisen esteenä voi olla se, jos hakijaseura on saanut aiemmin useita avustuksia. (OKM 2023.)

Seuratukea saaneet seurat näyttäisivät eroavan valtionavustusta saavien lajiliittojen jäsenseuroista yleensä sekä iältään, lajiliittojäsenyyksiltään, erikoisseurojen osuudeltaan, henkilötyövuosiltaan että liikevaihdoiltaan. Erot kasvavat, kun tarkastellaan seuratuena hakemisessa erityisen hyvin menestyneitä seuroja.

On mahdollista, että nimenomaan seuratuena avulla toteutetut hankkeet selittävät osan seurojen välisistä eroista. Seuratuen avulla seurat voivat kehittää toimintaansa, palkata seuraan uusia työntekijöitä ja lisätä valikoimaansa uusia lajeja. Nämä kaikki ovat myös seuratuena varsinaisia tavoitteita, joten eroja voidaan tässä mielessä pitää ainakin osittain toivottuinakin. Voi kuitenkin olla, että seuratuenseurat ja varsinkin hakemisessa hyvin menestyneet seurat ovat eronneet lajiliiton jäsenseurojen perusjoukosta jo hakuvaiheessa. Esimerkiksi seuratuena avulla toteutettujen palkkaushankkeiden vakiintumista selvitettäessä havaittiin, että palkkatyösuhteen vakiinnuttaneet seurat erosivat jo hakuvaiheessa niistä seuroista, joissa palkkauksia ei jatkettu (Turunen ym. 2019).

Lähteet

Jokiranta, K., Oja, S., Kukko, T., Turunen, M., Hakamäki, M. & Lehtonen, K. 2022. [Seuratuki – vähän kaille vai paljon harvoille?](#) TiKI-talk. JAMKin hyvinvointiyksikön hanke- ja palvelutoiminnan blogi. Viitattu 14.4.2023.

OKM. 2023. [Seuratoiminnan kehittämistuki \(seuratuki\). Seuratuen hakuohjeet](#). Viitattu 14.4.2023.

Seuratuki-Virveli. 2023. [Seuratoiminnan kehittämistuen seuranta 2012–2022](#). Likes, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.3.2023.

Turunen, M., Turpeinen, S., Lehtonen, K., Inkinen, V., Hakonen, H. & Laine, K. 2019. [Palkkatyösuhteiden vakiintuminen suomalaisissa urheiluseuroissa](#). LIKES-tutkimuskeskus.

8 Näkökulma-artikkeli:

Taloudellista voittoa tavoittelevat osakeyhtiömuotoiset seurat

Jari Lämsä, johtava asiantuntija, Huippu-urheilun instituutti

Suomalainen urheiluseura on ollut alkuperäiseltä ajatukseltaan aatteellinen ja yleishyödyllinen yhdistys, jossa seuran jäsenistö toteuttaa omia intressejään urheilussa, ja jäsenet yhdessä toimien lisäävät voimavaroja seuran toiminnan tarkoituksen hyväksi (Heinilä 1986; Koski & Mäenpää 2018). Aatteellisen urheiluseuran päämääränä ei ole tuottaa taloudellista voittoa, vaan toiminnan tarkoitus löytyy itse toiminnasta.

Ammattimaistumisen ja kaupallistumisen seurauksena urheilun taloudelliset arvot ovat korostuneet. Suomeen on perustettu myös yhtiöpohjaisia urheiluseuroja 1980-luvun lopulta lähtien, pääosin joukkuelajien kansallisten huippusarjojen toimintaan. 2020-luvun alussa Suomessa toimii arviolta noin 70 yhtiöpohjaista joukkuelajien urheiluseuraa, joiden yhteenlaskettu liikevaihto oli ennen koronaa hieman yli 150 miljoonaa euroa. Taloudellisesti kannattavaa toiminta on kuitenkin ani harvoin.

8.1 Seurojen yhtiöittäminen

Yhdistysmuoto on verotuksellisesti edullinen tapa harjoittaa aatteellista toimintaa, sillä yleishyödyllinen yhteisö on verovelvollinen ainoastaan elinkeinotulostaan. Toiminnan laajentuessa tai monipuolistuessa voi eteen tulla tilanne, jossa verollinen elinkeinotoiminta kannattaa eriyttää omaksi yhtiökseen. Näin on urheiluseurojen kohdalla tehty mm. uusien olosuhteiden, yritysyrityksen ja markkinoinnin tai ravintola-toiminnan kohdalla.

Urheiluseurojen pelaajiin liittyvien taustayhtiöiden edelläkävijä oli kuopiolainen Kalevan Pallo ry, joka perusti Kuopion pelaajapörssi oy:n vuonna 1986 (Forsström 2001, 54). Näiden yhtiöiden tarkoitus oli siirtää taloudellista riskiä emoseuralta yhtiölle ja pelaajakauppojen kautta myös rahoittaa varsinaisen seuran toimintaa.

Aidosta urheilun yhtiöitymisestä on kysymys silloin, kun urheilutoiminta siirtyy seuralta yhdistykselle (Halila 1999). Ensimmäinen täysin osakeyhtiömuotoinen seura Suomessa oli Jokerit-Hockey oy, joka perustettiin vuonna 1988. Myöhemmin 1990-luvun lopulla yhtiöitymistä hyödynnettiin jalkapallossa myös FC Jokerien tapauksessa. Pesäpallossa yhtiömuotoista toimintaa harjoitettiin Imatralla (Imatran Superpesis oy) 1990-luvun alussa. Koripallossa ja jalkapallossa yhtiöittämisen eturintamassa olivat emoseurastaan Kotkan työväen palloilijoista irtaantuneet erikoisseurat. Jalkapallossa Kotkan TP Oy irtaantui KTP ry:stä 1988 ja koripallossa vastaava yhtiöitynen tapahtui 1990-luvun lopulla. (Forsström 2001, 36–39).

Vaikka urheilun ammattimaistumista, kaupallistumista ja viihteellistymistä on korostettu koko 2000-luvun ajan, ei urheilun organisoinnissa ole tapahtunut merkittävää siirtymää kohti yhtiöpohjaisia urheiluseuroja.

Suomalaisen joukkueurheilun liigataloutta käsittelevässä selvityksessä kausilta 2017-18 ja 2018-19 hie-
man yli puolet (2017-18: 52/99=53 % ja 2018-19: 50/99=51 %) miesten liigajoukkueista toimi yhtiömuo-
dossa. Naisten liigaurheilussa vain muutama joukkue, esimerkiksi KUPS jalkapallossa ja HIFK jääkiekossa,
toimivat samassa yhtiössä kuin miesten joukkueet. Selvityksessä oli mukana jääkiekon ja jalkapallon
kaksi ylintä sarjatasoa sekä kori-, -lento- ja pesäpallon sekä salibandyn ylimmät sarjatasot. (Ala-Vähälä
ym. 2021, 31).

8.2 Yhtiömuotoisten seurojen talous ja tukeminen

Yhtiömuotoisten urheiluseurojen lukumäärää, taloutta, tulosta ja työllistävää vaikutusta selvitettiin ha-
kemalla yritysten tietoja Fonectan yrityspalvelusta (finder.fi). Selvitys toteutettiin selaamalla yritystietoja
kahdessa toimialaluokituksen luokassa (93120 Urheiluseurojen toiminta ja 93190 Muu urheilutoiminta).
Selvitys ei ole kattava, sillä seuroja voi olla luokiteltuna myös muissa luokissa.

Taulukossa 1 esitellään selvityksen keskeiset tulokset. Neljän vuoden ajalta yhtiömuotoisia seuroja löytyi
yhteensä 78. Vuonna 2020 yhtiöseuroja oli eniten, yhteensä 69. Näiden seurojen yhteenlaskettu liike-
vaihto oli 144,8 miljoonaa euroa ja tilakauden yhteenlaskettu tappio 21 miljoonaa euroa. Tappiosta 11,2
miljoonaa euroa kirjattiin tuolloin KHL-seura Jokereille. Seurat työllistivät yhteensä 1628 henkilöä.

Taulukko 1. Yhtiömuotoisten urheiluseurojen tunnuslukuja Vuosilta 2017–2020 (finder.fi).

Vuosi	Seuroja (kpl)	Liikevaihto (M€)	Tulos (M€)	Työntekijöitä (hlö)
2017	55	121,2	-19,5	1485
2018	56	131,3	-19,7	1545
2019	67	153,7	-18,8	1608
2020	69	144,8	-21,0	1628

Suomen valtio tukee liikuntaa ja urheilua vuosittain reilulla 150 miljoonalla eurolla erillisen liikuntabud-
jetin kautta. Valtio ei tue taloudelliseen voittoon tähtäävää ammattieurheilua (Opetusministeriö 2004,
44). Ammattieurheiluun liittyvät toimintapolitiikkalinjaukset tehtiin Suomessa vuosituhannen vaihteessa.
Urheilun ammattimaistuminen sai Euroopassa vauhtia ns. Bosman-päätöksestä ja jääkiekon SM-liigan
sekä siinä pelaavien seurojen yhtiöitymisestä 2000-luvun alussa. Selvitysmiehen raportissa ehdotettiin
selvää rajanvetoa ammattieurheilun ja kansalaistoiminnan välille niin, että urheilijoille palkkaa maksavat
joukkuelajien seurat rekisteröityisivät ammattieurheiluseuroiksi ja määritellyn rajan yli ansaitsevat yksilö-
lajien urheilijat puolestaan ammattieurheilijoiksi (Nieminen 2000, 43–44). Näin pitkälle rajanveto ei eden-
nyt, vaikka joukkueurheilijoiden rekisteröityminen toteutuikin.

Korona-aika muodosti poikkeuksen valtion liikunnan tukipolitiikkaan. Pandemian aikana kansallisista pääsarjoista vastaavia tahoja sekä liigaseuroja tuettiin poikkeuksellisesti viidellä opetus- ja kulttuuriministeriön kautta jaetulla tukipotilla yhteensä 12,1 miljoonalla eurolla vuosina 2020–22. Tällä avustuksella tuettiin yhdeksän eri lajiliiton ja kahden ammattilaisliigan alaista sarjatoimintaa ja seuroja. (Tolonen 2023). Korona-pandemian aikana yhtiöpohjaiset urheiluseurat saivat yritystukia lisäksi mm. Business Finlandin kautta.

Yhtiömuotoiset seurat eivät saa suoria avustuksia kuntien liikuntatoimilta. Sen sijaan paikkakunnan edustusjoukkueet ja -seurat solmivat eritasoisia yhteistyösopimuksia kuntien kanssa (Ks. Pasi Mäenpään artikkeli tässä julkaisussa). Nämä sopimukset toteutetaan pääosin kunnanhallituksen tai vastaavan tahon toimesta, eikä niistä ole juurikaan julkista tietoa.

Yhtiömuotoisten urheiluseurojen osalta voidaan havaita muutamia tulevaisuuden kehityskulkuja. On todennäköistä, että pitkällä tähtäimellä naisten liigaurheilu siirtyy myös yhtiömuotoiseksi joko omien yhtiöiden tai miesten liigaseurayhtiöiden alaisuuteen.

Toinen suunta on yhtiöseurojen liiketoiminnan laajentuminen urheilutoiminnan ulkopuolelle. Tällä hetkellä konsernirakenteet ovat vielä muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta harvinaisia.

Kolmantena trendinä on seurakokonaisuuksien ja -organisaatioiden moninaistuminen ja organisaatioiden välisten rajojen hälventyminen. Esimerkiksi Tampereen Ilveksen tai Turun Palloseuran seuraperheet muodostuvat useista eri yhdistyksistä ja yhtiöistä. Todennäköisesti yhtiömuotoinen ”seuratoiminta” ja erilaisten liikunta- ja urheilupalvelujen tarjonta tulee laajenemaan myös huippu-urheilun ulkopuolelle.

Lähteet

- Ala-Vähälä, T., Lämsä, J., Mäkinen, J. & Pusa, S. 2021. [Liikunnan talous Suomessa vuonna 2018](#). Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 19. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki.
- Forsström, P. 2001. *Yhdistyksestä osakeyhtiöksi. urheiluseurojen yhdistyminen – tapaustutkimuksen kohteena Jyp Jyväskylä Oy*. Jyväskylän yliopisto. Pro-gradu -tutkielma.
- Halila, H. 1999. [Joukkueurheilun yhtiöityminen](#). *Urheilu ja oikeus* 1999, 6–22.
- Nieminen, R. 2000. *Selvitysmiehen ehdotus kansalaistoiminnan ja liiketoiminnan julkisen tukemisen eriyttämisessä noudatettavista periaatteista erityisesti liikuntajärjestöjen osalta*. Opetusministeriö 8.9.2000.
- Opetusministeriö. 2004. *Huippu-urheilutyöryhmän muistio*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:22.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2020. [Tukea urheiluseuroille, järjestöille ja opistoille: Urheilulle 9,4 miljoonaa euroa korona-avustuksina](#). Tiedote 18.6.2020. Viitattu 10.4.2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. [Liikunnan korona-avustuksia myönnetty 3,4 miljoonaa](#). Tiedote 5.11.2021. Viitattu 10.4.2023.

Tolonen, H. 2023. OKM päätökset ylimpien sarjatasojen seurojen tuki koronan vaikutuksiin 22.6.2020, 5.2.2021, 18.6.2021, 10.11.2021 ja 6.4.2022. Henkilökohtaiset tiedonannot; sähköpostiviestit.

9 Seuratoiminta on kehittynyt nopeammin kuin avustuskäytänteet

Kati Lehtonen, johtava tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Pasi Mäenpää, seuratoiminnan asiantuntija, yrittäjä

Matti Hakamäki, erikoissuunnittelija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Samuli Oja, tutkija, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes

Suomalaisille urheiluseuroille jaettavien rahallisten avustusten kokonaismäärä on pieni suhteessa seurojen talouden kokonaisvolyyymiin. Suoran rahallisen tuen kokonaismäärä on vuositasolla noin 70 miljoonaa euroa. Merkittävin avustuskokonaisuus ovat edelleen kuntien jakamat rahalliset avustukset. Opetus- ja kulttuuriministeriö on kasvattanut rooliaan seurojen avustajana. Myös EU:n kautta tulevat hankerahoitukset tukevat paikallista toimintaa. Liikuntajärjestöistä Jääkiekko- ja Palloliitto myöntävät merkittäviä avustuksia seuroilleen, mutta kokonaisuutena lajiliittojen tai muiden liikuntajärjestöjen rooli on pieni.

Liikuntakulttuuri, ja sen osana seurakulttuuri, on laajentunut ja kehittynyt vuosikymmenten varrella monimuotoisemmaksi kuin sitä tukevat avustuskäytänteet. Tältä osin voi todeta, että seurojen avustamisen peruslähtökohdat ja roolit ovat samat kuin 1920-luvulla. Näitä lähtökohtia on tuettu liikuntalailla. Avustamisen luonne on kuitenkin nykyään yhä enemmän ohjaava, strateginen ja/tai kehittävä, ja avustamisella on joko kunnan, liiton tai muun rahoittajan asettamat kohdennetut tavoitteet. Seurat saavat siis varsin vähän ”perustuloa” eli avustusta seurojen säännöllisesti toteuttamaan arkiseen harjoitus-, kilpailu- tai valmennustoimintaan.

Eriyisesti kuntatasolla suuntana ovat olleet erilaiset subventiot, joista seuroille tarjottu tilojen maksuttomuus tai edullisuus on keskeisin. Näiden merkitys seuroille on huomattavasti suoria avustuksia suurempi. Toisaalta tiedossa on, että kuntien jakamat avustukset ovat myös kiertävää rahaa ja seurat voivat olla myös nettomaksajia. Käytännössä tämä tarkoittaa, että avustustoiminta noudattaa ”toinen käsi ottaa ja toinen käsi antaa” -periaatetta eli kunnat myöntävät ensin rahalliset avustukset ja perivät ne takaisin tilojen käyttömaksuina.

Tilojen tarjoaminen ilmaiseksi kaikille seuroille ei tue kaikkien lajien toimintaa. Lajien toimintaympäristöt ovat erilaisia, ja jo perinteisetkin lajit (esimerkiksi voimistelu tai jalkapallo) toimivat olosuhteiden näkökulmasta nk. hybridimallilla, jossa seuratoimintaa toteutetaan sekä julkisissa että yksityisissä tiloissa ja myös seurojen itse rakennuttamissa, omistamissa tai ylläpitämässä olosuhteissa. Keskustelua on myös säännöllisesti käyty siitä, voiko tai pitääkö tilasubventioita toteuttaa niissä lajeissa, joissa tilojen omistaja on lähtökohtaisesti yritys mutta toimintaa toteuttaa yhdistys (esimerkiksi ratsastus tai keilailu).

Liikuntakulttuurin laajentuessa seurat ovat eriytyneet ja eriytyvät yhä enemmän. Uudet lajikulttuurit sekä niiden tavat organisoitua ovat muokanneet myös seurakenttää. Nähtävissä on, että yhdistysmuotoisten seurojen rinnalla myös muualla kuin ammattilaisurheilussa toimivat yritysmuotoiset seurat ovat laajentuva osa seuratoiminnan tulevaisuutta. Seurakysely ja Mäenpään erillisanalyysit kunnista vahvistavat oletuksia siitä, että isojen seurojen avustustarpeet ja avustusmuodot poikkeavat pienemmistä tai jopa keskisuurista seuroista.

Seurat, joissa vuosibudjetti on yli puoli miljoonaa euroa, kaipaavat lisää kunnallisia liikuntapaikkoja. Tulos kuvaa sitä, että rakennettu liikuntainfra ei ole riittävällä tasolla harrastajamäärien kanssa. Vastavasti pienemmät seurat kaipaavat avustuksia toiminnan sisältöihin kuten esimerkiksi tapahtumien toteuttamiseen tai osaamisen kehittämiseen. Myös nämä havainnot tukevat johtopäätöstä siitä, että kaikille seuroille sopivaa avustusmallia ei ole mahdollista tai kenties tarpeenkaan saavuttaa, mutta selvä tarve on löytää räätälöidympiä ratkaisuja. Seurakysely osoitti myös, että avustusten nykykäytäntöihin suhtauduttiin vaihtelevasti ja osa seuroista kokee kuitenkin nykytilanteen hyväksi.

Keskeisiä kysymyksiä pohdittavaksi ovatkin: Onko tarvetta kasvattaa yleisavustuksen kaltaista julkista rahoitusta? Miten se toteutettaisiin? Mitä keinoja taloudellisesti kestävään liikuntapaikkarakentamiseen on löydettävissä? Viimeksi mainittu on keskeistä seurojen toiminnassa, koska ilman olosuhteita ei ole lajeja ja niihin liittyvää seuratoimintaa. Suuri osa avustuksista ja tuista myös kietoutuu olosuhteiden ympärille.

Oleellista on myös erottaa yleisavustukset kehittävästä avustuksesta. Tässä kohtaa pohdinta on kohdennettava julkiseen liikuntapolitiikkaan sekä valtion että kuntien tasolla ja myös liikuntajärjestöjen omaan politiikkaan: Millainen toiminta on arvokasta ja onko seurojen säännöllisesti toteuttama harjoitus-, kilpailu- tai valmennustoiminta sitä ilman hankemuotoista kehittämisulottuvuutta?

Seurakyselyn mukaan seurat kokevat koosta riippumatta avustusten ja tukien hakemisen byrokraattiseksi. Toisaalta valtaosa vastanneista seuroista koki kuitenkin avustukset tärkeiksi. Lisäksi tiedossa on, että myös muualla kuin liikunnan kansalaistoiminnassa järjestöjen kapasiteetti toimia avustusviidakossa on hyvin eritasoista (Ruuskanen ym. 2020). Raporttiin kootut aineistot myös osoittivat, että avustuksia ja tukea on saatavilla, jos niitä osaa hakea ja hakemiseen on aikaa (kts. myös Jokiranta ym. 2022). Toisaalta avustamisen muotoja on paljon ja eri muotojen välistä koordinaatiota ei juurikaan ole.

Harrastamisen hinnan näkökulmasta on myös pohdittava sitä, onko avustuksilla positiivinen vai negatiivinen vaikutus harrastamisen hintaan. Niillä voidaan hetkellisesti vähentää harrastuskustannuksia, mutta toisaalta esimerkiksi seuratoiminnan kehittämistuen aineistot palkkatyön vakiintumisesta osoittavat, että työntekijöiden palkkakulut katetaan tukikausien jälkeen osallistumismaksuin (Turunen ym. 2019). Erilaiset harrastesetelit voivat auttaa yksittäistä kuluttajaa, mutta ne eivät poista seuratoiminnasta toiminnan järjestäjille aiheutuneita kuluja. Keskeistä on ratkaista, pyritäänkö harrastamisen hintaa lähtökohtaisesti pienentämään vai laajennetaanko mahdollisuuksia saada osallistujille käyttöön erilaisia taloudellisia tukimuotoja, joilla harrastukset maksetaan ainakin osittain.

Seurojen suora rahallinen avustaminen tai muu tukeminen nojaa yhä edelleen vähintäänkin liikuntala-kiin, vuosikymmenten varrella syntyneisiin paikallisiin kunnallisiin käytänteisiin, seurojen omaan kyvykkyyteen hakea avustuksia, liikunta- ja lajikulttuurien muutokseen ja järjestöperustaisen liikunnan sisäiseen sääntelyyn. Näistä viimeksi mainittu on merkittävää myös harrastamisen hintakeskustelun vuoksi. Liikuntajärjestöt tekevät järjestöautonomiaan perustuen päätökset esimerkiksi siitä, miten lajien kilpailujärjestelmät kehittyvät ja minkälaisia sisällöllisiä tavoitteita liikuntajärjestöjen toiminnalle asetetaan.

Vastaavasti kuntatasolla aihe on monitahoinen: tukeako vain lajiliittoihin kuuluvia seuroja, isoja vai pieniä seuroja, antaako tilat käyttöön maksutta vai tukeako spontaania järjestäytymätöntä kansalaistoimintaa antamalla myös kaveriporukoille liikuntatilavuoroja (kts. esim. Lehtonen, Raisio & Jalonen 2023). Kunnissa seurat ja paikallishallinto ovat aikojen kuluessa kehittäneet hyvin erilaisia toimintakäytänteitä, eikä yhtä yksittäistä mallia kuntien ja seurojen avustus- ja tukikäytännöistä ole enää olemassa. Myös uusia avustamisen tapoja on kokeiltu esimerkiksi Turussa, jossa pilotoitiin harrastesetelien käyttöä lapsille ja nuorille (Ahokas ym. 2022).

Kunnat joutuvat myös ratkaisemaan kysymykset siitä, mikä avustusten ja tukien kautta osoitettu arvo seuratoiminnalle annetaan suhteessa kuntalaisten muun liikunta-aktiivisuuden tukemiseen. Kuntien tehtäväkenttä on laaja liikunnan ja urheilun edistämiseksi. Sitä haastavat yhä enemmän liikunnan ja urheilun ulkopuoliset tekijät, kuten aluekehitys, kaupungistuminen ja väestön ikärakenne, jotka kaikki vaikuttavat kunnan tarpeisiin ja mahdollisuuksiin avustaa seurojen ja myös muiden kansalaisjärjestöjen toimintaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on kasvattanut rooliaan seurojen avustajana, ja erityisesti koronakriisi on tuonut esille valtionhallinnon merkityksen myös yleisemmin liikunnan järjestötoiminnan rahoittajana. Julkisen liikuntapolitiikan oleellinen kysymys on, mikä tulee olemaan valtakunnallisen ja paikallisen järjestötoiminnan avustamisen suhde jatkossa. Kyse on myös poliittisesta päätöksestä, koska liikunnalle ja urheilulle ei ole enää korvamerkittyä rahoitusta valtion budjetissa vuoden 2024 jälkeen.

Lähteet

Ahokas, I., Husu, P., Leino, H., Saarimaa, R., Tokola, K., Vähä-Ypyä, H., Sandberg, B., Vasankari, T. & Tapio, P. 2022. [Vaikuttava harrastusseteli edellyttää helppokäyttöisyyttä, monipuolista lajivalikoimaa ja rohkaisua vähän liikkuville](#). Tutkimuskatsauksia 6/2022. Kaupunkitutkimusohjelma, Turku. Viitattu 23.5.2022

Jokiranta, K., Oja, S., Kukko, T., Turunen, M., Hakamäki, M. & Lehtonen, K. 2022. [Seuratuki – vähän kaikille vai paljon harvoille?](#) TIKI-talk. JAMKin hyvinvointiyksikön hanke- ja palvelutoiminnan blogi. Viitattu 14.4.2023.

Lehtonen, K., Raisio, H. & Jalonen, H. 2023. [Liikunnan neljäs sektori – hyvinvointipolitiikan uusi mahdollisuus?](#) *Yhteiskuntapolitiikka* (88)2, 200–205.

Ruuskanen, P., Jousilahti, J., Faehnle, M., Kuusikko, K., Kuittinen, O., Virtanen, J. & Strömberg, L. 2020. [Kansalaisyhteiskunnan tila Suomessa](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:47. Valtioneuvoston kanslia.

Turunen, M., Turpeinen, S., Lehtonen, K., Inkinen, V., Hakonen, H. & Laine, K. 2019. [Palkkatyösuhteiden vakiintuminen suomalaisissa urheiluseuroissa](#). LIKES-tutkimuskeskus.

Liitteet

Liite 1. Seurakysely

Kysely seurojen avustuksista ja seuratuesta

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn koskien liikunta- ja urheiluseurojen avustus- ja tukikäytäntöjä!

Liikunta- ja urheiluseurojen avustamiseen liittyvän tietopohjan laajentamiseksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun Likes toteuttaa selvityksen, joka kartoittaa seurojen näkemyksiä tämänhetkisistä avustuskäytännöistä ja niiden mahdollisista kehittämiskohteista. Yleisempien seurojen avustamista ja tukemista koskevien kysymysten lisäksi tarkastelun kohteena ovat myös OKM:n seuratuella toteutetut hankkeet.

Kyselylinkki on yksilöllisesti seurallenne luotu linkki, joten älkää jakako sitä seuranne ulkopuolelle. Voitte kuitenkin välittää linkin oikealle henkilölle seuranne sisällä, jos ette itse koe olevanne oikea henkilö vastaamaan kyselyyn. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia.

Kyselyyn liittyvissä tukipyynnöissä tai lisäkysymyksissä voitte ottaa yhteyttä kyselyn vastuuhenkilöön sähköpostitse samuli.oja@jamk.fi tai puhelimitse +358444916299.

1. Seuran nimi *

2. Mikäli ette löytäneet seuranne nimeä listalta, kirjoittakaa se tähän:

3. Onko seuranne *

Yhden lajin erikoisseura
Yleisseura

4. Mikä on seuranne laji? *

5. Mitkä ovat seuranne lajit? *

6. Mikä on seuranne jäsenmäärä tällä hetkellä? *

alle 200
200–499
500–799
800–1 000
yli 1 000

7. Mikä on seuranne vuosibudjetti (viimeisimmän talousarvion vuosimenot) tällä hetkellä? *

alle 50 000 euroa
50 000–99 999 euroa
100 000–249 999 euroa
250 000–499 999 euroa
500 000–750 000 euroa
yli 750 000 euroa

8. Kuinka suuri osuus oli kaikkien rahallisten avustusten yhteenlaskettu osuus seuranne budjetista vuonna 2022? *

9. Onko seurassanne palkattuja työntekijöitä? *

Kyllä, työsuhteessa
Ei työsuhteita, seurassamme maksetaan vain satunnaisia esim. ohjaajapalkkioita
Seurassamme ei ole työsuhteita tai makseta palkkioita

10. Kuinka monta palkattua työntekijää seurassanne on? *

Kokoaikaisessa työsuhteessa, lukumäärä:

Osa-aikaisessa työsuhteessa (yli 20 h/vko), lukumäärä

Osa-aikaisessa työsuhteessa (10–20 h/vko), lukumäärä:

Osa-aikaisessa työsuhteessa (alle 10 h/vko), lukumäärä:

LIIKUNTA- JA URHEILUSEUROJEN AVUSTAMINEN SUOMESSA

Seuraavat kysymykset liittyvät liikunta- ja urheiluseurojen avustamiseen Suomessa. Avustamisella tarkoitetaan suoria rahallisia avustuksia, joita liikunta- ja urheiluseurat voivat hakea avustuksia myöntäviltä tahoilta.

Tarkemmin OKM:n jakamaa seuratukea koskevat kysymykset tulevat kyselyssä myöhemmin.

11. Mitä muita suoria rahallisia avustuksia kuin OKM:n seuratukea seuranne on hakenut? *

Kunnan myöntämä yleisavustus

Kunnan myöntämä erityisavustus

Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä erityisavustus (esim. korona-avustukset)

Lajiliiton myöntämä avustus

Liikunnan aluejärjestön myöntämä avustus

Jonkin muun liikuntajärjestön myöntämä avustus (esim. Suomen Paralympiakomitea, TUL, FSI tai vastaava)

EU-rahoitus (esim. Leader-, ESR-, EAKR- tai Erasmus+ Sport -hankkeet)

Maakunnan liiton myöntämä avustus (jokin muu kuin ESR- tai EAKR-avustus)

Aluehallintoviraston myöntämä avustus (esim. lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan avustus)

TE-toimiston myöntämä avustus työntekijän palkkaukseen

Säätiön myöntämä avustus

Jokin muu avustus, mikä?

En osaa sanoa

Emme ole hakeneet muuta avustusta

12. Mihin tarkoitukseen tai tarkoituksiin olette hakeneet edellä listaamianne avustuksia? *

Seuran perustoimintaan (yleisesti, ilman täsmennettyä kohdetta)

Uuden työntekijän palkkaukseen

Seuran hallinnolliseen kehittämiseen

Valmentajien tai toimihenkilöiden kouluttamiseen

Uusien toimintaryhmien perustamiseen

Tapahtumien järjestämiseen

Tilojen tai olosuhteiden rakentamiseen/korjaamiseen

Koronatilanteesta tai muista vaikeuksista selviämiseen

Johonkin muuhun, mihin?

LIIKUNTA- JA URHEILUSEUROJEN ERILAISET TUKEMISEN JA AVUSTAMISEN MUODOT

Suoran rahallisen avustamisen (esim. kunnan myöntämä yleisavustus tai erityisavustus) ohella liikunta- ja urheiluseuroja voidaan tukea myös muilla tavoin.

Esimerkkejä muista tukemisen muodoista ovat maksuttomat/halvemmat tilavuokrat, olosuhteiden ylläpito ja erilaiset koulutusmahdollisuudet.

13. Kaikista tuki- ja avustusmuodoista, millainen tuki tai avustus on seurallenne tärkeintä? * Voit valita korkeintaan kolme (3) kohtaa.

Rahallinen tuki seuran perustoimintaan (ns. yleisavustus)

Rahallinen tuki kehittämishankkeiden toteuttamiseen

Rahallinen tuki olosuhteiden kehittämiseen (esim. harrastustilojen rakentamiseen/kunnostamiseen)

Olosuhteiden käytön subventointi (esim. maksuttomat tai halvemmat harrastustilat)

Uudet kunnalliset liikuntapaikat (esim. paremmat tai soveltuvammat harrastustilat)
Rahallinen tuki tapahtumien järjestämiseen
Muu tuki tapahtumien järjestämiseen (esim. tapahtuman organisointiin liittyvää tukea/koulutusta)
Rahallinen tuki työntekijöiden palkkaukseen
Muu tuki työntekijöiden palkkaukseen (esim. koulutusta työnantajaosaamiseen)
Rahallinen tuki osaamisen kehittämiseen (koulutusmaksuihin tms.)
Muu tuki osaamisen kehittämiseen (esim. lajiliiton tai aluejärjestön ilmaiset koulutukset tai muu "sparraus")
Jotain muuta, mitä?
Emme tarvitse tukea tai avustusta
En osaa sanoa

14. Oletteko tyytyväisiä siihen, miten liikunta- ja urheiluseuroja avustetaan suoraan rahallisesti Suomessa tällä hetkellä? *

1 = erittäin tyytymätön
2 = melko tyytymätön
3 = en tyytymätön enkä tyytyväinen
4 = melko tyytyväinen
5 = erittäin tyytyväinen

15. Oletteko tyytyväisiä siihen, miten liikunta- ja urheiluseuroja tuetaan muuten kuin suoraan rahallisesti Suomessa tällä hetkellä? *

Liikunta- ja urheiluseuroja voidaan tukea muuten kuin suoraan rahallisesti esimerkiksi olosuhteiden rakentamisella ja ylläpidolla, seuratoimijoiden koulutuksilla tai halvemmilla/maksuttomilla harrastustiloilla.

1 = erittäin tyytymätön
2 = melko tyytymätön
3 = en tyytymätön enkä tyytyväinen
4 = melko tyytyväinen
5 = erittäin tyytyväinen

16. Oletteko tyytyväisiä siihen, miten saatte tietoa erilaisista liikunta- ja urheiluseurojen rahallisista avustustoista? *

1 = erittäin tyytymätön
2 = melko tyytymätön
3 = en tyytymätön enkä tyytyväinen
4 = melko tyytyväinen
5 = erittäin tyytyväinen

17. Kuinka työlästä eri avustusten hakeminen, hallinnointi ja raportointi on suhteessa saatuun avustussummaan? *

1 = erittäin työlästä
2 = melko työlästä
3 = ei työlästä eikä vaivatonta
4 = melko vaivatonta
5 = erittäin vaivatonta

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN (OKM) MYÖNTÄMÄ SEURATUKI

Seuraavat kysymykset liittyvät OKM:n seuratuella vuosina 2019–2022 toteutettuihin seuraturkihankkeisiin. Hanke voi olla joko palkkaushanke tai toiminnallinen hanke. Palkkaushankkeessa seura palkkaa työntekijän ja tuen on tarkoitus olla alkusysäys vakiintuvalle palkkaukselle. Toiminnallisessa hankkeessa seuran toimintaa kehitetään muilla keinoilla, kuten koulutuksilla, strategiatyöllä tai uusilla ryhmiä ja lajivalikoimaa lisäämällä. Toiminnallisessa hankkeessa voidaan palkata tuntityöntekijöitä.

18. Olemme saaneet OKM:n seuratueta vuosina 2019–2022: *

Palkkaushankkeeseen
Toiminnalliseen hankkeeseen
Palkkaushankkeeseen ja toiminnalliseen hankkeeseen

19. Mitä seuranne toiminnallisessa hankkeessa tai hankkeissa tehtiin? *

Voit valita useita vaihtoehtoja.

Jos seuranne toteutti useamman kuin yhden toiminnallisen hankkeen, voitte merkitä useamman hankkeen sisältöjä.

Perustettiin uusia harrastusryhmiä
Järjestettiin toimintaa uudelle kohderyhmälle (esim. perheet)
Otettiin uusi liikuntamuoto/-laji seuran toimintaan
Koulutettiin seuran valmentajia
Koulutettiin seuran muita toimijoita
Tehtiin strategiatyötä
Kehitettiin seuran hallintoa
Järjestettiin uusia liikuntatapahtumia
Jotain muuta, mitä?

20. Toteutuiko toiminnallinen hankkeenne käytännössä niin kuin alun perin suunnittelitte? *

Jos seuranne toteutti useamman kuin yhden toiminnallisen hankkeen, voitte arvioida niiden toteutumista keskimäärin.

Toteutus oli täysin erilainen kuin suunniteltiin.
Toteutus oli melko erilainen kuin suunniteltiin.
Toteutus oli melko samanlainen kuin suunniteltiin.
Toteutus oli täysin samanlainen kuin suunniteltiin.
Hanke ei käynnistynyt ollenkaan.
En osaa sanoa.

21. Seuratuella toteutetussa palkkaushankkeessa palkattiin: *

Jos seuranne toteutti useamman kuin yhden palkkaushankkeen, voitte merkitä palkkaukset useamman hankkeen osalta.

Päätoiminen työntekijä
Osa-aikainen työntekijä
Useampi osa-aikainen työntekijä
Kausityöntekijä/-tekijöitä
Jokin muu, mikä?
En osaa sanoa

22. Mihin toimenkuvaan työntekijä ensisijaisesti palkattiin? *

Jos seuranne toteutti useamman kuin yhden palkkaushankkeen, voitte merkitä sisältöjä useamman hankkeen osalta.

Toiminnanjohtaja
Seurakehittäjä- tai koordinaattori
Juniori- tai nuorisopäällikkö
Valmennuspäällikkö tai juniorivalmennuspäällikkö
Seurasihtööri tai hallinnollinen sihteeri
Seuratyöntekijä
Valmentaja tai ohjaaja
Jokin muu, mikä?
En osaa sanoa

23. Seuratuella palkatun työntekijän tehtävää (joko saman tai uuden työntekijän hoitamana): *

Jatkettiin tukikauden/-kausien jälkeen

Ei jatkettu tukikauden/-kausien jälkeen
Seuratukikausi jatkuu edelleen
En osaa sanoa

24. Toteutuiko palkkaushankkeenne käytännössä niin kuin alun perin suunnittelitte? *

Jos seuranne toteutti useamman kuin yhden palkkaushankkeen, voitte arvioida niiden toteutumista keskimäärin.

Toteutus oli täysin erilainen kuin suunniteltiin.
Toteutus oli melko erilainen kuin suunniteltiin.
Toteutus oli melko samanlainen kuin suunniteltiin.
Toteutus oli täysin samanlainen kuin suunniteltiin.
Hanke ei käynnistynyt ollenkaan.
En osaa sanoa.

25. Vapaa sana

Liite 2. Suurten kaupunkien (yli 50 000 asukasta) tai kaupunkikonsernien eri yhtiöissä käytössä olleita avustus- ja tukimuotoja vuonna 2021 (n=16).

